

**MUHASEBE VE FİNANSMAN ÖĞRETMENLERİNİN
FİNANSAL OKURYAZARLIK TUTUM VE
DAVRANIŞLARI ÜZERİNE ARAŞTIRMA**

Ümit BAŞOĞLU
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Akif ABDULLAH
Şubat, 2024
Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUHASEBE VE FİNANSMAN ÖĞRETMENLERİNİN
FİNANSAL OKURYAZARLIK TUTUM VE
DAVRANIŞLARI ÜZERİNE ARAŞTIRMA

Hazırlayan

Ümit BAŞOĞLU

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Akif ABDULLAH

AFYONKARAHİSAR 2024

ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak sunduğum “**Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranışları Üzerine Araştırma**” adlı çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde bilimsel etik kurallara ve atıf gösterme ilkelerine riayet ettiğimi belirterek aksi bir durumun tespiti hâlinde sorumluluğun tamamen bana ait olduğunu kabul, beyan ve taahhüt ederim.

13/ 02/2024

İmza

Ümit BAŞOĞLU

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI

Öğrencinin	Adı-Soyadı	Ümit BAŞOĞLU
	Numarası	210611102
	Ana Bilim Dalı	İşletme
	Programı	Muhasebe ve Finansman
	ProgramDüzeyi	☒ YüksekLisans ☐ Doktora ☐ SanattaYeterlik
TezinBaşlığı	Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranışları Üzerine Araştırma	
Tez Savunma Sınav Tarihi	02/02/2024	
Tez Savunma Sınav Saati	14:00	

Yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez, Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek ☒oy birliği – ☐oy çokluğu ile kabul edilmiştir

Prof. Dr. Elbeyi PELİT
MÜDÜR

Bu tez, Enstitü Müdürlüğünce kontrol edilerek, elektronik imza kullanılarak onaylanmıştır.

ÖZET

MUHASEBE VE FİNANSMAN ÖĞRETMENLERİNİN FİNANSAL OKURYAZARLIK TUTUM VE DAVRANIŞLARI ÜZERİNE ARAŞTIRMA

Ümit BAŞOĞLU

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
Şubat, 2024

Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Akif ABDULLAH

Günümüzde insanların karşılaştığı finansal ürün ve hizmetlerin sayısı artmış, buna ek olarak insanların bu ürün ve hizmetlere erişimi kolaylaşmıştır. Dolayısıyla, günümüzde insanlar her zamankinden daha fazla finansal kararlar almaktadırlar. İnsanların hem şimdiki hem de gelecekteki hayatını etkileyen kararları alırken bilinçli bir şekilde hareket etmesi gerekmektedir. Değişen ve gelişen dünyamızda özellikle finansal ürün ve hizmetlerdeki çeşitliliğin artması nedeniyle kişilerin olası risklere karşı kendilerini koruyabilmeleri ve bu çeşitliliği fırsata dönüştürebilmeleri gerekmektedir. Yapılan araştırmalar neticesinde kişilerin finansal konularda bilinçsiz hareket ettikleri ve bunun sonucunda büyük kayıplar yaşadıkları görülmüştür. Bu yüzden kişilerin sağlıklı kararlar verebilmesi için finansal eğitim olarak finansal okuryazar olabilmeleri gerekmektedir. Araştırmanın amacı, Ankara ili Mesleki ve Teknik Liselerde görev yapan muhasebe ve finansman öğretmenlerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin demografik özelliklerine göre anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığının belirlenmesidir. Finansal okuryazarlık skoru Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testlerine göre normal dağılımı sağlamamıştır. Bu nedenle, grup farklılıkları analizinde parametrik olmayan yöntemler kullanılmıştır. İki grup için Mann-Whitney-U testi ile 3 ve üzeri grup için Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda, cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, iş tecrübesi, görevi, gelir düzeyi, çocuk sayısı ve finans eğitimi alma durumu açısından anlamlı farklılıklar elde edilmiştir ($p<0.05$). Kendine ait ev ve araba sahibi olma açısından anlamlı farklılık belirlenmemiştir ($p>0.05$). Ayrıca ilgi, algı, tutum ve harcama alt boyutları arasında anlamlı ilişki belirlenmiş, bu alt boyutlardan finansal okuryazarlık üzerinde en çok algı alt boyutunun etkisi olduğu ($r=0,715$, $p<0.05$) görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Finansal Okuryazarlık, Finansal Yeterlilik, İstatistik Analiz.

ABSTRACT

A RESEARCH ON THE FINANCIAL LITERACY ATTITUDES AND BEHAVIORS OF ACCOUNTING AND FINANCE TEACHERS

Ümit BAŞOĞLU

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
SOCIAL SCIENCES INSTITUTE
DEPARTMENT OF TOURISM MANAGEMENT
February, 2023**

Supervisor: Dr. Lecturer Akif ABDULLAH

Nowadays, the number of financial products and services that people encounter has increased, and in addition, people's access to these products and services has become easier. Therefore, people today are making more financial decisions than ever before. People need to act consciously when making decisions that affect both their current and future lives. In our changing and developing world, especially due to the increasing diversity in financial products and services, people need to be able to protect themselves against possible risks and turn this diversity into opportunities. According to the results of the researches conducted, it has been seen that people act unconsciously in financial matters and experience great losses as a result. Therefore, in order for people to make reasonable decisions, they should be able to be financially literate by receiving financial education. The aim of this research is to determine whether the financial literacy levels of accounting and finance teachers working in vocational and technical high schools in Ankara province make a significant difference according to demographic characteristics. The financial literacy score did not provide a normal distribution according to the Kolmogorov-Smirnov and Shapiro-Wilk tests. Therefore, non-parametric methods were used in the analysis of group differences. Mann-Whitney U test was applied for two groups, and Kruskal Wallis test was applied for three and above groups. As a result of the analysis, significant differences were obtained in terms of gender, age, marital status, educational status, work experience, job, income level, number of children and financial education status ($p < 0.05$). No significant difference has been determined in terms of owning their own house and car ($p > 0.05$). In addition, a significant relationship was determined between the interest, perception, attitude and expenditure sub-dimensions, and it has been found that among these sub-dimensions, the perception sub-dimension had the most effect on financial literacy ($r = 0,715$, $p < 0.05$).

Keywords: Financial Literacy, Financial Competence, Statistical analysis

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimi aldığım dönemlerde benden desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, her zaman yanımda olan, bilgi birikimi ve tecrübesiyle katkılarının faydasını yaşadığım çok değerli hocam; Dr. Öğr. Üyesi Akif ABDULLAH’a saygılarımla teşekkür ederim. Yüksek lisans eğitimim süresince her zaman bana destek olan, kendilerini tanıdığım ve öğrencileri olduğum için kendimi şanslı hissettiğim ve bana kazandırdıkları kazanımları hayatım boyunca hatırlayacağım bütün hocalarıma şükranlarımı sunuyorum. Bu süreçte en büyük destekçim yol arkadaşım, eşim Fidan BAŞOĞLU’na fedakârlıklarından dolayı minnettarım. Araştırma ve anket sürecinde, analiz kısmında bilgi, tecrübesiyle destek olan ve yardımlarını esirgemeyen çok kıymetli arkadaşım Yunus GENÇ’e teşekkür ederim.

Ümit BAŞOĞLU

2024, Afyonkarahisar

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI	iii
ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI	iv
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
ÖN SÖZ	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

FİNANSAL OKURYAZARLIK

1. FİNANS KAVRAMI	3
2. FİNANSAL OKURYAZARLIK	3
2.1. FİNANSAL OKURYAZARLIK TANIMI	3
2.2. FİNANSAL OKURYAZAR BİREYİN ÖZELLİKLERİ	6
2.3. FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN ÖNEMİ	8
2.3.1. Parayı İyi Yönetmek	10
2.3.2. Bütçe Yönetimi Ve Borçlanma	11
2.3.3. Finansal Planlama	13
2.3.4. Finansal Ürün Seçimi	14
2.4. FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN FAYDALARI	14
2.5. FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN GEREKLİLİĞİ	15
2.6. FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN AMACI.....	17
2.6.1. Finansal Okuryazarlığın Makroekonomik Etkileri	18
2.6.2. Finansal Okuryazarlığın Bireysel Refah Üzerindeki Etkisi	19
2.6.3. Finansal Okuryazarlığın Sosyal Refah Üzerindeki Etkisi	19
2.7. FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN GELİŞTİRİLMESİ	22
2.8. FİNANSAL OKURYAZARLIĞA GEREKSİNİM DUYULMA NEDENLERİ	24
2.9. FİNANSAL OKURYAZARLIĞININ FİNANSAL SİSTEME ETKİSİ VE KATKISI	25
2.10. FİNANSAL OKURYAZARLIK KAPSAMI	26

İKİNCİ BÖLÜM

FİNANSAL EĞİTİM

1. FİNANSAL EĞİTİM	28
1.1. FİNANSAL EĞİTİMİN AMACI.....	30
1.2. FİNANSAL EĞİTİMİN ÖNEMİ	30
1.3. FİNANSAL EĞİTİMİN GEREKSİNİMLERİ.....	31
1.4. FİNANSAL EĞİTİMİN İŞLEVİ VE AMACI.....	33
1.5. FİNANSAL EĞİTİMİN FAYDALARI	34
1.5.1. Bireysel Refaha Katkısı.....	36

1.5.2. Finansal Piyasalara Katkısı.....	36
1.5.3. Toplumsal Refaha Katkısı.....	37
1.6. TÜRKİYE'DE VE DÜNYADA FİNANSAL EĞİTİM FAALİYETLERİ	37
1.7. FİNANSAL EĞİTİM PROGRAMLARI	39
2. FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN BİLEŞENLERİ.....	39
2.1. TEMEL PARA BİLGİSİ.....	40
2.2. GELİR VE TASARRUF ANLAYIŞI	41
2.3. HARCAMA VE BORÇLANMA ANLAYIŞI.....	42
2.4. FİNANSAL YATIRIM	43
3. FİNANSAL EĞİTİM VE FİNANSAL OKURYAZARLIK İLİŞKİSİ	44

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GEREÇ VE YÖNTEM

1. ARAŞTIRMANIN AMACI, ÖNEMİ	46
2. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ	46
3. ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLILIKLARI.....	47
4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	48
4.1. VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ	48
4.2. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEM.....	49
4.3. VERİ ANALİZ YÖNTEMİ	53
5. ARAŞTIRMANIN BULGULARI	54
5.1. KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK VE GENEL ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR	54
5.2. ÖLÇEĞE YÖNELİK YÜZDE DAĞILIM BİLGİLERİ	62
5.3. KORELASYON ANALİZİ.....	65
5.4. BOYUTLARA YÖNELİK TANIMLAYICI İSTATİSTİK BİLGİLER VE NORMALLİK TEST SONUÇLARI.....	66
5.5. GRUP FARKLILIĞI ANALİZLERİ	66
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	75
KAYNAKÇA.....	82
EKLER	87
ÖZGEÇMİŞ.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.

TABLÖLAR LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1. Araştırmanın Örneklem Dağılımı.....	49
Tablo 2. Örneklem Büyüklükleri Tablosu	51
Tablo 3. Anketin Güvenilirlik Analizleri Sonuçları	54
Tablo 4. Cinsiyet Değişkenine Yönelik Frekans ve Yüzde Dağılım Değerleri.....	54
Tablo 5. Yaş Değerlerine Yönelik Yüzde Dağılım Değerleri	55
Tablo 6. Medeni Durum Değişkenine Yönelik Frekans ve Yüzde Dağılım Değerleri..	55
Tablo 7. Eğitim Durumu Değişkenine Yönelik Frekans ve Yüzde Dağılım Değerleri .	56
Tablo 8. İş Tecrübesi Değişkenine Yönelik Frekans ve Yüzde Dağılım Değerleri.....	57
Tablo 9. Görev Değişkenine Yönelik Frekans ve Yüzde Dağılım Değerleri	57
Tablo 10. Hane Gelir Seviyesi Değişkenine Yönelik Frekans ve Yüzde Dağılım Bilgileri	58
Tablo 11. Katılımcıların Kendilerine Ait Evlerinin Olması Değişkenine Yönelik Frekans ve Yüzde Dağılım Bilgileri	59
Tablo 12. Katılımcıların Kendilerine Ait Arabalarının Olması Değişkenine Yönelik Frekans ve Yüzde Dağılım Bilgileri	60
Tablo 13. Bakmakla Yükümlü Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Yönelik Frekans ve Yüzde Dağılım Değerleri	60
Tablo 14. Daha Önce Finansal Eğitim Almış Olma Durumlarına Yönelik Frekans ve Yüzde Dağılım Değerleri	61
Tablo 15. Finansal Okuryazarlık Ölçeğine Yönelik Yüzde Dağılım Bilgileri	62
Tablo 16. Finansal Okuryazarlık Alt Boyut ve Ana Boyut İlişki Analizi	65
Tablo 17. Boyutlara Yönelik Tanımlayıcı İstatistik Bilgiler ve Normallik Test Sonuçları	66
Tablo 18. Cinsiyet Grupları Açısından Mann-Whitney-U Sınaması Sonuçları	67
Tablo 19. Yaş Grupları Açısından Kruskal-Wallis Sınaması Sonuçları.....	67
Tablo 20. Medeni Durum Grupları Açısından Mann-Whitney-U Sınaması Sonuçları .	68
Tablo 21. Eğitim Durumu Grupları Açısından Kruskal-Wallis Sınaması Sonuçları.....	69
Tablo 22. İş Tecrübesi Açısından Kruskal-Wallis Sınaması Sonuçları.....	70
Tablo 23. Görev Grupları Açısından Kruskal-Wallis Sınaması Sonuçları	71
Tablo 24. Hane Gelir Düzeyi Grupları Açısından Kruskal-Wallis Sınaması Sonuçları	71
Tablo 25. Kendine Ait Eve Sahip Olma Durumu Açısından Mann-Whitney-U Sınaması Sonuçları	72
Tablo 26. Kendine Ait Arabaya Sahip Olma Durumu Açısından Mann-Whitney-U Sınaması Sonuçları.....	73
Tablo 27. Bakmakla Yükümlü Olunan Çocuk Sayısı Grupları Açısından Kruskal-Wallis Sınaması Sonuçları.....	74
Tablo 28. Finansal Eğitime Sahip Olma Grupları Açısından Mann-Whitney-U Sınaması Sonuçları	75

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1. İlişki Analizi İçin Güç Analizi Sonuçları Ekran Çıktısı	52
Şekil 2. Grup Farklılığı Analizi İçin Güç Analizi Sonuçları Ekran Çıktısı.....	53
Şekil 3. Cinsiyet Değişkenine Yönelik Sıklık Dağılım Grafiği	54
Şekil 4. Yaş Değerlerine Yönelik Sıklık Dağılım Grafiği	55
Şekil 5. Faaliyet Yılı Değişkenine Yönelik Sıklık Dağılım Grafiği	56
Şekil 6. Eğitim Durumu Değişkenine Yönelik Sıklık Dağılım Grafiği	56
Şekil 7. İş Tecrübesi Değişkenine Yönelik Sıklık Dağılım Grafiği	57
Şekil 8. Görev Değişkenine Yönelik Sıklık Dağılım Grafiği.....	58
Şekil 9. Hane Gelir Seviyesi Değişkenine Yönelik Sıklık Dağılım Grafiği	59
Şekil 10. Katılımcıların Kendilerine Ait Evlerinin Olması Değişkenine Yönelik Sıklık Dağılım Grafiği	59
Şekil 11. Kendine Ait Arabaya Sahip Olma Durumuna Yönelik Sıklık Dağılım Grafiği	60
Şekil 12. Bakmakla Yükümlü Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Yönelik Sıklık Dağılım Grafiği	61
Şekil 13. Finansal Eğitim Almış Olma Durumu Değişkenine Yönelik Sıklık Dağılım Grafiği	61

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

ÇYK : Çalışma Yaşam Kalitesi

F :Varyans analizine (ANOVA) ilişkin parametre

f : Frekans.

İAN: İşten Ayrılma Niyeti

r : Korelasyon katsayısı.

s.s. : Standart Sapma

T.C. : Türkiye Cumhuriyeti

TDK : Türk Dil Kurumu

Vb. : Ve benzeri

GİRİŞ

Günümüzde finansal piyasalar teknolojinin gelişiminden etkilenmiş ve bunun sonucunda bireylerin ekonomik yönden verebilecekleri kararların sayısı artmıştır. Dolayısıyla insanların kendi hayatlarını ekonomik bakımdan etkileyebilecek sorumlulukları çoğalmıştır. Günümüzde ekonomik yönden alınan çeşitli kararlar, insanların tüm geleceğini etkileyebilmektedir. Bu sebeple bireylerin ekonomik konulardaki eğitim düzeyinin artırılması dikkat edilmesi gereken bir konudur. Bireylerin ekonomik yaşama yönelik eğitimlerinin başında finansal okuryazarlık ve finansal eğitim bulunmaktadır.

Finansal okuryazarlık serbest piyasa ekonomisine geçişle beraber eksikliği geçmişe oranla daha çok hissedilen bir başlıktır. Bir veya birden çok sayıda ülkede zaman zaman ortaya çıkan ekonomik krizler finansal okuryazarlığın insanlar için ne denli önem taşıdığını göstermiştir. Günümüzde finansal hizmetler ve ürünlerin yelpazesi oldukça geniştir. Bu geniş kapsamda bireyler doğru kararlar vermekte zorlanabilmekte veya karşılaştıkları finansal tehlikeler karşısında zor duruma düşebilmektedir. Bu noktada yapılan araştırmalar finansal okuryazarlığı olan kişilerin bu riskli süreçte daha bilinçli kararlar verdiklerini göstermektedir.

Görüldüğü üzere finansal okuryazarlık günümüzün riskli ekonomik hayatında bireylere yol gösterici olabilmektedir. Bu kavram bireyler yoluyla ülkelere de ekonomik yönden çeşitli faydalar sağlamaktadır. Bu kapsamda ülkelerin ekonomik kalkınmayı sağlamaları, belirledikleri vizyonları uygulamaya geçebilmeleri toplumu oluşturan bireylerin finansal okuryazarlık düzeyinden etkilenmektedir. Başka bir ifadeyle ekonomik yönden güç sahibi olmak isteyen ülkelerin öncelikle vatandaşlarının ekonomik yönden bilgi sahibi olması gerekmektedir.

Ekonomik yönden bilgi sahibi olan bireyler birikimlerini uzun vadeli yatırımlarla değerlendirebilmektedir. Bu yatırımlar devletin ve işletmelerin bazı fon ihtiyaçları için kaynak oluşturabilmektedir. Günümüzde ise gelişmekte olan ülkeler ve hatta gelişmiş ülkelerde insanlar tasarruf yapmayı eskisi kadar tercih etmemektedir. Dolayısıyla ülkeler, toplumdaki bireylerin birikimlerini yatırıma dönüştürmesi ve finansal okuryazarlığın yükseltilmesi için birtakım politika ve stratejiler geliştirmelidir. Bu politika ve stratejiler sayesinde ülkelerin ekonomik ve sosyal yönden kalkınması sağlanabilmektedir.

OECD tarafından finansal okuryazarlık kavramı insanların gerek finansal kavramlara gerekse finansal ürünlere ilişkin bilgi sahibi olmaları, bunun yanında farklı seçenekler arasından en uygun tercihleri yapabilmeleri, bu esnada var olan finansal risklerden kendilerini koruyabilmeleri şeklinde tanımlanmaktadır (Temizel, Bayram, 2011: 73-85). Diğer bir deyişle bu kavram bireylerin finansal ürün ve hizmetleri tanımasını ve finansal risklerin de farkında olarak bilinçli finansal hareketlerde bulunmasını ifade etmektedir. Örneğin, finansal okuryazarlığa sahip bireyler bütçe planlamalarını yaparak gelir ve gider dengesini korur, aynı zamanda geleceği şekillendirecek etkili kararlar alabilir, yatırımlarını ve birikimlerini yönetirken kısa, orta ve uzun vadeli hedefler belirleyebilir. Finansal eğitim sayesinde bireyler finansal ürün ve hizmetlere yönelik bir güven duygusu oluşturabilir ve bu hizmet ve ürünleri doğru kullanarak varlıklarından maksimum kazanç sağlayabilirler. Dolayısıyla finansal okuryazarlık kavramı günümüz insanların hayatının büyük kısmını kaplayan finansal ürün ve hizmetler konusunda farkındalık sahibi olmasını sağlayarak bireylerin finansal risklerden korunmasını, birikimlerini ve yatırımlarını doğru yönetebilmesini ve bu sayede hayat kalitesini arttırabilmesini sağlamaktadır. Özetle, finansal okuryazarlık bireylerin finansal kararlar verme sürecinde bilinçli ve verimli davranmalarını sağlayarak bireylerin refah düzeyini arttırmakta, bu sayede ise dolaylı olarak bu bireylerin yer aldığı toplumları geliştirmektedir.

Bu kapsamda çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, finans kavramı, finansal okuryazarlık kavramı ile ilgili bilgiler, ikinci bölümde finansal eğitim, finansal okuryazarlığın bileşenleri ve finansal eğitim ile finansal okuryazarlık ilişkisi, üçüncü bölümde de araştırmanın amacı, önemi, hipotezleri, kapsam ve sınırlılıkları, yöntemi, bulguları, sonuç ve öneriler konuları tartışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

FİNANSAL OKURYAZARLIK

1. FİNANS KAVRAMI

Finans kavramı sermaye, para, fon ve kaynak şeklinde ifade edilebilmektedir (Aydın vd., 2014: 3). Finans, hayatımızın hemen her alanında karşılaştığımız bir kavramdır ve parayı yönetme bilimi ve sanatı şeklinde tanımlanmaktadır (Tektaş, 2019: 5). Günümüzde insanlar kurumlarla iç içe geçmiş bir yaşam sürdürdüğünden dolayı finans kavramı hem bireyler hem de kurumlar açısından büyük önem taşımaktadır. Çünkü hem kurumların hem de bireylerin ekonomik yönden istikrarı sağlamaları ve gelişebilmeleri finans bilgisiyle mümkün olmaktadır (Öztürk, 2014: 2).

Her gün meydana gelen ihtiyaçlarımızın karşılanması, alışveriş faaliyetleri, emekliliğe yönelik yatırımlar yapılması, eğitim masrafları vb. birçok alanda finansal bilgi kullanılmaktadır. İnsanların günlük hayatının vazgeçilmez bir parçası haline gelen bu durumlar dolayısıyla finansal bilgiye sahip olmak ve bu süreçleri etkin bir şekilde yönetebilmek artık bir ihtiyaç durumundadır (Tektaş, 2019: 4).

Finans kavramı işletmeler için de önem taşımaktadır. Belirtildiği üzere, kurumların ekonomik olarak büyümesi finansal gereksinimlerin karşılanmasına bağlı olarak gerçekleşmektedir. Dolayısıyla finansal yönden doğru adımlar atmak işletmeler için can damarı durumundadır. Görüldüğü üzere finans kavramı kişiler ve işletmeleri büyük oranda etkilemektedir. Dünyanın değişimi ve gelişimi ile paralel olarak finans kavramı da her gün yeni işlevler edinmekte, değişim içine girmektedir. Günümüzde finans kavramı kişisel finans ve kamu finansı olmak üzere iki ana başlığa ayrılmaktadır. Bu noktada kamu finansı devletleri ilgilendirirken kişiler ve işletmeler kişisel finansın konusunu oluşturmaktadır (Tektaş, 2019: 5).

2. FİNANSAL OKURYAZARLIK

2.1. FİNANSAL OKURYAZARLIK TANIMI

Kişilerin para kullanımı ve yönetimi konusunda doğru bilgi, beceri ve yeterlilikleri kazanmasını, tasarruf etmelerini ve doğru finansal araçları seçerek yatırım yapmalarını mümkün kılan ve bu sayede kişilerin finansal refahlarını artıran süreç finansal okuryazarlık şeklinde tanımlanmaktadır (Yıldırım, 2020: 4).

Finansal okuryazarlık sayesinde insanlar belli bir finansal hizmet ya da ürünü satın almadan bu hizmet ya da ürünle ilgili bir araştırma gerçekleştirir ve söz konusu ürün ya da hizmet hakkında kapsamlı bir bilgiye sahip olur. Ek olarak finansal okuryazar kişiler finansal bir sorun ile karşılaştıklarında ne yapabileceklerine, nerelerden veya kimlerden yardım isteyebileceklerine, nasıl bir yol izlemeleri gerektiğine dair fikir sahibi olmaktadır. Finansal okuryazarlık sayesinde kişiler gelirlerini akılcıca yönetebilmekte ve geleceğe dair etkin kararlar alabilmektedir. Bunu yaparken finansal risklerin farkında olan finansal okuryazar bireyler gelir ve birikimlerini korumaya yönelik önlemler alır. Bu bireyler finansal sistemin günden güne değiştiğinin farkında olarak finansal bilgilerini devamlı olarak güncelleştirmeye yönelik girişimlerde bulunurlar (Aydoğan, 2020: 9).

Finansal okuryazarlık, 2000'lerden itibaren önemi daha iyi kavranmış ve toplumlardaki yaygınlığı artmış bir kavramdır (Akarçay, Tektaş, 2021: 52). İlgili alanyazın incelendiğinde kavram üzerine tek bir tanımda fikir birliğine varılmadığı görülmektedir. Buna göre farklı ülkeler ve araştırmacılar tarafından finansal okuryazarlık kavramının farklı şekillerde tanımlandığı gözlenmektedir. Örneğin Kanada'da ve İngiltere'de bu kavram “finansal yeterlilik” şeklinde tanınırken, ABD, Avustralya ve diğer ülkeler “finansal okuryazarlık” kavramını tercih etmektedir. Ek olarak, “ekonomi okuryazarlığı, finansal farkındalık” kavramları da finansal okuryazarlığı ifade eden kavramlar arasında sayılabilmektedir (Kaderli, 2016: 92).

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından finansal okuryazarlık; bireylerin ve toplumun finansal refahını artırma amacı güden, insanlara finansal konularda etkin karar alma becerisi, finansal kavramlarla ilgili bilgi ve bu bilgiyi uygulayabilme yeteneği, motivasyonu ve güveni kazandırmayı hedefleyen bir kavram şeklinde tanımlanmaktadır (OECD, 2005: 4-47).

Farklı tanımlamalar yapılmasına karşın finansal okuryazarlık kavramı, tüketicilerin mali kaynaklarını etkili bir şekilde yönetebilme becerilerini geliştirerek finansal refahlarını arttırmayı amaçlamaktadır. Bu amaçla, tüketicilerin sahip oldukları motivasyon, özgüven, bilgi ve becerileri sağlıklı bir şekilde değerlendirmeleri gerekmektedir (TCMB, 2011: 2-6).

Finansal hizmet ve ürünlerin sayısının gün geçtikçe artması sonucunda finansal sistem giderek daha karmaşık bir yapı haline gelmiştir. Bu noktada insanların yatırım, harcama, tasarruf yapmak veya borçlanmak için birçok seçeneği bulunmaktadır.

Örneğin bireyler internet, kamu kurumu veya aracı kuruluşları üzerinden çeşitli tasarruf ve kredi enstrümanlarına erişim sağlayabilmektedir. Dolayısıyla insanlar günümüzde finansal piyasalara etkin bir şekilde katılım göstermektedir. Örneğin bu kişilerden bazıları finansal kurumlarla anlaşma yaparak kredi kartı kullanmaya başlamaktadır (Akarçay, Tektaş, 2021: 53). Bazıları ise ilk defa bankada hesap açtırmaktadırlar. Başka bir ifadeyle bireylerin finansal piyasalarda etkin şekilde rol alabileceği birçok seçeneği bulunmaktadır. Öte yandan finansal okuryazarlığa sahip bireyler için dahi zor olabilen bu süreçler bu konuda bilgi eksikliği olan kişiler için daha da anlaşılabilir durumdadır (Temizel, 2010: 16-17).

Modern toplumların giderek büyüyen ve karmaşılaşan ekonomik dünyasında insanların finansal okuryazarlar olması artık temel bir ihtiyaç durumundadır. 20. yüzyılın ilk yarısından sonra ortaya çıkan finansal liberalizasyon süreci ile finansallaşma gündelik hayat ile iç içe geçmiştir. Bunun sonucunda çok daha geniş bir alanı kapsamaya başlayan finansal piyasalar kitle iletişim araçlarının da etkisiyle çok daha kolay bir şekilde takip edilen bir konu haline gelmiştir. Tüketim günümüz dünyasında bireyler için yalnızca yaşama devam edebilmek için kullanılan bir araçtan daha fazlasını ifade etmektedir. Buna göre tüketimin kendisi günümüzde insanların kendisini iyi hissetmek vb. sebeplerle gerçekleştirdiği bir amaç durumundadır. Bireylerin tüketimde kendini gerçekleştirme hissini bulması gibi sebeplerle insanlar ürün ve hizmet alımlarında farkındalık sahibi olmalıdır (Karaağaç, 2015: 4).

Finansal okuryazarlık, toplumda yer alan herkesi etkileyen bir faktördür ve ekonomik toplumun her kesimi için önem taşımaktadır. Finansal okuryazarlık, çalışan bireylerin emeklilik planları yapabilmesine, öğrencilerin eğitim masraflarını karşılayabilmesine, ailelerin geleceğe yönelik yatırım planlamalarını yapabilmesine ve yatırımcıların çeşitlilik gösteren finansal araçlar içinde doğru tercihlerde bulunabilmesine katkı sunan finansal kararları içermektedir. Finansal okuryazar kişiler, ekonomi ve finans konularında etkili ve bilinçli kararlar alabilirler (Borodich vd., 2010: 71-86).

Finansal okuryazarlık geniş kapsama sahip bir kavramdır ve bu kavrama etki eden çeşitli unsurlar bulunmaktadır. Finansal okuryazarlığın daha iyi anlaşılması için bu unsurların bilinmesi önem taşımaktadır. Aşağıda finansal okuryazarlığa etki eden unsurlar sıralanmıştır (Akarçay, Tektaş, 2021: 51).

- Ekonomik durum,
- Zaman tercihleri,
- Sosyal-demografik özellikler,
- Aile geçmişi,
- Umutsuzluk gibi unsurlardır.

2.2. FİNANSAL OKURYAZAR BİREYİN ÖZELLİKLERİ

Finansal okuryazarlık bireylerin finans alanında uzman kişiler olduğu anlamına gelmemektedir. Bu kapsamda finansal okuryazarlık bireylerin temel düzeyde finansal kavram, ürün ve uygulamalara hâkim olmasını ifade etmektedir. Finansal okuryazar bireyler, kendilerinin ve çevresindeki insanların temel düzeydeki ihtiyaçlarını karşılayacak finansal bilgiye sahiptir. Bir örnek vermek gerekirse finansal okuryazar bireylerin hisse senedi veya tahvil değerlemesini bilmesine gerek duyulmamaktadır. Finansal okuryazar bireylerden asıl beklenen hisse senedi gibi kavramların ne anlama geldiği veya hisse senedi ile tahvil arasındaki farkın ne olduğunu anlamasıdır (Gökmen, 2012: 7).

Toplumda finansal okuryazarlık seviyesinin artması finansal eğitim verilmesiyle mümkün olmaktadır. Bu noktada finansal eğitim liseler ve üniversiteler gibi eğitim kurumları aracılığı ile öğretilmesi, ayrıca özel sektördeki eğitim kurumlarının ve özel sektörün de finansal eğitim sağlama konusunda teşvikinin sağlanması oldukça önemlidir. Bu kapsamda bireylere kazandırılacak temel yeterlilikler arasında bütçe, sermaye, tasarruf, finans, harcama, birikim ve yatırım gibi konular sıralanabilmektedir (Akarçay, Tektaş, 2021: 52).

Finansal okuryazarlık becerisine sahip bireylerin sergilemesi gereken temel nitelikler ise aşağıdaki gibidir (Hogart&Hilgert, 2002: 1-7).

- Finansal okuryazar olan kişiler parayı yönetebilirler.
- Finansal okuryazar bireyler finansal sistemin işleyişi hakkında bilgi sahibidir ve bu bilgiyi başkalarına öğretebilir.
- Finansal okuryazar bireyler finansal planlar yapabilir, bütçe oluşturabilirler.
- Finansal okuryazar bireyler etkili iletişim kurabilirler.

Finansal okuryazar olan kişiler günümüzün riskli ve karmaşık finansal sisteminde kendilerine daha fazla güven duymaktadır. Bu konuda gerçekleştirilen

araştırmalar sonucunda, finansal okuryazar olan bireylerin aşağıdaki davranış şekillerini diğerk insanlara oranla daha fazla sergilediklerini göstermiştir (Capuano&Ramsay, 2011: 35-36).

- Finansal okuryazar olan kişiler daha fazla gelir ele edebilir ve daha fazla tasarruf yapabilir.
- Finansal okuryazar bireyler geleceğe yönelik emeklilik gibi planlarını daha sağlıklı bir şekilde planlayabilir.
- Finansal okuryazar bireyler borç politikasını oluşturabilir ve borçlarını başarılı bir şekilde yürütebilir.
- Finansal okuryazar bireyler finansal konulardaki yeteneklerini gerçekçi bir şekilde görebilir.
- Finansal okuryazar bireyler kısa orta ve uzun vadeli etkili yatırım ve birikim planları yapabilirler ve kendilerine gerçekçi finansal hedefler belirleyebilir.
- Finansal okuryazar bireyler finansal piyasalara etkin bir katılım gösterebilir, bu süreçte kendi haklarının farkında olur.
- Finansal okuryazar bireyler finansal hizmet ve ürün seçeneğinin çok olduğu alanda kendi ihtiyaçlarına uygun ürün veya hizmeti seçebilir.

Buna ek olarak finansal okuryazarlığın bireylerin sahip olduğu çeşitli demografik özelliklere göre farklılaştığı da yapılan çalışmalarca görölmüştür. Buna göre erkeklerin kadınlara, orta yaş sınıfında olan insanların yaşlı ve gençlere ve eğitim düzeyi yüksek olanların düşük olanlara kıyasla finansal okuryazarlıklarının daha iyi olduğu görölmüştür (Kılıç vd., 2015: 129-150).

Finansal okuryazarlık, bireylerin finansal bilgilere ulaşma, bu bilgileri anlama, ardından ise sahip oldukları bilgileri kullanarak karar verme süreciyle sınırlı kalmamaktadır. Bunun yanında insanların tasarruflarını etkili bir şekilde yönetebilmelerinde gereken ekonomik bilince ulaşmaları, bireysel kredi ve borçlarını kontrol altında tutabilmeleri, kısa ve uzun vadede yatırımlarından kazanç sağlayabilmeleri anlamına gelir. Diğerk bir deyişle finansal okuryazarlık finansal bilgiye sahip insanların bu bilgileri hayatlarına etkin bir şekilde katmasını gerektirir. Finansal kararlarla ilgili bilgiyi araştırıp bulma ve bulunan bilgileri finansal sorunların çözümünde kullanabilme becerilerine sahip olmak bireylerin finansal okuryazar olması için gereklidir (Gökmen, 2012: 13).

Finansal okuryazarlık, insanların gerek finansal ürünlere gerekse finansal hizmetlere ilişkin anlayışını ve bu konulardaki bilgi düzeyini artırmaktadır. Bu sayede insanlar finansal yönden ortaya çıkan fırsatları ve riskleri daha net bir şekilde görebilmektedir. Bu da finansal okuryazar bireylerin finansal seçimlerinde daha bilinçli olmalarına, finansal destek ve danışmanlık kaynaklarını kullanarak doğru finansal kararlar almalarına ve finansal refah düzeylerini artırmalarına katkı sunmaktadır (Küçükaslan, 2017: 5).

2.3. FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN ÖNEMİ

Finansal okuryazarlık, insanların finansal sistemde aktif rol oynayarak refah düzeyini artırması ve finansal risklerden kaçınabilmesi, risklere karşı uygun önlemleri alabilmesi için gereklidir. Finansal okuryazarlık sayesinde insanlar kendilerini, kötü niyetli kişi veya firmaların finansal sistemdeki istismarlarına karşı da koruma imkânı elde etmektedir. Ayrıca, finansal okuryazarlığın toplumun her paydaşına yayılması sayesinde finansal piyasaların çok daha etkin ve şeffaf bir biçimde işlev göstermesi sağlanacaktır (Yüksel, 2022: 7-8).

Bir finansal kriz meydana geldiğinde, bu süreç insanları cinsiyet, yaş veya eğitim düzeyi gibi faktörlere göre ayırmamaktadır. Bu noktada yaşanan kriz farklı düzeylerde olsa da tüm toplumu etkisi altına almaktadır. Dolayısıyla bu süreçte önemli olan, kişisel olarak krizden ne düzeyde etki gördüğümüzdür ve bunu da belirleyen kişilerin finansal okuryazar olup olmadıklarıdır. Başka bir ifadeyle finansal okuryazarlık, bu tür kriz anlarında oluşabilecek potansiyel zararın önüne geçmiş olmaktadır. Bu nedenle finansal okuryazar olmak herkes için önemlidir (Karataş, 2017: 6).

Finansal okuryazar kişiler, finansal piyasalarda etkin bir şekilde rol almaya daha çok istekli olduklarından, günümüz piyasalarına sunulan ürünlerin sayısı giderek artmaktadır. Büyüyen ve gelişen piyasalar fırsatların artmasını sağladığı gibi risklerin sayısının ve türünün çoğalmasına da neden olmaktadır. Bu noktada finansal ürünleri ve hizmetleri anlamlandırmayı sağlayan finansal okuryazarlık günümüz finansal piyasalarında kişilerin ekonomik istikrarını sağlayabilmesi için oldukça önemlidir (Yüksel, 2022: 8).

Teknolojinin gelişmesiyle beraber finansal sisteme kolayca dâhil olunabilmesi, kişilerin finansal ürün ve hizmetlere kolayca erişim sağlayabilmesi finansal

okuryazarlığın tüm topluma yayılmasını sağlamıştır. Bu durum beraberinde çeşitli fırsatlar getirdiği gibi riskleri de getirmektedir. Finansal okuryazarlık, insanların bu riskli ve karmaşık ortamda finansal sistemi anlamalarını, yorumlayabilmelerini ve finansal sisteme değer katabilmelerini sağlamaktadır. Bu kişiler, finansal piyasalarda bilinçli ve yerinde hareketler ederek finansal sistemin daha verimli çalışmasında rol oynarlar. Başka bir deyişle finansal okuryazarlık, tüketicilerin piyasayı kendi ihtiyaçlarına göre düzenlemelerini, bunun yanında finansal piyasanın düzgün ve şeffaf işleyişine katkıda bulunmalarını sağlar. Dolayısıyla ülke ekonomisi açısından bakıldığında da finansal önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Karataş, 2017: 11).

Finansal piyasaların sürekli bir değişim ve büyüme içinde olması, finansal araçların karmaşıklığı ve teknolojinin hızlı bir gelişim içinde olması, insanların finansal kararlar alma sürecinde yeterli bilgiye sahip olmaması durumunda hatalı kararlar almalarına yol açabilmektedir. Dolayısıyla bireylerin finansal okuryazarlık düzeyleri finansal sisteme katılımları ve finansal karar alma becerileri bakımından büyük öneme sahiptir. Ekonomi eğitimi, sadece kişilerin kendi bütçelerine odaklanmakla kalmaz, aynı zamanda finansal piyasaların gelişimi ve performansı için de hayati bir rol oynar, bunun sebebi ekonomik kararların ve eylemlerin finansal ve sermaye piyasalarını da etkilemesidir (Yüksel, 2022: 9).

Finansal okuryazarlık düzeylerinin yükseltilmesi, yatırım ve tasarruf oranlarında yükselme meydana getirmektedir. Bu da finansal piyasaların gelişimin olumlu şekilde etkilemektedir. Ekonomik okuryazarlık, bireylerin finansal dünya hakkında farkındalık kazanmalarına katkıda bulunur ve refah seviyelerini artırır. Finansal okuryazar olan bireyler finans dünyasında daha mantıklı ve bilinçli kararlar alabilirler ve ekonomik politikaları daha rahat bir şekilde anlamlandırabilirler (Dağdelen, 2017: 18).

Son yıllarda, bireylerin ekonomik farkındalığının artırılması konusunda uluslararası bir ilgi artışı gözlemlenmiştir. Bireylerin finansal farkındalık düzeyleri, doğru finansal kararları verme ve kişisel finansal kolaylıklardan yararlanma konusunda oldukça önemlidir (Kandemir, 2018: 23-24). Günlük hayatta karşı karşıya gelinen birçok konuda, örneğin insanların kredi kartını ne amaçla veya nasıl kullanacağı, borçlarını nasıl yapılandıracağı, ödeme yöntemleri, tasarruf etme stratejileri, kredi kullanma koşulları vb. sorunlar ekonomik okuryazarlık kavramının öneminin artmasına neden olmuştur (Durmuş, Yardımcıoğlu, 2018: 167-183).

Finansal piyasaların küreselleşmesi, ekonomik bilgi düzeyi düşük toplumlarda finansal kararlar alma sürecinin daha karmaşık hale gelmesine neden olmuştur. Öte yandan finansal okuryazarlık düzeyi yüksek toplumlarda bilgi düzeyi yüksek olduğu için finansal karar alma süreci daha etkili olur. Finansal okuryazar kişiler, harcamalarını sahip oldukları gelir düzeyine göre düzenleyebilmek, finansal kriz anlarında kendilerini koruyabilme gibi becerilere sahiptir. Aynı zamanda yine bu bireyler birikim ve tasarruf yapma, bütçe planları oluşturma ve bu planları gibi konularda da finansal açıdan okuryazar olmayan bireylere göre daha başarılı hareket ederler. Ek olarak ekonomik eğitim, finansal kaygının düşmesini sağlar ve karar verme sürecinde daha akılcı olma eğilimini artırır. Görüldüğü üzere finansal okuryazar bireyler doğru finansal kararlar alarak kendilerine ve ülke ekonomilerine katkı sağlarlar (Yüksel, 2022: 9-10).

Finansal krizler tüketicileri ve daha geniş anlamda bir ülkenin ekonomisini etkileyen önemli konular arasındadır. Bu noktada ülkelerin zaman zaman deneyimlediği ekonomik krizlerle beraber finansal okuryazarlığın önemi artmış ve daha iyi anlaşılmıştır. Krizlerin etkilerinin bireylerin finansal risklere karşı farkındalığı ile doğrudan ilişkili olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu durum daha iyi anlaşılmaktadır. Tüm bu sebeplerle finansal okuryazarlık ve becerilerin önemi dünya genelinde artmaktadır (Karataş, 2017: 19).

2.3.1. Parayı İyi Yönetmek

İyi para yönetimi, mevcut fonların ihtiyaçları giderecek ve tasarrufta bulunacak şekilde kullanılmasını ifade etmektedir. Paranın iyi yönetilmesi harcama, biriktirme, günlük tasarruf çabası ve izleme yöntemleri kullanarak, paranın etkili bir şekilde yönetilmesini amaçlamaktadır. Bu süreç sadece tasarruf etmek ya da sadece harcamaktan fazlasını ifade ederek para yönetiminde bir dengenin sağlanmasını gerektirir. Para yönetiminde en önemli noktayı temel gereksinimler için mevcut fonların ne kadarının kullanılacağı ve ne kadarının tasarruf edileceği konusudur. Gelirinin tamamını veya çoğunu harcamaktansa bir kişi veya aile, bu gelirin bir bölümünü biriktirmek için uğraş vermelidir. Tasarruf etmek için iki yöntem bulunmaktadır. Bunlardan biri önce mevcut fonların bir kısmının harcanması ve sonrasında kalan miktarın biriktirilmesidir. Diğerisi ise önce biriktirilecek miktarın ayrılması ve sonrasında kalan miktarın harcanması ile gerçekleştirilir (Gökmen, 2012: 24-25).

İnsanların kazandıklarından fazlasını harcamaması gerektiğine yönelik yaygın bir görüş bulunmaktadır. Dolayısıyla her birey veya aile kendi bütçesini belirleyip, buna

uygun bir şekilde harcamalarını gerçekleştirmelidir. Bu noktada finansal okuryazar olmak insanlara finansal konularda fayda sağlayabilir. Örneğin bütçe yönetiminde zamanında ödeme yapmak çok önemlidir. Faturalar, kredi kartı ödemeleri ve vergiler düzenli olarak ödenmelidir. Kredi ödemeleri zamanında yapılmazsa, faizlerle birlikte ödenmesi gereken borç çok daha fazla artabilir. Bunun yanında düzensiz ödemeler veya ödememeler sonucunda bireylerin kredi notunda düşmeler yaşanabilir ve bu da bireyin gelecekteki yaşantısına etki edebilir. Finansal okuryazar bireyler bu konularda bilgi sahibi olacağından bu süreçleri daha başarılı bir şekilde yönetebilirler. Örneğin bu bireyler para yönetimi yaparken kayıt tutabilirler. Gelir ve giderlerin kaydını yapan bireyler bu sayede maddi durumlarına yönelik daha gerçekçi bir bakış açısı kazanırlar. Böylece hatalar ve yanlışlar zamanında fark edilebilir (Gökmen, 2012: 25).

2.3.2. Bütçe Yönetimi ve Borçlanma

Önemli bir yönetim sorunu olan bütçeleme, mali durumun takibi ve füzuli harcamaların azaltılması amacıyla kullanılır. Bütçe, belirli bir süre içinde yapılacak harcama ve gelir tahminini gösteren bir plandır. Örneğin bu planda finansal kaynakların nasıl elde edileceği ve elde edilen finansal kaynakların ne şekilde kullanılacağı yer alabilmektedir. Dolayısıyla, fonların akılcı kullanımında bütçeleme becerileri önemli rol oynamaktadır (Yüksel, 2022: 10). Bunun yanında bilinçli bir tüketici olmak büyük oranda parayı doğru şekilde yönetmeye bağlı olduğundan iyi bir bütçede öngörülen harcama tutarları gibi ayrıntılı unsurlara yer verilmesi önemlidir. Bu sayede plansız ve aslında gerekli olmayan sarf malzeme harcamaları bütçe dışına çıkarılabilir. Başarılı bir bütçenin taşınması gereken belli başlı özellikler aşağıdaki gibi sınıflanabilir (Yüksel, 2022: 11).

a. Hedef odaklı olma: Bütçede kısa vadeli amaçların belirlenmesi ve hedeflerin konmasıyla uzun vadeli planlarda sürdürülebilirlik sağlanmış olmaktadır. Buna ek olarak hedeflerin var olması, bu hedefe uygun yolun çizilmesi ve gerekli önlemlerin alınması noktasında kolaylaştırıcı rol oynamaktadır.

b. Gerçekçi olma: Bütçenin gerçekçi bir şekilde oluşturulması bu planın işlevsel ve faydalı olmasını sağlar. Bu noktada gerçekçi bir bütçe hem bütçeyi oluşturan kişi ya da ailenin gelirine hem de yaşam standardına uygun şekilde planlanmalıdır. Öte yandan bu süreç kişiden kişiye veya aileden aileye değişeceğinden dolayı herkese uygun tek bir bütçeleme tipinden bahsedilememektedir. Kişi ya da ailenin gelirine göre giderleri

düzenleyen, gereksiz giderleri plan dışında bırakan bir sistem hedeflere ulaşılmasında doğru sistem olabilir.

c. Esnek olma: İnsanların hayatlarında beklenmedik olaylar meydana gelebilmekte, aniden yeni ihtiyaçlar veya yeni ekonomik kaynaklar belirebilmektedir. Dolayısıyla bütçenin de yaşamın ve insanların değişkenlik gösteren yapısına uyum göstermesi gerekmektedir. Diğer bir deyişle bütçe, tüketicilerin değişen ihtiyaçlarına ve çeşitli harcamalarına uyum sağlayabilmelidir.

d. Uygulanabilir olma: Bütçeleme yöntemlerinin pratik bir yapı sergilemesi planları amaca uygun olmasını sağlamaktadır. Bütçenin uygulanabilirliği, genel harcama planının bölümlerinden meydana gelmektedir. Bu, harcamaların uygun şekilde sınıflandırılmasını gerektirir.

Bütçelemenin tüketicilere sağladığı çok sayıda avantaj bulunmaktadır. Bunlardan biri bütçelemenin gelirin bilinçli bir şekilde kullanılmasını sağlamasıdır. Benzer şekilde bütçeleme sayesinde bireylerin veya ailelerin gelirleri ve giderleri arasında denge kurulması sağlanır. Planlanmış bir bütçe, net gelirdeki artış veya azalış durumunda tüketiciye bir yol haritası sağlar. Ek olarak, bütçeleme insanların kısa ve uzun vadede amaçlar belirlemesine destek olmakta ve bireyin gereksiz ve aşırı harcamalarının önüne geçmektedir (Yüksel, 2022: 12).

Tasarruf yapmanın paranın başarılı bir şekilde yönetilmesinde önemli bir yeri bulunmaktadır. Örneğin finansal konularda bilinçli bir kişi gelirini bilinçli bir şekilde harcayarak çok kazandığı dönemlerde tasarruf edebilir ve bu sayede daha az kazandığı dönemleri daha rahat geçirebilir. Bunun yanında elde edilen bu tasarruflar yeni yatırımlar yapmak için kullanılabilir. Söz konusu tasarruflar, bir bankaya ya da yatırım kuruluşuna yatırılabilir ve bu sayede bireyler bu kuruluşlar aracılığıyla getiri elde edebilir. Öte yandan getirilerin yanında finansal riskler de bulunmaktadır. Dolayısıyla yatırım yapmadan önce, piyasanın farkında olmak ve doğru planlama yapmak oldukça önemlidir. Bu noktada yatırımların getirisinin bu yatırımların taşıdığı risk ile doğru orantılı olduğu unutulmamalıdır. Özetle, tasarruf etmek ve yatırım yapmak, maddi açıdan başarılı olmanın anahtarlarından biridir (Yüksel, 2022: 12).

Yatırım dünyasında göz önünde bulundurulması önem taşıyan kavramlardan biri de likiditedir. Bu kavram, yatırım yapılan varlıkların nakit paraya dönüştürülmesi kolaylığı ile ilgilidir. Eğer yatırım yapılan menkul kıymetin likiditesi yüksekse, bu

varlıklar yatırımcılar tarafından rahat bir şekilde nakde dönüştürebilir. Bunun yanında, yatırım kararları alan yatırımcılar tarafından enflasyon oranlarına da dikkat edilmelidir. Özellikle enflasyonun yüksek oranlara sahip olduğu ortamlarda, yatırım getirilerinin hesaplanması son derece önemlidir. Örneğin hiper enflasyonist bir ortamda sabit getirili menkul kıymetlere yatırım yapmak bir anlam taşımamaktadır. Öte yandan doğru yerlere yatırımların yapılması ile ek gelir elde etmek mümkündür. Bu nedenle, finansal okuryazarlık ve doğru yatırım stratejilerinin bilinmesi son derece önemlidir (Yüksel, 2022: 12).

Bir bankada sabit mevduat ya da gecelik mevduat hesabı açarak güvenli bir şekilde getiri elde etmek birçok kişi tarafından istenmektedir. Cari hesap, kişilerin istediği zaman para yatırıp çekebileceği bir hesaptır. Sabit mevduat hesabı ise faiz kazandırır ve güvenli bir yatırım şeklidir. Böylesi bir yatırımın insanlar tarafından sıklıkla seçilmesinin başlıca nedeni finansal açıdan güvenli olmasıdır (Yüksel, 2022: 14).

Bir şirketin sermaye artırmak veya yeni bir şirket kurmak için çıkardığı değerli menkul kıymetler hisse senetleri olarak ifade edilmektedir. Hisse senetleri sayesinde yatırımcıların şirketlerin zararlarına veya karlarına ortak olma hakkı olur. Bununla birlikte hisse senetleri, sabit getirili yatırımlara kıyasla daha fazla risk taşımaktadır. Bunun sebebi yatırımcının uğrayacağı zararın şirketin hareketlerine bağlı olmasıdır. Hisse senetleri kısa vadede gösterebileceği hareketlilikten dolayı yatırımcılar için risk taşımaktadır. Bu sebeple hisse senetleri uzun vadede takip edilmesi gereken menkul kıymetlerdir (SPK, 2012). Tahviller, şirketlerin uzun vadeli borçlarını ödemek için kullandığı bir menkul kıymetlerdir. Bir şirket veya devlet tarafından piyasaya sürülen tahvillerin sabit getirisi vardır. Devlet tahvilleri risk düzeyi en düşük olanlardır. Hazine bonoları, bir tahvilin tüm yasal özelliklerini taşıması sebebiyle tahvile benzemektedir ve kısa süreli vadeye sahiptir. Devlet garantili olduklarından daha güvenlidir (Yüksel, 2022: 13).

2.3.3. Finansal Planlama

Finansal okuryazarlık sürecinde önemli rol oynayan diğer bir unsur finansal planların oluşturulmasıdır. Finansal planlama kavramı şirketlerin nakit akışlarının belirli bir takvime göre uygulanmasını ifade etmektedir. Bu planlar sayesinde, kısa veya uzun vadede atılacak adımlar belirlenir ve geleceğe yönelik planlar yapılmaktadır. Finansal planlamaların doğru bir şekilde yapılması şirketler için yol gösterici nitelik taşımaktadır.

Buna karşın yapılan planların doğru bir şekilde uygulanması da ayrıca önemlidir (Yüksel, 2022: 13).

2.3.4. Finansal Ürün Seçimi

Finansal ürünler, insanların kendi fonlarını kullanmadan yatırım yapabilmelerine olanak sağlayan araçlardır. Bu araçlar yatırımcısına minimum riskle işlem yapma avantajı sunmaktadır. Finansal piyasalarda işlem gören ve fon oluşturmaya yardımcı olan varlıklar da finansal ürünler şeklinde ifade edilmektedir. Finansal ürünlerin özellikleri aşağıdaki gibidir (Gerek, Kurt, 2011: 59-73).

a. Bölünebilirlik: Minimum yatırım tutarını ifade eden bir kavram olarak bilinen bölünebilirlik, yatırım yapacak insanların finansal araçlara erişimi üzerinde etki sahibidir. Örneğin yüksek finansal değere sahip olan araçlara yatırım yapmak istemeyen bazı yatırımcılar bulunabilir. Bu noktada şirketler genelde maliyet avantajı yaratmak için düşük bölünebilirliğe sahip hisse senedi ve tahvil ihraç etmektedir. Buna karşın borçlular genellikle bölünebilirliğin yüksek olduğu menkul kıymetleri tercih etme eğilimindedir.

b. İşlem maliyeti: Taşınmaz malın maliki tarafından satın alınır ya da satılırken ortaya çıkan maliyeti ifade etmektedir.

c. Likidite: Menkul kıymetlerin sabit kıymetlerden daha fazla likiditesi bulunmaktadır. Finansal yapı gelişmiş bir yapıya kavuştuğunda, finansallardaki likidite ciddi oranda artış gösterecektir.

d. Fiyat tahmini: Finansal varlıkların gelecekteki fiyatlarının nasıl bir değişim göstereceğini öngörmek gereklidir. Banka kredileri ve mevduat hesapları, orta ve üst gelir grubundaki tüketicilerin sıklıkla tercih ettiği finansal ürünlerdir.

2.4. FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN FAYDALARI

Finansal okuryazarlığın hem bireyler hem de toplumlar için çok sayıda yararı bulunmaktadır. Kişilerin doğru tasarruflarda bulunabilmeleri, yatırım süreciyle ilgili gerekli bilgiyi edinmeleri finansal okuryazarlık ile gerçekleşmektedir. Yatırımlarını ve tasarruflarını doğru şekilde yöneterek riskleri en aza indiren finansal okuryazarlar bu sayede bireysel ve ailelerce yapılan tasarruflar sayesinde toplumda sermaye birikimini gerçekleştirmektedir (Altıntaş, 2008: 15).

Bunun yanında finansal okuryazarlık ailelerin doğru finansal planlamalar yapabilmesini sağlamaktadır. Bu sayede ailelerin geleceğe dönük kaygıları azalmakta ve

aile üyeleri finansal yönden güvende hissetmektedir. Bir örnek vermek gerekirse finansal okuryazarlığı yüksek düzeyde olan aile üyeleri yeterli sigorta sözleşmelerinin olması, makul bir emeklilik planının oluşturulması ve düzenli bir şekilde tasarruf yapmak konularında bilgi sahibi olurlar ve bu sebeple ekonomik kaygıları azalır (Köroğlu, 2021: 39).

Finansal okuryazarlık, ülkelerdeki finansal sistemlerin sağlıklı bir şekilde yürütülmesine destek olan bir kontrol mekanizmasıdır. Yaşanan finansal krizlerde karşılaşıldığı üzere bankalar vb. finansal kurum ve kuruluşlar da büyük risklerle karşılaşabilmekte ve kriz anlarından zarar görebilmektedir. Öte yandan, tüketicilerin finansal okuryazarlıklarının yüksek düzeyde olması durumunda karşılaşılan riskler ve bu risklerin sonuçları daha net bir şekilde anlaşılabilir. Diğer bir deyişle finansal okuryazar bireyler ortaya çıkabilecek riskleri ve bu durumların yaratabileceği zararları önceden tahmin edebilmektedir. Dolayısıyla finansal okuryazarlık bireylerin riskli durumlarda kendisini finansal açıdan korumasını sağlamaktadır. Bilinçli tüketicilerin yer aldığı bir piyasa ise toplumdaki finansal kurum ve kuruluşların daha düzgün ve planlı çalışmasına katkı sağlamaktadır (Gökmen, 2012: 49). Özetle finansal okuryazarlığın önce bireylere, sonra ailelere ve son olarak bireyler aracılığıyla toplumlara çok sayıda faydası bulunmaktadır.

2.5. FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN GEREKLİLİĞİ

Finansal okuryazarlık, her geçen gün tüm ülke ve ekonomilerde dikkatleri daha fazla üzerine çeken bir konu başlığı halini almıştır (Miller vd., 2009). Gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerdeki kişilerin finansal okuryazarlığına dair çeşitli soru işaretleri bulunmaktadır. Bu soru işaretleri toplumların nüfus yapılarında ortaya çıkan yaşlanma vb. değişimler ve finansal piyasalarda meydana gelen gelişmelerden etkilenmektedir. Bireylerin finansal konulardaki bilgisinin eksik olması sonucu hatalı finansal kararlar alma olasılığı arttığından kişilerin finansal okuryazarlık düzeylerine ilişkin var olan endişeler güç geçtikçe çoğalmaktadır (Bakan, 2020: 5).

Modern hayatta insanlar her geçen gün yeni bir bilgi ile tanışmaktadır. Yeniliklerin ve değişimlerin çok yoğun bir şekilde yaşandığı günümüz şartlarında finansal bilgi de bireyler tarafından yeterlilik gösterilmesi gereken alanlardan birini oluşturmaktadır (Güvenç, 2016: 848). Modern hayatta kullanılabilecek finansal ürün ve hizmetlerin sayısı giderek çoğalmıştır. Örneğin günümüzde kredi kullanımı, bireysel emeklilik, sigorta, internet bankacılığı günlük hayatın içinde olan finansal araçlardan

bazılarıdır. Söz konusu finansal araç ve hizmetlerin günlük hayatın vazgeçilmez bir parçası haline gelmesi ve giderek daha karmaşık bir hale gelmesi sonucunda finansal bilgiye sahip olmanın önemi artmıştır. Günümüzde finansal yönden doğru kararlar vermek seçenek sayısının artmasından dolayı eskisine oranla daha riskli ve zor bir süreçtir. Bu kapsamda günümüzde insanların aldığı finansal kararlar hem bu kişilerin günlük yaşamları, hem gelecekleri hem de içinde yer aldıkları ülkenin gelecekteki ekonomisi üzerinde etki sahibidir. Dolayısıyla tüm bu alanlarda doğru kararların alınması için finansal okuryazar olmak gereklidir (Yılmaz ve Tuncel, 2017: 312).

Finansal okuryazarlık faiz oranları arasında bilinçli bir tercih yapma, ürünlerin fiyatlarını doğru bir şekilde karşılaştırma, kredi kartı borcu ödeme gibi konularla ilgilense de kapsamı bu konularla sınırlı değildir. Finansal okuryazarlık ek olarak insanların sahip oldukları finansal kaynakları en verimli şekilde nasıl değerlendirecekleri, ihtiyaç duydukları finansal kaynaklara nasıl ulaşabilecekleri, nereye, ne şekilde yatırım yapabilecekleri, ortaya çıkan finansal bir sorunun çözümünde nereden yardım isteyecekleri ve tasarruflarını en verimli şekilde nasıl değerlendirebilecekleri gibi konuları da kapsamaktadır. Bahsedilen konular üzerinde bilgi sahibi olunması sayesinde insanlar çeşitli finansal sorunları önleyerek yaşam kalitesini arttırabilmektedir. Bu sebeplerle finansal okuryazarlığın toplumda yaygınlaşması gerekli görülmektedir (Bakan, 2020: 6).

Görüldüğü üzere finansal okuryazarlık insanların ve insanlar aracılığı ile toplumların refah düzeyini olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilmektedir ve bu sebeple günümüzde bilgi sahibi olunması gereken bir kavram şeklinde görülmektedir. Finansal okuryazarlık bu kapsamda çok sayıda araştırmacının ve genel olarak hükümetlerin de dikkatini çeken bir konu olmuş ve dünyanın birçok yerinde finansal okuryazarlığı ve finansal okuryazarlığın etkilerini açıklamaya çalışan çok sayıda araştırma yapılmıştır. Bu noktada birçok ülkede finansal okuryazarlık düzeyi düşük kişilere temel yeterliliklerin sağlanması için eğitim programları geliştirilmiştir (Ergün vd., 2014: 848).

Türkiye’de de finansal okuryazarlık düzeyine ilişkin çeşitli araştırmalar yapılmaktadır. Bu kapsamda ortaöğretim okulları düzeyinden başlatarak, finansal ihtiyaçların bilincinde, söz konusu ihtiyaçları nasıl karşılayacakları hakkında bilgi sahibi olan, finansal düşünebilecek, finansal olanakları birbirleriyle kıyaslayabilen, farklı

seçenekler içinde en uygununu tercih edebilecek bireyler yetiştirme gibi amaçlar belirlenerek bu doğrultuda adımlar atılmıştır (Bakan, 2020: 6-7).

2.6. FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN AMACI

Finansal kararlar günlük hayatımızın bir parçasıdır. İnsanlar eğitim, güvenlik, beslenme gibi gereksinimlerini karşılar veya isteklerini gerçekleştirirken finansal okuryazarlık becerilerinden yararlanmaktadır. Küreselleşen dünyada üreticiler ve hizmet verenler rekabet içine girmekte, bu sebeple ürün ve hizmet çeşitliliği giderek artmaktadır. Bunun yanında insanlar artık nakit parası bulunmasa bile çeşitli finansal araçlar ile kolayca kredi kartı alabilmekte veya kredi kullanabilmektedir. Finansal araçların sağladığı hizmetler sayesinde insanlar kolayca harcama yapabilmekte öte yandan bu durum insanların borç miktarlarında da artış gibi istenmeyen sonuçlara yol açabilmektedir (Beal, Delpachitra 2003: 68). Bu noktada bireylerin finansal ürün ve hizmetlerden yararlanırken aşırı borçlanma vb. istenmeyen sonuçlardan kaınabilmeleri için finansal okuryazar olmaları önem kazanmaktadır.

Finansal okuryazarlık süreci insanların bilinçli finansal kararlar verebilmesini amaçlamaktadır. Bunun sebebi bireyin verdiği finansal kararların hem bireyin kendi hayatı hem de ailesinin yaşamı üzerinde etki sahibi olmasıdır. Diğer bir deyişle kişilerin finansal kararları ve hareketleri onların yaşam standartları ve gelecekleri üzerinde etki sahibidir. Bu bakımdan finansal okuryazarlık ilk olarak kişilerin genel refahını yükseltmeyi amaçlamaktadır. Bunun sağlanması için kişilerin gerekli tedbirleri almaları sağlanmalıdır. İnsanların finansal yönden rahat etmeleri ve sorun yaşamamaları için finansal okuryazarlık kavramı geliştirilmiştir (Bihari, Shukla 2012: 43).

Finansal okuryazarlığın diğer bir amacı bireylerin günlük hayatta gitgide daha fazla karşılaşılan yeniliklere uyum gösterebilmesi ve değişen yaşam şartları içinde güncelliğini koruyabilmesidir. Yaşanan bu hızlı değişimlerin hem pozitif hem de negatif etkileri oluşmaktadır. Örneğin teknolojik imknların finansal araçlar ve hizmetlerle birleşmesi sonucunda insanların dolandırılma olasılıkları artmıştır. Yatırımların bilgisayar, telefon gibi tüketicie kolaylık sağlayan araçlardan yönetilmesi kötü niyetli kişiler için de fırsat yaratmıştır (Kaya, 2019: 31-32). Bu süreçte finansal okuryazar olan bireyler teknolojik araçlardan yararlanırken kendilerini risklerden koruyabilir ve parasını verimli bir şekilde kullanabilir (Kaya, 2019: 31).

2.6.1. Finansal Okuryazarlığın Makroekonomik Etkileri

Piyasanın etkili bir şekilde çalışmaya devam edebilmesinde finansal okuryazarlık son derece önem taşıyan bir koşuldur. Finansal okuryazarlık, ekonomilerde yaşanabilen kayıt dışılığın önüne geçme konusunda oldukça etkili olmaktadır. Finansal okuryazar bireyler kayıt dışı işlemlerin ekonomiyi nasıl zarara uğrayabileceğinin bilincindedir ve bu sebeple kayıt dışı işlemlerden kaçınma eğilimi gösterirler. Dolayısıyla gerek piyasalar gerekse devletler finansal okuryazarlıktan olumlu şekilde etkilenmektedir (Satoğlu, 2014: 33). İnsanların finansal okuryazarlık düzeyleri yükseldikçe toplumların gerek ekonomik gerekse sosyal refah düzeyleri artış göstermektedir. Buna ek olarak finansal okuryazar bireyler piyasaların daha rekabetçi hale gelmesine ve ekonomik gelişmeye katkı sunmaktadır. Bu noktada finans uzmanları yaptıkları çeşitli analizler sonucunda bir ülkedeki finansal istikrarın en temelde oradaki insanlara dayandığını vurgulamaktadır (Hayta, 2011: 251). Bir örnek vermek gerekirse son dönemlerde yaşanan küresel krizler düşünülebilir. Küresel krizler meydana geldiğinde bankalar ve diğer finansal kuruluşların da yüksek riskler aldığı görülmüştür. Öte yandan bu süreçte tüketicilerin finansal okuryazarlık düzeyi daha yüksek olsaydı ya da başka bir deyişle daha fazla finansal bilgiye sahip olsalardı, bu dönemlerde mevcut olan risklerin daha çok farkında olabilirler ve bu risklere uygun adımlar atabilirlerdi. Bu durumda, bankalar da yüksek risklerden kaçınabilirlerdi. Görüldüğü üzere tüketicilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin yüksek düzeyde olması hem onların hem kurum ve kuruluşların hem de devletlerin faaliyetlerini kontrol etme ve düzenleme eğilimini arttırmakta ve piyasaların istikrarlı olmasına katkı sunmaktadır (Gökmen, 2012: 49).

Türkiye'de son otuz yılda çok sayıda finansal kriz meydana gelmiştir ve bu krizler çok sayıda ailenin finansal sorunlar yaşamasına yol açmıştır. Özellikle orta ve alt gelir grubuna mensup aileler bu krizlerden ciddi anlamda etkilenmiştir. Bu süreçte aileler miras bırakamamak, birikimlerini kaybetmek vb. finansal zorluklarla mücadele etmek zorunda kalmıştır. Bu süreçlerin meydana gelişinde makroekonomik verilerdeki dalgalanmaların etkisi göz ardı edilememekle birlikte toplumdaki refah düşüşünün asıl nedeni insanların yeterli finansal bilgi ve bilince sahip olmayışından kaynaklanmıştır. Özetle beklenmedik olumlu veya olumsuz değişimlerin meydana gelebileceği modern dünyada, toplumun refah düzeyinin artması için bireylerin finansal okuryazarlık seviyelerinin yükseltilmesi ve finansal eğitim almaları gerekmektedir (Altıntaş, 2008: 36).

2.6.2. Finansal Okuryazarlığın Bireysel Refah Üzerindeki Etkisi

Tasarruf yapmak, sermaye birikimi yapmak için esas şartı oluşturmaktadır. Finansal okuryazarlık eğitimi insanlara tasarruf etme alışkanlığının kazandırılmasını sağlamaktadır. Finansal okuryazarlık eğitimi sayesinde doğru bilgi ve birikime ulaşan insanlar tasarruf veya birikim yapmak için doğru kararları alabilir. Diğer bir deyişle finansal okuryazarlık seviyesi arttıkça, insanlar daha doğru finansal kararlar alabilir ve bireysel yönde refah düzeylerini arttıran adımlar atabilirler (Balcı, 2022: 11).

Finansal okuryazar olan insanların özellikleri incelendiğinde ortak olarak taşınan bazı özellikler göze çarpmaktadır. Finansal okuryazar bireyler genel olarak gelecek kaygısı bulunmayan bireylerdir çünkü yatırımlarını ve birikimlerini ne şekilde yönetecekleri hakkında gerçekçi bir planları bulunmaktadır. Finansal okuryazar bireyler finansal kararlar verir ya da adımlar atarken sadece bugünü veya yakın geleceği değil uzun zaman sonrasını da düşünmekte ve ona göre hareket etmektedir. Bunun yanında yine bu bireyler paralarını yönetme ve bütçeleme konusunda başarılı olan bireylerdir. Ek olarak finansal okuryazar bireyler pazarlık etme becerisine sahip, ailelerine finansal konularda yol gösterebilen, finansal hizmet veya ürün seçerken akıllıca tercih yapan bireylerdir (Balcı, 2022: 11). Son olarak yine bu kişilerin finansal hedeflerine yön verebilen, zor günlere karşı kendilerini finansal anlamda güvenceye almak için adımlar atan, bireyler olduğu söylenebilmektedir (Balcı, 2022: 12).

2.6.3. Finansal Okuryazarlığın Sosyal Refah Üzerindeki Etkisi

Finansal okuryazarlık bireylere sağladığı yararların yanı sıra toplumlar için de son derece önemlidir. Günümüzde finansal ürün ve hizmetlerdeki çeşitlilik ve karmaşıklık toplumun yapısında bazı bozulmalara yol açabilir. Örneğin bir toplumu oluşturan bireylerin çoğu finansal yönden bilgisiz ve bilinçsiz ise piyasalarda dengesizlikler yaşanması muhtemeldir. Öte yandan toplumu oluşturan bireylerin çoğunluğunun finansal okuryazar olması sayesinde doğru kararlar alabilen toplumlar gelişecek, bu da toplumların refah seviyesinin artmasını sağlayacaktır (Balcı, 2022: 12).

Finansal okuryazarlık toplumların refah seviyesinin artmasına birkaç şekilde katkı sunabilmektedir. Bunlardan biri finansal okuryazar bireylerin finansal farkındalıklarının yüksek olması sayesinde gerçekleşmektedir. Buna göre finansal okuryazar bireyler yatırımlarını güvenilir hizmetlere ve mallara yönlendirmektedir. Bunun yanında yine bu bireyler ekonomide beliren risklerin farkına vararak tasarruflarını güvenceye almakta ve parasını başarılı bir şekilde yönetmektedir. Finansal

okuryazar bireylerin toplumdaki sayısının artmasıyla rekabet sağlıklı bir şekilde arttırılmış olur (Balcı, 2022: 12).

Finansal okuryazarlığın toplumun sosyal refahının artmasına katkı sunmasını sağlayan diğer bir yönü kayıt dışı finansı azaltmasıdır. Buna göre finansal okuryazarlık düzeyleri yüksek bireyler tasarruflarını ve yatırımlarını kayıt dışı gerçekleştirmenin uzun vadede sürdürülebilir bir yaklaşım olmadığını öngörerek geleceğe dönük olarak yaptığı veya yapmayı düşündüğü yatırım ve tasarrufları kayıt dışı işlem yapmadan gerçekleştirmektedir. Kendi finansal görevlerini gerçekleştiren, vergisini ödeyen bu bireyler yasal olmayan yollar aracılığıyla kayıt dışı faaliyet gösteren bireylere kıyasla avantajlı bir konumdadır. Özetle finansal okuryazarlık eğitimi almış kişiler, bu gibi uygulamaların risk ve getirilerini doğru bir şekilde analiz ederek yerinde kararlar alabilir ve toplumun yapısını riske sokan tehlikeli işlemlerden uzak durmayı seçebilirler (Gökmen, 2012:49).

Finansal okuryazarlığı yüksek düzeyde olan kişiler, finansal piyasalarda daha verimli hareket etme eğiliminde olmaktadır. Rekabetin yoğun olduğu piyasalarda finansal eğitim düzeyi yüksek olan bireyler, şeffaf bir şekilde hareket ederek etkili kararlar alırlar ve bu süreçte ihtiyaç duyulan denetim noktalarında destekleyici rol oynarlar. Finansal okuryazarlık düzeyini belirleyen faktörlerin belirlenmesi, finansal okuryazarlık için önemli bir noktadır. Bu faktörler arasında, sosyo-demografik faktörler, ekonomik faktörler ve çevresel faktörler sayılabilir (Balcı, 2022: 13).

Sosyo-demografik faktörler: Eğitim durumu, cinsiyet, yaş, medeni hal finansal okuryazarlık kavramına etki eden başlıca sosyo-demografik faktörlerdendir. Bunlardan bazıları aşağıdaki gibidir:

- Eğitim: Finansal okuryazarlık üzerine gerçekleştirilen araştırmalar finansal eğitimin ile finansal okuryazarlık arasında pozitif bir ilişki olduğunu belirtmektedir (Balcı, 2022: 13). Eğitim hayatı, insanların çok sayıda finansal kaynakla tanışma ve bu kaynaklara erişim sağlama imkânı bulduğu bir dönemi oluşturmaktadır. Bu dönemde finansal kaynaklarla tanışmaları sayesinde öğrenciler hayatlarına farklı yönler kazandırabilmektedir.

- Cinsiyet: Her ne kadar erkekler ve kadınlar arasında çok büyük bir fark gözlenmese de, genel anlamda erkeklerin kadınlara oranla daha iyi birer finansal okuryazar olduğu görülmektedir. Söz konusu farkın geçmişte ailelerin finansmanını

erkeklerin yürütmesi vb. durumlardan kaynaklanmış olabileceği, öte yandan bu farkın zamanla azalacağı belirtilmektedir (Balcı, 2022: 13).

- Yaş: Yapılan araştırmalar insanların yaşı ve finansal okuryazarlık arasında bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Bu çalışmalara göre orta yaş grubunun finansal okuryazarlık düzeyi daha yaşlı ve gençlere göre daha yüksektir (TEB, 2017). Borçlanma, kredi çekimi, yatırım ve tasarruf gibi durumları uzun vadeye yayarak yaşayan orta yaş grubunun aldığı finansal kararların sayısı bu nedenlere bağlı olarak daha çoktur.

- Medeni durum: Yapılan araştırmalar bekâr insanların evli olanlara oranla daha fazla finansal tutum ve davranışlarının olduğunu göstermektedir.

Finansal okuryazarlık düzeyinde etki sahibi olan diğer bir faktör de ekonomik faktörlerdir. Ekonomik faktörler, bireylerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi, ülkenin mali durumu ve kişisel gelir gibi ögeleri kapsamaktadır. Ülkelerin gelişmişlik seviyesi ve bu ülkedeki kişilerin finansal okuryazarlık oranları arasında bir ilişki olduğu görülmüş ve bu gelişmiş ülkelerde dahi finansal okuryazarlık seviyelerinin düşük olduğu ve bu durumun gelişmiş ülkeleri etkilediği gözlenmektedir (Kuyumcu, 2018:20).

Finansal okuryazarlık düzeyi yüksek kişiler genel olarak yüksek gelir grubuna mensup bireylerden oluşmaktadır. Buna neden olan başlıca etken ise bu bireylerin, finansal okuryazarlık eğitimi alarak hedeflerine ulaşmak ve karşılaştıkları fırsatları değerlendirmek için finansal okuryazarlık seviyelerini arttırmalarıdır. Dolayısıyla, düşük gelir grubundaki kişilerin finansal okuryazarlık eğitimine olan gereksinimi göz ardı edilmemelidir. Düşük gelirli bireylere finansal okuryazarlık eğitimi verilmesi toplum açısından büyük önem taşımaktadır (Balcı, 2022: 14).

Finansal okuryazarlık üzerinde etki sahibi diğer bir konu da çevresel faktörlerdir. Bu konuda yapılan araştırmalar insanların finansal kararlar vermesinde çevresinin oldukça etkili olduğunu ortaya koymuştur. Buna göre insanlar çeşitli finansal kararları alırken arkadaşlarına, ailesine danışmakta ve onların fikirlerinden etkilenmektedir. Benzer şekilde internet, sosyal medya, kitap, televizyon, dergi vb. araçlar da bireylerin finansal kararlarını etkileyebilmekte ve finansal açıdan atacağı adımları değiştirebilmektedir (Kuyumcu, 2018:21).

Özetlemek gerekirse finansal okuryazarlık hem bireysel çerçevede insanların hem de genel olarak toplumun refah seviyesinin artmasına destek olmaktadır. Finansal

okuryazarlık oranı yüksek bir toplumda finansal piyasada güven ortamı ve denge sağlanır, öte yandan finansal okuryazarlığın düşük düzeyde olması sonucunda ise finansal piyasalar ve kişisel olarak insanlar çeşitli zararlara uğrayabilir (Ören Bayındırlı, 2020:37; Balcı, 2022: 14).

2.7. FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN GELİŞTİRİLMESİ

Finansal okuryazarlığın başarı sağlaması için okullar bünyesinde gösterilen ekonomi dersleri yeterli olmamaktadır. Bu kapsamda finansal okuryazarlığın gelişmesi bireylerin iyi bir finansal eğitim almasına da bağlı olmaktadır (Williams ve Kehiaian, 2012: 142-155).

Finansal okuryazarlık, kişilere finansal bilgi ve beceriler kazandırarak finansal farkındalık düzeyinin yükselmesine katkı sunabilmektedir. Türkiye'de finansal okuryazarlık eğitiminin yaygınlaştırılması sayesinde, insanlar evlerinde saklamayı tercih ettikleri birikimleri bankalara yatırarak finansal sisteme aktif olarak katılmayı tercih edebilirler. Bu durum, kişilerin bankalardan ihtiyaç kredisi veya kredi kartı gibi finansal ürünlere daha kolay erişmelerini sağlayarak finansal sistemin gelişimine de hızlandırabilmektedir. Ek olarak birikimlerin kayıt altına alınması sayesinde, kişilerin refah düzeyleri de artabilir (Hayta, 2011: 54).

OECD tarafından yayınlanan “Finansal Eğitim ve Farkındalık İlkeleri ve İyi Uygulamalara İlişkin Tavsiye” isimli raporda hükümetlere iletilen bazı tavsiyeler aşağıdaki gibidir (OECD, 2005: 3):

- Hükümetler ve diğer paydaşlar finansal eğitim verilmesinde teşvik edici bir rol üstlenmelidir.
- Finansal eğitimin erken yaşlardan başlanarak verilmesine özen gösterilmelidir.
- Finansal eğitim, finansal kuruluşların bir parçası olmalıdır.
- Finansal kuruluşlarda görevli çalışanlar için davranış kurallarını geliştirmeli ve finansal eğitim ticari tavsiyeden ayırt edilmelidir.
- Finansal kuruluşlar, halk tarafından güçlükle anlaşılan belgelerin ve çeşitli baskıları ortadan kaldırmalıdır. Buna karşın uzun vadeli sözleşmeler veya finansal hizmetler gibi finansal sonuçları bakımından önem taşıyan durumlarda tüketicilerinin anlayabileceği bir süreç yürütülmelidir.

- Finansal eğitim programları birikim, borç, emeklilik ve sigorta gibi insanların günlük hayatında etki gösteren unsurlara yer vermelidir.
- Finansal programlar, farklı birey ve kesimlerin ihtiyaçlarını da göz önünde bulundurarak mümkün olduğunca çok sayıda kişiye ulaşma amacı gütmelidir.
- İnsanların gelirlerinin artması ve bilgili bir tüketici haline gelmeleri içim finansal eğitim sağlanmalıdır.

Ören Bayındırlı (2020: 28) tarafından belirtildiği üzere bir toplumu oluşturan bireylerin tasarruf veya birikim yapma gibi alışkanlıklarının olmaması sonucunda iflas, haciz gibi finans sektöründe kesinti yaratacak olayların sayısı artabilmektedir. Dolayısıyla finansal okuryazarlık düzeyinin artırılması ülkeler genelinde önemli bir konu başlığıdır.

Buna uyumlu olarak Bayram (2010: 15), toplumu oluşturan her kesimden insana finansal okuryazarlık eğitiminin verilmesini vurgulamıştır. Bu, her yaş ve ekonomik durumdan insanın finansal okuryazarlık konularında bilgi sahibi olması gerektiğini ifade etmektedir. Finans piyasalarının günden güne daha kompleks bir yapıya geldiği ve yanlış finansal kararların piyasaları kötü yönde etkileyebileceği gerçeği de göz önünde bulundurulduğunda, finansal kararlar noktasında bilinçlendirilmeye olan ihtiyacın arttığı söylenebilir. Bu sebeplerle eğitim kurumları, sivil toplum kuruluşları ve medya organları finansal okuryazarlığı geliştirmek için faydalı kaynaklar olabilir.

Finansal okuryazarlığın geliştirilmesinde bireylere düşen çeşitli sorumluluklar ve gösterilmesi gereken özellikler bulunmaktadır. Bunlar aşağıdaki gibidir: (Mason & Wilson, 2000: 6).

1. İnsanların finans anlamında matematiksel ve teknolojik becerilerini arttırması,
2. Bireylerin para türlerinin kullanımını anlaması ve bunu kendi hayatında uygulayabilmesi,
3. Finansal bilgiyi edinme ve ulaşılan bilgileri sorgulayabilme becerisi,
4. Finansal konularda verilen kararların sonuçlarıyla ilişkili olarak tüketici hak ve sorumluluklarının bilincinde olma,
5. Finansal ihtiyaçlar ve sorunlara göre riskleri ve kazançları analiz edebilme.

İnsanların finansal okuryazarlık düzeylerinin yükselmesinde yalnızca kendi çabaları yeterli gelmeyebilmektedir. Bu durumda kamu kurumları ve özel sektörün,

finansal okuryazarlık programları düzenlemesi de önem taşımaktadır. Hükümetlerin, finansal okuryazarlık programlarını uygulamaları bu anlamda toplumsal gelişimin hızlanmasını sağlayacaktır (Ören Bayındırlı, 2020: 28).

Finansal okuryazarlık, finansal eğitim aracılığıyla geliştirilebilen bir beceridir. Finansal eğitim, bireylerin finansal piyasalarda daha etkin ve bilinçli hareket etmelerini sağlayarak, makro ölçekte kazanımlar elde edilmesine destek olmaktadır (Ören Bayındırlı, 2020: 28-29).

2.8. FİNANSAL OKURYAZARLIĞA GEREKSİNİM DUYULMA NEDENLERİ

Finansal okuryazarlık serbest piyasa ekonomisinin yaygınlaşmasıyla daha da önem kazanmıştır. Çünkü serbest piyasa ekonomisiyle birlikte tüketicilere sunulan ürünlerin ve hizmetlerin sayısı da artmıştır. Bu süreçte finansal yönden bilgi sahibi olan bireyler daha bilinçli tüketiciler olmaktadır. Diğer bir deyişle bu insanlar finansal ürün ve hizmetlere daha bilinçli bir şekilde yaklaşmaktadır. Buna ek olarak yine finansal okuryazarlık sayesinde bireylerin ekonomilerini ne şekilde sürdüreceğine veya koruyacağına yönelik planları oluşmaktadır. Finansal açıdan kendini güvene almaya eğilimi olan finansal okuryazar bireyler bu sayede geleceğe yönelik finansal kaygılarını azaltabilmekte ve daha çok güvende hissedebilmektedir. Dolayısıyla insanların günümüzün karmaşıklaşan finansal dünyasında tasarruflarını ve yatırımlarını başarılı bir şekilde yönetebilmesi, geleceğini finansal yönden garanti altına alabilmesi, finansal risklerden kaçınabilmesi ve finansal açıdan etkili kararlar alabilmesi için finansal okuryazarlığa gereksinim duyulmaktadır (Bağcı, Kahraman, 2019: 492-503).

Teknolojik ve ekonomik gelişmelerin artması sonucunda finansal sisteme dahil olan insanların sayısı da çoğalmaktadır. Örneğin düzenli bir geliri olan bireylerin maaşlarını bir banka hesabına yatırmaları ve bu hesapları günlük harcamalarını karşılamak için kullanmaları nedeniyle, finansal sistem gelecekle ilgili planlama için kullanılmaktadır. Finansal piyasalardaki ekonomik davranışların çeşitliliği, gelişmiş ülkelerdeki geniş ekonomik sistemlerden dolayı oluşmaktadır. Basit para transferleri veya kredi kartı kullanımı gibi basit işlemlerin yanı sıra, portföy yönetimi, çeşitlendirme ve karmaşık finansal işlemler de gerçekleştirilmektedir. Finansal istikrarın sağlanması ve finansal piyasaların derinleştirilmesi bakımından finansal okuryazarlık ciddi anlamda önemlidir. Finansal kurum ve kuruluşlar, finansal okuryazarlık sayesinde müşterilerin piyasa koşullarında işlemlerini güvenli bir şekilde sürdürmelerine destek olabilirler (Yüksel, 2022: 6-7).

Bireyler emeklilik birikimlerini yapmak, eğitim için harcamalar yapmak, aile bütçelerini oluşturmak, belli yerlere yatırım yapmak gibi kısa ve uzun vadeli çok sayıda ekonomik işlem gerçekleştirmektedir. İnsanların bu tür işlemleri gerçekleştirebilmesi için belli bir düzeyde bilgiye sahip olmaları gerekmektedir. Dolayısıyla finansal okuryazarlık, rutin ekonomik hesaplamalardan finansal bütçe yönetimine, sermaye piyasasında işlem yapmaktan bireysel emeklilik sistemine katılıma kadar önemli finansal kararlarda insanlara yol gösterici olmaktadır (Tosun, 2016: 38-39).

Finansal okuryazar bireyler piyasaların maksimum verimle çalışmasında ve paydaşlarının değerini maksimize etmesinde önem taşımaktadır. Finansal bilgi; bir kimsenin nakit akışı yönetimi, borç ve kredi yönetimi, tasarruf ve yatırım dâhil olmak üzere finansal yönetimin dört ana alanında etkili bir biçimde faaliyet göstermesine olanak sunan temel finansal kavramların bilgisini kapsamaktadır. Örneğin günümüzde emtia piyasasında mevcut olan çeşitlilik tüketiciler için kafa karıştırıcı olabilmektedir. Bu noktada finansal okuryazar bireyler kendi ekonomik durumlarına en uygun seçeneği seçebilmektedir (Yüksel, 2022: 7).

2.9. FİNANSAL OKURYAZARLIĞININ FİNANSAL SİSTEME ETKİSİ VE KATKISI

Ekonomik piyasaların toplumlardaki yeri giderek büyümektedir. Gelişen pazarlar ve çeşitlenen ürünler nedeniyle, bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerini yükseltmeleri gerekmektedir. Öte yandan, finansal piyasaların giderek daha zor anlaşılan bir yapı sergilemesi ve insanların daha fazla finansal riske maruz kalmaları sebebiyle, tüketicilerin korunması ve ekonomik sistemin sorunsuz işleyişi için ekonomik bilgiye olan ihtiyaç artmaktadır (Tosun, 2022: 6).

İnsanların finansal okuryazarlık ve farkındalığının yüksek olması, insanların finansal kararlar verirken daha dikkatli davranmalarını ve potansiyel finansal krizlere karşı daha temkinli olmalarını sağlamaktadır. Finansal okuryazarlığı düşük olan bireyler ise bu gibi kriz ortamlarında hatalı kararlar alabilmekte ve spekülâtlörlere fırsat verebilmektedir. Buna karşın finansal okuryazarlığı yüksek yatırımcılar piyasanın risklerinden kendilerini koruyabilirler. Bu durum dikkate alındığında, piyasa katılımcılarının, yatırımcıların geri bildirimlerinden temel alan politikalar oluşturulması önemlidir (Yüksel, 2022: 26).

Finansal kurumlar için, finansal okuryazarlığın birçok faydası bulunmaktadır. Finansal okuryazar kişiler, uygun finansal ürünleri seçerken mevcut finansal

kuruluşların sunduğu hizmetleri daha iyi anlayacaklardır. Bu da finansal kurumların, kaliteli bir hizmet sunma eğilimlerini artırarak, kaliteli bir hizmet anlayışının geliştirmesine katkı sunmaktadır (Öztürk, Demir, 2015: 113-134).

Finansal eğitim, kişilere finans ve piyasaları öğretmeye ek olarak doğru davranışları da öğretmektedir. İyi bir finansal eğitim almış kişiler hangi uzmandan ne şekilde yardım alacağına dair derin bir bilgiye sahiptir ve yanıltma olasılığını minimize edebilirler. Finansal kurumların hizmet sağladıkları müşteriler hakkında sahip oldukları bilginin boyutu göz önünde bulundurulduğunda müşterilerin de bu finansal kurumlar hakkında bilgi sahibi olması gerektiği anlaşılmaktadır. Buna karşın çoğu müşteri finansal kurumları hakkında söz konusu kurumların onlar hakkında bildiğinden çok daha azını bilmektedir. Bu sebeple müşterilerin finansal kurumlar hakkında daha bilinçli olması önem taşımaktadır. Bu sayede müşteriler ve hizmet aldıkları finansal kurumlar arasında güvenli bir ilişki meydana gelebilmektedir (Garcia&Balbas, 2008: 9-11). Bunun yanında finansal okuryazarlığın, insanların finansal ürün ve hizmetlere ulaşımını kolaylaştırdığı ve bu sayede ekonominin büyümesine katkı sunduğu bilinmektedir. Bilgili tüketiciler, sunulan her fırsattan en verimli şekilde fayda sağlayabilmektedir. Ek olarak, uygun şekilde yönlendirildikleri ve bilgilendirildikleri zaman, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımından en çok faydayı da yine finansal okuryazar bireyler sağlayacaklardır (Hilgert vd., 2003: 309-322).

Ekonominin büyümesi, ekonomik okuryazarlığı yüksek tüketicilerin kaynaklarını daha verimli kullanması gibi bilinçli hareketler sayesinde meydana gelmektedir. Bir örnek vermek gerekirse yüksek ekonomik okuryazarlık seviyesi, devletin katkısıyla bireysel emeklilik sistemine katılımın artırılmasıyla ekonomi için uzun vadeli finansman kaynakları yaratılmasına olanak sağlayabilir (Eskici, 2014: 33-34).

2.10. FİNANSAL OKURYAZARLIK KAPSAMI

İnsanlar için temel bir gereksinim durumunda olan finansal okuryazarlığın önemi insanların küçük yaşlardan itibaren hayatlarını etkileyen ekonomik kararlar aldığı düşünüldüğünde daha iyi anlaşılmaktadır. Çocuklar ailesinin verdiği harçlığın ne kadarını nasıl harcayacağına karar verirken, yetişkinler ilk evlerini satın alırken, orta yaşlılar emeklilik planlarını yaparken, gençler iş dünyasına girerken finansal okuryazarlık becerilerini kullanmaktadır. Bu beceri, insanların bu süreçlerde doğru

kararları almalarına destek olmaktadır. Dolayısıyla yalnızca uzmanlık gerektiren konularda değil, her insanın günlük hayatına etki eden bir kavramdır (PISA, 2015:3).

Finansal serbestleşmenin özellikle gelişmekte olan ülkelerde 1980’li yılların ardından yaygınlaşmasıyla gerek ülke gerekse küresel piyasalara olan ilgi artmış, bunun sonucunda piyasalardaki likidite yükselmiş ve işlem hacimleri artış göstermiştir (Şenol, 2019: 342).

Finansal piyasaların ulusal ve uluslar arası bazda büyümesiyle birlikte yatırım olanakları da çoğalmıştır. Örneğin, şirketlerin halka arzı yoluyla yatırımcılar ilgisini çekerek, finansal piyasalara odaklanmalarını sağlamıştır. Bu nedenle, insanların hayatlarının her döneminde kazanç, harcama, tüketim, gelir vb. kavramları öğrenmeleri bu kişilerin finansal piyasaları doğru bir şekilde yorumlayabilmesi açısından önemlidir (Yalman, 2022: 9).

Günümüzde mobil bankacılık, kredi kartı kullanımı ve bireysel emeklilik gibi finansal araçlar sayesinde insanların finansal kaynaklara ulaşım sağlaması kolaylaşmaktadır. Tasarruf ve yatırım yapmak, kazançların bilinçli bir şekilde kullanılması, yani finansal okuryazarlık ile sağlanabilmektedir. Dolayısıyla finansal okuryazarlık hem insanların hem de ülke ekonomisinin gelişiminde rol oynamaktadır (Yalman, 2022: 10).

İKİNCİ BÖLÜM

FİNANSAL EĞİTİM

1. FİNANSAL EĞİTİM

İnsanların finansal konularda bilgili olması ve sahip olduğu bilgiler sayesinde doğru kararlar verebilmesi finansal eğitim sayesinde mümkün olmaktadır (Yeminoğlu, 2018: 5). Finansal eğitimin bir süreç yönetimi şeklinde değerlendirildiği de görülmektedir. Finansal eğitim ile insanlar finansal konularda gelişebilen fırsatların ve risklerin farkında olur ve bu farkındalık sayesinde bilinçli seçimler yapabilir, bu seçimleri yaparken ise yardım alınacak kurum veya kuruluşlar hakkında yeterli bilgi ve beceriye sahip olurlar. Tüm bu süreç içinde finansal eğitim bireylere yardımcı olmaktadır (Barmaki ve Şener, 2017; 69).

Finansal eğitimin oldukça geniş bir kapsamı bulunmaktadır. Örneğin kişilerin günlük olarak yaptığı harcamalardan yatırım ve tasarruflarına, ülke ekonomisinden bireysel refah artışına kadar birçok alana etki etmektedir. Finansal eğitim birçok alanı etkilemesi sebebiyle farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bu noktada ülkelerin sahip olduğu farklı ekonomik, kültürel, sosyal vb. değerlere göre finansal eğitimi farklı şekillerde tanımladığı görülmektedir (Tektaş, 2019: 39).

OECD'nin finansal eğitim üzerine yaptığı tanım incelendiğinde bu kavramın insanların finansal kavram ve ürünleri tanımlayarak, finansal riskleri analiz ederek fırsatları değerlendirme yeteneğini geliştirme süreci olarak ifade edildiği görülmektedir (Tektaş, 2019: 40). Küreselleşmeyle birlikte finansal piyasalar bunlardan etkilenmiş, finansal ürün ve hizmetlerin çeşitliliği artış göstermiştir. Dolayısıyla insanların hayatları boyunca vermesi gereken finansal kararların sayısı giderek artmış ve bunun sonucunda finansal bilgi her insanın ihtiyaç duyduğu temel bir beceri haline gelmiştir. Finansal kararların hayatın her döneminde önem taşıması sebebiyle finansal eğitimin yalnızca üniversite veya eğitim kurumları aracılığıyla verilmesi yeterli görülmemektedir. Bu noktada sivil toplum kuruluşları ve medyanın da finansal okuryazarlık konusunda taşıdığı sorumluluklar vardır (Bayram, 2010: 15).

Bireylerin ve ailelerin yatırım ve tasarruflarını daha başarılı bir şekilde yönetebilmesi, finansal risklerden kaçınabilmesi için finansal eğitim önem taşımaktadır (Hayta, 2011: 261). Finansal eğitimi önemli hale getiren unsurlar aşağıdaki gibidir (Işık, 2011: 82):

- Finansal piyasalarda işlem yapan insanların sorumlulukları artmaktadır ve piyasalarda meydana gelebilen riskler doğrudan tüketicilerin hayatını etkilemektedir. Dolayısıyla doğru kararlar verebilmek için insanların finansal piyasalarda yeterli bilgiye sahip olması ve risk analizi yapabilme becerisi edinmesi oldukça önemlidir. Günümüzde finansal piyasalar geçmişe oranla daha karmaşık bir durumdadır. Finansal ürünlerin karmaşık hale gelmesi ve sayılarının ve çeşitlerinin artması, buna karşın ürünlerde yeteri kadar şeffaflık olmaması gibi nedenlerde insanların doğru kararlar vermeleri daha güçtür.

- Dünya genelinde tüketicilerin borçluluk oranlarının yükseldiği gözlenmektedir. Piyasa yapılarının serbestleşmesi ve insanların tüketime teşvik edilmesi, rekabeti arttırmakla birlikte, genç girişimcilerin daha fazla borçlanmasına yol açmaktadır.

- Toplumların demografik yapısında meydana gelen değişiklikler de finansal eğitimin önemini arttıran unsurlar arasında sayılabilmektedir. Buna göre insanların yaşam sürelerinin artması, gelişen emeklilik sistemleri, devlet tarafından teşvik edilen emeklilik sistemlerinin özel sektöre yönelmesi vb. süreçler sonucunda insanların kendi tasarruf ve yatırım planlarını yapma oranları da artmış ve daha fazla finansal bilgiye ihtiyaç duyar hale gelmişlerdir.

Görüldüğü üzere finansal eğitim önemli bir role sahiptir. Bu eğitim ile insanların finansal araçları ve hizmetleri anlayabilmesi, finansal konularda planlama ve karar verme becerilerini geliştirebilmesi ve bu sayede, harcama, birikim veya yatırım yaparken finansal verilere ve bilgiye kolayca ulaşabilmesi sağlanmaktadır. Finansal eğitim ile bireylerin finans konusunda uzmanlaşması beklenmemektedir. Bu eğitim ile gerçekleştirmeye çalışılan insanların finansal dünya hakkında yeterli bilgi birikimine sahip olmalarını sağlamaktır. Bu sayede, bireyler finansal piyasalarda karşılaşılabilecekleri riskleri analiz edebilecek ve doğru seçimler yapabileceklerdir.

Finansal eğitime insanlar tarafından ihtiyaç duyulmasının sebepleri aşağıdaki gibidir (OECD, 2005: 10).

- Finansal piyasaların karmaşık yapısı, özellikle tahvil ve bono gibi finansal araçlar konusunda tüketicilerin karar verememesine yol açabilmektedir.

- Teknolojinin gelişmesiyle birlikte finansal ürünlere erişimin giderek kolaylaşması ve insanlar tarafından kullanılabilecek finansal araçların çeşitlenmesi gibi durumlar insanların yatırım kararlarında kararsız kalmalarına yol açabilmektedir.

- İnsanların yaşamlarının neredeyse her anında para ile iç içe olması sonucunda finansal bilgiye daha çok ihtiyaç duyulmaktadır.
- Özellikle eğitim ve gelir düzeyi düşük olan kişilerin hem kendi yaşamlarına hem de finansal piyasalara olumsuz etkisi bulunabilmektedir.
- İnsanların iyi bir emeklilik hayatı sürdürebilmek için emeklilik sistemleri içerisinde primlerini doğru şekilde değerlendirme çabaları da finansal kararlarında etkili olabilmektedir.

Özetle finansal eğitimin bir süreç içinde var olduğu görülmektedir. Finansal eğitime yönelik tanımlarda ortak olarak, insanların finansal araçları tanıyabilmesi, finansal planlar yapabilmesi ve sağlıklı finansal kararlar alabilmesi için eğitim almalarının gerekliliği vurgulanmaktadır. Bu eğitim süreci, finansal okuryazarlıkta artış yaşanmasını sağlar ve toplumda finans kültürünün oluşmasına katkı sunar. Sonuç olarak finans kültürü, finansal konularda eğitim ve öğretim faaliyetlerinin tümü olarak ifade edilebilmektedir (Satoğlu, 2014: 14).

1.1. FİNANSAL EĞİTİMİN AMACI

Finansal eğitimin iki temel amacı bulunmaktadır. Bunlardan ilki tüketicilerde finansal ürünlere yönelik bilgi sağlamak ve bu ürünler hakkında bir farkındalık oluşturmaktır. Diğer amacı ise tüketicileri bu ürünlerin getirileri ve riskleri, bunun yanında istenmeyen bir durum meydana geldiğinde tüketiciler tarafından izlenebilecek yasal yollar hakkında bilgilendirmektir (Şarlak, 2011: 12).

Diğer bir deyişle finansal eğitimin amacı, bireysel yatırımcıların finansal ürünler hakkında farkındalık düzeyini yükseltmekle kalmaz, bunun yanında finansal piyasaların sağlıklı bir şekilde işlemlerini sağlamak için uzun vadeli bir program oluşturma amacı da bulunmaktadır. Bu program, hedef kitlesine ulaşan ve sonuçları finansal piyasa açısından değerlendirilebilen bir yaklaşımla yatırımcıların risk ve getiri konularında bilinçli kararlar vermelerine yardımcı olur. (Küçükaslan, 2017: 19).

1.2. FİNANSAL EĞİTİMİN ÖNEMİ

Finansal okuryazarlık üzerine yapılan araştırmalar insanların finansal ürün ve hizmetlere ilişkin bilgisinin yeterli seviyede olmadığını göstermektedir. Dolayısıyla finansal eğitim günümüzde her insanın erişimi olması gereken temel bir ihtiyaca yanıt durumundadır (Temizel, 2015: 22).

Günümüzde finansal kavramlar hakkında temel düzeyde de olsa bilgi sahibi olmak insanlar için oldukça önemlidir. Çünkü finansal hizmet ve ürünler insan hayatı ile iç içe bir durumdadır. Dolayısıyla insanların hayat kalitelerini arttırmaları için bütçe yönetimini yapması, basit ekonomik hesapları yapabilmesi gerekmektedir (Lusardi, 2008: 2-7).

Finansal eğitimi bu kadar önemli kılan çok sayıda unsur bulunmaktadır ve bunlar aşağıdaki gibi örneklendirilebilir (Çolak, 2017: 15).

- Günümüzde insanların vermesi gereken finansal kararların sayısı artmıştır. Bu durum insanları finansal davranışlarından sorumlu hale getirmiştir. İnsanların finansal piyasalardaki risklerden ve kazançlardan etkilenme ihtimali artmıştır.
- Finansal ürün ve hizmetlerin giderek çeşitlenmesi ve piyasaların karmaşık bir hale gelmesi sonucunda insanlar doğru tercihleri yapma konusunda zorlanabilmektedir.
- Tüketici borçluluk oranlarının tüm dünyada günden güne arttığı görülmektedir. Tüketimi özendiren ve geçmişe kıyasla daha özgür olan piyasalar rekabetin kızışmasını sağlamasının yanında bireylerin büyük borçlar altına girmesine neden olabilmektedir.
- Demografik özelliklerde değişimler ortaya çıkmaktadır. Buna göre insan ömrünün giderek uzaması vb. durumlar nedeniyle insanların finansal süreçlerle ilişkisi daha uzun ve daha kapsamlı hale gelmektedir.

Finansal eğitimin önemini arttıran farklı unsurlardan bahsedilebilmektedir. Buna karşın genel olarak günümüzde finansal kararların insan hayatını etkilemede büyük bir rolü olduğu ve bu sebeple finansal eğitimin büyük önem taşıdığı söylenebilmektedir (Balci, 2022: 16).

1.3. FİNANSAL EĞİTİMİN GEREKSİNİMLERİ

Jazayeri (2012: Akt. Köroğlu, 2021: 50-51) tarafından finansal eğitim süresince dikkat edilmesi önem taşıyan durumlar aşağıdaki gibi açıklanmaktadır;

- Finansal kavramlar herkesin anlayabileceği şekilde anlatılmalıdır. Tüm tüketicilerin süreçten fayda sağlayabileceği bir dil kullanmak finansal eğitimin başarı sağlaması için de önemlidir.
- Finansal eğitim alan bireylerin farklılıklarının olduğunun bilincinde olunmalıdır. Buna göre finansal eğitim sürecinde farklı yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi ve

meslekten insanlar aynı anda bulunabilmektedir. Bu bireylerin kavrama hızlarının ve süreç içindeki gereksinimlerinin farklılık gösterebileceği unutulmamalıdır. Finansal eğitimin bu açıdan farklı gereksinimi olanlara hitap edebilecek esnek bir yapısının olması önem taşımaktadır.

- Bireysel farklılıkların yanında kültürel farklılıklar da finansal eğitimin göz önünde bulundurulması gereken bir konuyu oluşturmaktadır. Buna göre eğitimin sağlandığı toplumun ne gibi kültürel özellikleri olduğunun farkında olunmalıdır.

- Finansal eğitime katılım göstermekte zorluk yaşayan kadınların farkında olunmalıdır. Buna göre kadınlar toplum baskısı, çocuk, aile vb. etkenler sebebiyle finansal eğitim almakta güçlük yaşayabilmektedir. Kadınlara yönelik finansal eğitim programı geliştirirken ve eğitim sağlanırken bu durumları hassas bir şekilde planlamaya özen gösterilmelidir.

- Birçok insan, finansal bilgi düzeylerinin yeterli düzeyde olduğunu düşünmekte, kimi zaman sahip oldukları finansal bilgiyi abartabilmektedir. Bunun yanında insanlar finansal konuların zorluğu nedeniyle böyle bir eğitime ihtiyaç duyduklarını anlamakta zorlanabilir ve finansal eğitime ihtiyaçları olduğunu reddedebilirler. Bu nedenle, insanların finansal okuryazarlık eğitiminin onlara fayda sağlayacağına inanmaları gerekmektedir.

- Finansal eğitimin başarı sağlaması için bu eğitimi sağlayacak kişilerin de özel bir eğitimden geçmesi gerekmektedir (Tosun, 2016: 12-13).

Finansal eğitim sayesinde gelişen finansal okuryazarlık insanların günlük hayatlarında finansal refahlarının artması gibi amaçlar taşımaktadır. Finansal eğitimin belirlediği amaçlara ulaşabilmesi için genel anlamda üç farklı şekilde finansal eğitim yönetimini gerçekleştirmesi gerekmektedir. Buna göre kişilerin finansal okuryazarlığını geliştirmek ve artırmak maksadıyla finansal eğitimde dikkat edilmesi gereken unsurlar aşağıdaki gibidir (Köroğlu, 2021: 51).

- Finansal eğitim sağlanırken kredi, faiz hesaplaması, para, paranın satın alma gücü gibi finansal bilgiler verilmelidir.

- Finansal eğitim sürecinde insanların finansal davranışlarını iyileştirmek, satın alma eylemleri, borçlanma ve bütçe yönetimi, şahsi mali tutumlar, uzun vadede emeklilik planı, finansal ürünün seçip onu kısa veya uzun vadede kullanmayla ilgili eğitim sağlanmalıdır.

- Finansal tutumlar açısından ise insanların finansal hizmet ve ürünlere kaşı olumlu bir tutum edinmeleri için çalışmalar yapılmalıdır (Köroğlu, 2021: 51-52).

Finansal eğitimin diğere bir gereksinimini de düşük ekonomik gelire sahip insanlar oluşturmaktadır. Bu bireylerin eğitim düzeyleri, ekonomik geliri orta ve yüksek düzeyde olan insanlara kıyasla geride bulunduğundan, finansal eğitim düşük gelirli bireylere öncelik tanınmalıdır. Özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler ve daha az gelişmiş ülkelerde gelir dağılımının dengeli olmamakla birlikte, düşük ve orta düzey gelir grubuna mensup insanlar çoğunluğu oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu gruplara sağlanacak finansal eğitimler ile hem bu bireylerin hem de ülkelerin mevcut finans politikaları olumlu gelişmeler yaşayacaktır (Kaya, 2019: 16).

1.4. FİNANSAL EĞİTİMİN İŞLEVİ VE AMACI

Finansal okuryazarlık aracılığı ile finansal piyasalarda yanlış bilgi dağılımı gibi süreçlerin önüne geçilebilmesi bu eğitimin toplumun her kesimine eşit düzeyde verilmesinin önemini göstermektedir. En temel düzeyde finansal okuryazarlık eğitimi almış bireyler bile finansal piyasada daha sağlıklı kararlar alabilmektedir. Finansal okuryazarlık, finansal eğitimle sağlanabilir ve bireylerin finansal farkındalık düzeylerinin artması olumlu sonuçlar doğurabilir (Köroğlu, 2021: 53)

Bayram (2010: 21) tarafından belirtildiği üzere göre finansal eğitimin amacı bireylere finansla alakalı bilgi ve uygulamalara yönelik kazanım sağlamaktan fazlasıdır. Buna göre finansal eğitim finans piyasaları için de pozitif sonuçlar oluşmasına katkı sunan bir kavramdır. Finansal piyasaların finansal okuryazar bireyler sayesinde daha sağlıklı bir biçimde işlev göstermesi bu pozitif sonuçları oluşturmaktadır.

Bunun yanında finansal eğitim yalnızca insanların ve toplumların refahını artırma konusunda işlev göstermemektedir. Bunun yanında finansal piyasaların sağlıklı bir şekilde işlev göstermesi de finansal eğitim ile mümkün olabilmektedir (Ören Bayındırlı, 2020: 33).

Bayram (2010: 21) tarafından belirtildiği gibi finansal eğitim ile yastık altı paraların bankacılık sistemine dâhil edilmesi sağlanabilmektedir. Bankada bir yatırım hesabı açtırarak sahip olduğu birikimi bankaya yatıran birey, banka tarafından sağlanan kredi gibi çeşitli hizmetlere de erişim sağlamaktadır. Bu sayede finansal sistemin gelişimine katkı sağlanmış olur ve bireylerin yaşam kalitesi için de olumlu bir gelişme meydana gelmektedir.

Ören Bayındırlı (2020: 34) tarafından ise kişisel finansal eğitim programlarının bireylerin finansal okuryazarlığına olumlu etkilerinin olduğunu belirtilmektedir. Bu sebeple finansal eğitimin genç yaşlardan başlanarak verilmesinin ve finansal eğitimin zorunlu tutulmasının olumlu sonuçlar doğuracağı belirtilmiştir.

Yine Ören Bayındırlı (2020: 35) tarafından belirtildiği üzere finansal eğitim, özellikle düşük gelir seviyesine sahip insanlar için etkin bir rol üstlenebilir. Dolayısıyla finansal eğitim programlarının toplumun farklı kesimlerini kapsayan bir yapısı olması gerekmektedir. Farklı kesimleri kapsayan finansal eğitim programlarının bu anlamda bireysel faktörleri de göz önünde bulundurması beklenmektedir.

Finansal eğitim programları, bireylere finansal konularda farkındalık kazandırmayı ve böylece finansal davranışlarını değiştirme amacı gütmektedir. Öte yandan bu amaçları gerçekleştirecek programlar ve araçların geliştirmesi zor olabilmektedir. Buna ek olarak, programların nasıl çalışacağı, amaçlarına nasıl hizmet edeceği, bireylerin programa katılımının sonunda kazanımlarının ne olacağı, faydaların ne olduğu ve söz konusu fayda veya kazanımların ne şekilde ölçüleceği gibi konular da şüphe yaratmaktadır. Örnek vermek gerekirse, bir web sitesi aracılığıyla okunan broşürdeki bilgilerin nasıl algılandığının ve bu bilgilerin kişinin davranışlarını nasıl değiştireceğinin takibini yapmak zor olabilmektedir (Ören Bayındırlı, 2020: 35).

Özetlemek gerekirse finansal piyasaların hızlı bir değişim ve gelişim içinde olduğu günümüz şartlarında insanların paralarını yönetebilmeleri ve finansal davranışlarını geliştirebilmelerinde finansal eğitim büyük bir role sahiptir. Finansal eğitim, insanların finansal konulardaki farkındalık düzeyini arttırarak geleceğe yönelik gerçekçi ve etkili planlar yapmalarına, hem bireysel hem de toplumsal fayda sağlayacak kararlar vermelerine katkı sunmayı amaçlamaktadır. Bunun yanında finansal eğitim, sadece kişilerin ve toplumun refahı bakımından değil, devlete ve finansal kurumlara destek olmak, finansal istikrarı sağlamak bakımından da önem taşımaktadır. Dolayısıyla finansal eğitim her geçen gün daha önemini attırmakta ve finansal piyasaların düzenli ve sürdürülebilir bir şekilde işlemesine yardımcı olacak bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Balcı, 2022: 19).

1.5. FİNANSAL EĞİTİMİN FAYDALARI

Finansal eğitim belirtildiği üzere, insanlara finansal piyasalardaki ürün ve hizmetleri etkin bir şekilde kullanabilmeleri için gerekli olan bilgi ve becerileri

kazandırmayı hedeflemektedir. Finansal eğitim sayesinde insanlar, kendi finansal planlarını yaparak geleceğe yönelik mantıklı seçimler yapabilmekte ve kararlar verebilmektedir. Finansal eğitim almış bir kişi, finansal kararlarını başkalarının yardımı olmadan verebilmektedir ve yine bu kişiler finansal durumunu etkin bir şekilde yönetebilmektedir. Ek olarak finansal eğitim alan kişiler yatırım ve tüketim konularında bilgi birikimine sahip olmaları sayesinde finansal ürünlerin seçiminde daha bilinçli kararlar alabilmektedir. Dolayısıyla finansal eğitim, kişilerin finansal konularda bağımsız ve bilinçli kararlar alarak ekonomik yönden güçlenmelerine destek olmaktadır (Dağdelen, 2017: 66).

Finansal eğitim, insanların finansal ürünleri bilinçli bir şekilde kullanmalarını sağlamakla birlikte, yine bu kişilerin kendilerini finansal risklerden korumasını ve karşılıklarına çıkan fırsatlardan yararlanmasını sağlayan bir eğitim modelidir. Finansal piyasaların küreselleşmesi, karmaşıklığı ve teknolojinin gelişimi, insanların finansal okuryazarlığa gereksinimi arttırmaktadır. Basit finansal işlemler gerçekleştirilirken dahi ortaya çıkabilen sorunlar finansal eğitimin önemini ve yaratacağı faydaları ortaya koymaktadır. Örneğin kredi kartı kullanımı, para yatırma ve mevduat hesabı açma, mobil bankacılık ve çeşitli finansal ürünlerin kullanımı sırasında bu sorunlarla karşılaşılabilir (Bayram, 2010: 15).

Finansal eğitim, insanların finansal konulardaki bilgi düzeyini artırırken, finansal davranış ve alışkanlıklarında da değişim yaratmayı amaçlamaktadır. Finansal eğitim sayesinde kişilerin finansal farkındalık düzeyleri artmakta ve bu sayede bu insanlar kendilerini finansal bakımdan daha güvende hissetmektedir. Ek olarak, insanlara sahip oldukları finansal bilgileri nerede ve nasıl kullanacağı konusunda da yol gösterici olmaktadır. Finansal eğitim, pratik bilgi ve değerlerin yanı sıra kolayca uygulanabilecek bilgileri içermesiyle toplumun her kesimine fayda sağlayacak bir eğitim modelidir. Finansal eğitim alan insanlar, kendi tasarruf ve yatırım planlarını yaparken rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinden faydalanmaktan çekinmezler. Bunun yanında, finansal bilinçlenme sayesinde, bireyler kendi kar-zarar dengelerini takip edebilir, yanıltıcı finansal ürünlere karşı kendilerini koruyabilirler (Kaya, 2019: 17-18).

Dünyanın giderek küreselleşmesi ile birlikte ülkelerin ekonomilerinde yaşanan gelişmeler yalnızca o ülkeleri değil, tüm dünyayı etkilemektedir. Buna karşın finansal eğitim sayesinde insanlar dünya çapındaki finansal gelişmeleri takip edebilmekte,

ekonomik fırsatları değerlendirebilmekte ve finansal risklerden kaçınabilmektedir (Kaya, 2019: 18).

Göröldüğü üzere finansal eğitim yalnızca insanların ekonomik refahını artırmakla kalmaz, aynı zamanda toplumsal kalkınmaya da katkı sunar. Finansal eğitim sayesinde kişilerin tasarruf alışkanlıkları gelişir ve bu sayede insanlar daha fazla birikime sahip olabilirler. Bu birikimlerin yatırıma dönüştürölmesi ile ekonomiye de katkı sağlanmış olur. Ek olarak, finansal eğitim ile birlikte küçük işletmeler ve girişimciler de finansal yönetim konusunda bilgili hale gelirler ve daha sürdüröllebilir iş modelleri geliştirebilirler. Bu da istihdam ve üretkenliğı artırarak toplumsal kalkınmaya destek olur. Son olarak, finansal eğitim ile kişilerin borç yönetimi konusunda bilinçli olmaları sağlanır ve borç problemleri azaltılarak kişisel finansal krizler engellenebilir. Bu nedenle, finansal eğitim toplumsal kalkınma için önemli bir araçtır ve herkesin ulaşım olanağı olması gereken bir haktır (Kaya, 2019: 18).

1.5.1. Bireysel Refaha Katkısı

Günümüzde bireylerin finansal bilgi seviyeleri arttıkça, finansal anlamda aldıkları sorumluluklar da artış göstermektedir. Örneğın geçmiş dönemlerde emeklilik planları devlet tarafından belirlenmekteydi, günümüzde ise bireyler emeklilik planlarını kendileri yapabilmekte ve bu süreci daha çok kendileri şekillendirebilmektedir. Bu süreçte ise finansal eğitim almış kişiler daha bilinçli ve etkin bir şekilde karar alabilmektedir. Dolayısıyla finansal eğitim, insanların finansal geleceklerini planlamaları ve en iyi kararları almaları için önemlidir (Ören Bayındırlı, 2020: 37).

Finansal eğitim, bireylerin finansal konularda bilinçli bir şekilde karar vermelerine ve finansal piyasadaki enströmanlara ilişkin bilgi düzeylerini artırılmalarına destek olmaktadır. Bunun yanında kişilerin finansal ürünleri daha aktif bir şekilde kullanmasını sağlayarak borçlanma oranlarını düşörmelerine ve tasarruflarını artırmalarını mümkün kılmaktadır. Bütçe planlaması konusunda daha dikkatli olmalarını ve sistemli bir yaşam planı yapmalarını sağlayarak, finansal sorumluluk alma düzeylerini artırır. Dolayısıyla finansal eğitim sayesinde bireyler doğru finansal kararlar alabilmekte ve refah seviyelerini arttırabilmektedir (Ören Bayındırlı, 2020: 37).

1.5.2. Finansal Piyasalara Katkısı

Finansal eğitim, insanların finansal okuryazarlık düzeylerinin yükselmesini sağlamaktadır. Finansal okuryazar bireyler ise finans kuruluşlarından doğru finansal

ürün seçimi sürecinde daha fazla bilgi talep etmektedir. Bu da finans kuruluşlarının daha şeffaf hareket etmelerini sağlar. Sonuç olarak, finansal eğitim bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerini yükselterek, dolaylı bir şekilde piyasalara etki etmektedir ve piyasaların gelişmesini sağlamaktadır (Ören Bayındırlı, 2020: 37).

1.5.3. Toplumsal Refaha Katkısı

Finansal okuryazarlık ve farkındalığın artırılması, bireylerin kişisel refahlarını ve toplumsal refahı artırabilir. Yanlış finansal kararlar, piyasayı olumsuz etkileyerek toplumsal refaha zarar verebilirken, doğru kararlar piyasanın etkinliğini artırarak toplumsal refaha olumlu katkılar sağlayabilir. Bu gibi sebeplerle finansal okuryazarlık eğitimi, gerek bireysel gerekse toplumsal düzeyde fayda sağlayabilir (Ören Bayındırlı, 2020: 37).

Beres ve Huzdik tarafından yapılan bir araştırmada finansal okuryazarlık düzeyi yüksek bireylerin tasarruf yapma alışkanlığına sahip olduğunu göstermektedir (2012:301). Finansal okuryazar kişilerin tasarrufları finansal kuruluşlar aracılığıyla değerlendirildiğinde, biriken fonlar diğer kaynaklara aktarılıp kredi çekme oranlarının yükselmesine etki ederek ekonominin canlanmasına ve gelişmesine yardımcı olmaktadır (Ören Bayındırlı, 2020: 38).

1.6. TÜRKİYE'DE VE DÜNYADA FİNANSAL EĞİTİM FAALİYETLERİ

Finansal eğitim, yatırımcı ve tüketicilerin bilgilendirilmesi yoluyla insanların finansal hizmet ve ürünlere, risklere ve kavramlara ilişkin performans ve farkındalık düzeyinin yükselmesine katkı sunmaktadır (SPK, 2014: 53).

Türkiye'de finansal eğitim ile ilgili çalışmalar incelendiğinde, kurumların sahip olduğu farklı sorumluluk ve görevler nedeniyle farklı alanlarda çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Diğer bir deyişle farklı kurumlar tarafından yapılan çalışmalar farklılık göstermektedir. Söz konusu farklılıklar sonucunda ülkemizde finansal eğitim üzerine ulusal bir strateji geliştirilememiş ve buna gereksinim duyulmuştur (Işık, 2011: 77).

Gerek Türkiye'de gerekse diğer ülkelerde son yıllarda finansal okuryazarlık düzeyinin artırılması amacıyla çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan çalışmaların sayısı artmaktadır. Bu noktada ülkemizde finansal okuryazarlık çalışmalarını gerçekleştiren veya bu çalışmalara destek olan bazı özel ve kamu kuruluşları şu şekildedir.

- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı,
- Borsa İstanbul (BİST),
- Milli Eğitim Bakanlığı,
- Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği (FODER),
- HABİTAT Derneği,
- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB),
- Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği,
- Sermaye Piyasası Kurulu,
- Özel Bankalar

Dünyada da benzer şekilde çok sayıda kurum ve kuruluş tarafından finansal eğitim sağlanmakta veya finansal eğitim çalışmaları desteklenmektedir. Dünyada finansal okuryazarlığın artması ve yaygınlaşması amacıyla uygulamalar gerçekleştiren kurum ve kuruluşlar şu şekildedir (Akarçay, Tektaş, 2021: 56).

- Avrupa Komisyonu
- Dünya Bankası (WB)
- Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD)
- Uluslararası Çocuk ve Gençlik Finans Kuruluşu (CYFI)
- Uluslararası Menkul Kıymet Komisyonları Örgütü (IOSCO)
- Uluslararası Yatırımcı Eğitim Forumu (IFIE)
- Başkan'ın Finansal Yeterlilik Danışma Konseyi
- Finansal Okuryazarlık ve Eğitim Komisyonu (FLEC)
- Amerika Tasarruf Eğitimi Konseyi (ASEC)
- Amerikan Merkez Bankası (Federal Reserve Bank - FED)
- Amerika Sermaye Piyasası Kurulu (Securities Exchange Commission-SEC)
- Finans Sektörü Düzenleme Kurulu (Financial Industry Regulatory Authority - FINRA)
- Jumpstart Koalisyonu
- Finansal Eğitim Ulusal Vakfı (National Endowmentfor Financial Education - NEFE)
- Ulusal Ekonomik Eğitim Konseyi (National Council on Economic Education - NCEE), yer almaktadır.

1.7. FİNANSAL EĞİTİM PROGRAMLARI

Hayta (2011:264) tarafından belirtildiği üzere finansal eğitimin yaygınlaşabilmesi ve gelişebilmesi adına çeşitli programlar planlanmalı, ardından bu programlar hayata geçirilmelidir. Finansal eğitim düzeyinin artması için gerçekleştirilmesi planlanan bu programlar eğitmeyi hedeflediği kesimin ihtiyaçlarını ve özelliklerini göz önünde bulundurmalıdır. Örneğin bu eğitimin çocuklara mı, kadınlara mı, yaşlılara mı verildiği programın başarı sağlaması için sorulması gereken sorulardandır. Hedef kitlenin özellikleri ve ihtiyaçları da dikkate alınarak tüketim, finansal kavramlar bu programlarda öğretilmelidir.

Finansal eğitim, her yaştan insan için fayda sağlamaktadır. Buna karşın özellikle genç neslin finansal konularda bilgi sahibi olması önem taşımaktadır. Bunun sebeplerinden biri gençlerin, yaşça büyük insanlara göre daha fazla finansal riskle ve daha karmaşık finansal araçlarla karşılaşma olasılığının olmasıdır. Örneğin cep telefonlarındaki finansal hizmetler, kredi kartlarındaki harcamalar ve banka hesapları aracılığıyla gençler erken yaşlarda finansal ürün ve hizmetlerle tanışırlar. Dolayısıyla gençlerin bu süreçlerden zarar görmemesi ve bilinçli hareketlerde bulunabilmesi için finansal eğitimin erken yaşlarda başlaması gerekmektedir (Ören Bayındırlı, 2020: 36).

Bunun yanında finansal eğitim programları düzenlenirken, bu eğitimlere ilişkin bir değerlendirme formunun da hazırlanması önem taşımaktadır. Bu form aracılığıyla elde edilen verilerin analiz edilip çözümlenmesi gerekmektedir. Bu işlemin ardından ise ortaya çıkan verilerin paylaşılması ve gerekli güncelleme ve düzenlemelerin yapılması eğitim programlarının geliştirilmesini sağlamaktadır.

Hayta (2011: 265), finansal eğitim programlarının görsel ve işitsel çok sayıda araç ve ekipman kullanması gerektiğini belirtmektedir. Buna göre finansal eğitim programları kitapçık, broşür, internet sitesi gibi araç ve materyalleri kazanımlarını gerçekleştirmek için kullanmaktadır.

2. FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN BİLEŞENLERİ

Finansal okuryazarlık, genel olarak çok sayıda tanımla karşılaşılabileceğimiz bir kavramdır. Finansal okuryazarlık üzerine yapılan araştırmalar göstermektedir ki, insanların iyi birer finansal okuryazar olması için para yönetimi becerilerine, finansal kavramlara hakim olması, bunun yanında tasarruf, yatırım, harcama ve borçlanma konularına dair bilgisi olması gerekmektedir. Bu özelliklere taşıyan kişiler, finansal

piyasalarda nasıl davranacaklarının bilincinde olarak hareket etmektedir. Bu noktada enflasyon, bütçeleme, finansal planlama, tüketici ve yatırımcı arasındaki hak ve sorumluluklar, faiz oranları, kredi hareketleri, kısa ve uzun vadeli yatırımlar, risk ve fırsat durumlarında nasıl davranılacağı vb. konular finansal eğitim programları içinde yer almalıdır (Barmaki, 2015: 18).

2.1. TEMEL PARA BİLGİSİ

Temel para bilgisi finansal eğitim süresinde öğrenilmesi gereken bir kavramdır. Bunun sebebi paranın iyi yönetilebilmesi için ilk olarak paranın ne olduğunun bilinmesinin gerekmesidir. Para, mal veya hizmetlerin ödeme aracı şeklinde kullanılan bir araçtır. Paranın işlev gösterdiği her dönemde belli başlı temel işlevleri bulunmaktadır. Bunların ilki, paranın bir değişim aracı şeklinde kullanılmasıdır. Diğer i ise değer koruma ve değer ölçme aracı olmasıdır. Para, dinamik bir yapıya sahiptir ve bir toplumdan diğerine farklılık gösteren belirleyici özelliklere sahiptir (Yücel, 2017:5).

Para günümüzde uygun mal ve hizmetlerin satın alınması gibi hayatın hemen hemen her alanında kullanılan bir araçtır. Para konusundaki bilgi faturaların ödenmesi, bütçelemelerin yapılması, paranın zaman içerisindeki ilerleyen süreçlerde değerinin artıp azalması, ürün ve hizmetlerin değerinin karşılaştırılarak seçilmesi ve faiz ve oranlarındaki değişimi gösteren bilgiyi içerir (Balcı, 2022: 21).

Finansal konularda doğru kararlar alabilmek için faiz kavramına hakkında bilgi sahibi olmak önemlidir. Faiz, paranın zaman içindeki değer kaybını ve enflasyonun etkilerini doğru bir şekilde hesaplayarak, borçlanma ve yatırım kararları alınırken eldeki para miktarının gelecekteki değerini tahmin edilmesine yardımcı olmaktadır. Faiz hakkında bilgi sahibi olunması sayesinde insanlar finansal refahını koruyabilmekte ve sahip oldukları kaynaklarını en verimli şekilde kullanabilmektedir (Barmaki, 2015: 20). Basit ve bileşik faiz, finansal okuryazarlık bakımından önem taşıyan diğer kavramlardır. Basit faiz, anapara üzerinden belirli bir süre içinde hesaplanan faiz oranıdır ve dönem sonunda ödenmektedir. Bileşik faiz ise, dönem sonunda elde edilen faizin anaparaya eklenerek yeniden faize yatırılması durumunda bir sonraki dönemde elde edilecek faizi ifade etmektedir. Para konusunda elde edilen bu bilgiler insanların finansal piyasalarda nasıl hareket etmeleri gerektiği konusunda bilinçli kararlar almalarına yardımcı olabilmektedir (Oktay, 2019: 15).

Enflasyon, genel olarak fiyatların artması veya yaşam maliyetlerinin yükselmesini ifade eden genel bir ölçüdür. Nedenlerine göre sınıflandırıldığında enflasyonun, talep enflasyonu, maliyet enflasyonu ve yapısal enflasyon olarak ayrıldığı görülmektedir. Talep enflasyonu, toplam talebin toplam arzdan fazla olması sonucu, fiyatların genel düzeyde yükselmesiyle meydana gelmektedir. Maliyet enflasyonu ise, üretimde kullanılan girdilerin fiyatlarının artması sebebiyle ürün fiyatlarının da yükselmesidir. Yapısal enflasyonun nedenleri arasında ise hızlı nüfus artışı, kırsaldan kente göç, tarım ürünleri arzının yeterince esnek olmaması gibi faktörler yer almaktadır. Ek olarak, dış ticaret dengesizliği, hizmet sektörleri arasındaki farklılıklar ve yeterli yatırımın yapılmaması da yapısal enflasyona yol açan faktörler kapsamındadır (Tosun, 2022: 11).

2.2. GELİR VE TASARRUF ANLAYIŞI

Gelir genel olarak üretime yapılan katkı sonunda belli bir dönemde elde edilen değerler toplamı şeklinde tanımlanmaktadır. Sarf edilen emeğin karşılığı olarak alınan gelir, ücret şeklinde olabildiği gibi toprak üzerinden kira şeklinde de alınabilmektedir (Oktay, 2019:15). Başka bir ifadeyle bir kişinin, ailenin veya topluluğun belli bir süre zarfında belli kaynaklardan ücret, kira gibi şekillerde elde ettiği parasal getiri gelir şeklinde ifade edilmektedir (Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), 2001: 3).

Tasarruf kavramını basitçe ifade etmek gerekirse, gelirden arta kalan kısım olarak tanımlanabilmektedir. Bu kavram, para yönetiminde oldukça önemli bir konudur ve gelecekte daha iyi bir yaşam standardı yakalamak için bugün fedakârlık yapmayı gerektirmektedir. Geleneksel ekonomik yaklaşım, tüketim ve tasarruf kararlarını, bilgi ve mantığa dayandırarak daha fazla kazanç sağlama üzerine varsayımlar yapmakta ve insanların gelirlerinden daha az harcama yaparak tasarruf yapmasını varsaymaktadır (Barmaki, 2019: 22).

Tasarrufun yapılabilmesini etkileyen çok sayıda faktör bulunmaktadır ve bunların bilinmesi tasarruf kavramının anlaşılabilmesi için önemlidir. Bu kavramlar aşağıdaki gibi sıralanabilmektedir (Balcı, 2022: 24).

- Enflasyon: Genel olarak yaşam pahalılığı olarak bilinmektedir. Enflasyon, ekonomide yaşanan fiyat artışları sonucunda mal ve hizmetlerin satın alma gücünün düşmesini ifade etmektedir. Genel olarak bakıldığında zaman, bir ekonomide dolaşım halinde olan para miktarının artması ve mal/hizmet arzının talepten daha az

olması gibi faktörler enflasyonu etkileyebilmektedir. Fiyatların artmasıyla birlikte birim paranın değerinde düşüş yaşanmaktadır, bu durum da yaşam standartlarının düşmesine yol açmaktadır. Enflasyon, ekonomik istikrarı bozarak, yatırımcıların finansal kararlarını etkilemektedir.

- Kişisel gelir düzeyi: Gelir düzeyi kişiden kişiye farklılaşabilen bir kavramdır. Bu noktada insanların sahip olduğu gelir düzeyi, tasarruf alışkanlıkları üzerinde belirleyici olabilmektedir (Çelik, 2009: 14).

- Çevresel faktörler: İnsanlar yaşamlarını topluluk içinde sürdürmektedir. Dolayısıyla çevre, insan davranışları üzerinde belirleyici bir faktördür. Bu noktada insanlar eğitim düzeyi, medeni durumları, yaşı vb. durumlar kişinin tasarruf alışkanlıkları üzerinde belirleyici olabilmektedir (Çelik, 2009: 15).

- Faiz: Faiz oranlarındaki değişim de bireylerin tasarruf alışkanlıklarını etkileyebilmektedir (Akalin, 2003: 89).

- Bütçe politikaları: Devletler aracılığıyla uygulanan bütçe politikaları, ekonomideki dalgalanmaların nedenlerini saptayarak bunlarla mücadele etmekte ve gelir-gider düzenlemelerini gerçekleştirmektedir. Gelirlerin adil bir şekilde dağıtılması ve ekonominin istikrarının sağlanması bütçe politikalarının ana hedefidir. Bütçe politikaları, genel olarak bütçedeki gelir-gider dengesini sürdürülebilir büyüme hedefleri doğrultusunda düzenlemeyi ve geliştirmeyi ifade etmektedir. Bunun yanında gelir dağılımı, tüketim ve tasarruf gibi faktörler de fiyat istikrarı için etkili bütçe politikalarının içinde yer almaktadır. Böylece, gelir dağılımının yeniden düzenlenmesi, bireylerin tasarruf davranışları üzerinde de değişikliklere neden olabilir (Çelik, 2009: 15).

2.3. HARCAMA VE BORÇLANMA ANLAYIŞI

Bireylerin finansal okuryazarlığı etkileyen konulardan biri, borç ve harcamalar konusunda sahip oldukları bilgi düzeyidir. Bir şeyin karşılığında yerine getirilmesi gereken yükümlülükler borç şeklinde ifade edilmektedir. Borçlanma ise, ileride ödenmek üzere kullanılan veya varlıkların satın alınması ile birlikte meydana gelen bir durumdur (Erdem, 2012: 7). Borçlanma üzerine yapılan bazı araştırmalar hane halkının aşırı borçlanma sebebinin finansal bilgi eksikliğinden kaynaklandığını göstermektedir (Güler, 2015:26). Yine benzer bir araştırmada borçlanma davranışı ile finansal okuryazarlık arasında bir ilişki olduğu görülmüştür. Buna göre finansal okuryazarlık düzeyi yüksek kişilerin borçlanırken daha dikkatli adımlar attıkları ve bu sebeple aşırı

borçlanmadıkları ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla borçlanma davranışında finansal okuryazarlık belirleyici olabilmektedir (Güler, 2015: 26).

2.4. FİNANSAL YATIRIM

Yatırım kavramı bir toplumda belli zaman diliminde mal ve hizmetlerin sayısını artırmak için geliştirmeye ve yenileştirmeye yönelik olarak gerçekleştirilen harcamaların tamamını ifade etmektedir (İlter, 2001:313). Yatırımda amaç insanların ellerinde bulunan varlıklardan fayda sağlamasıdır. Buna göre yatırımcılar varlıklarını elinde bulundurmaktan daha çok bu varlıkları çeşitli finansal araçlara bağlayarak elde ettikleri kazancı yükseltme amacı gütmektedir (Aksoy ve Tanrıöven, 2007: 9).

İlgili alanyazın incelendiğinde yatırım kavramının farklı anlamlarda yorumlandığı görülmektedir. Örneğin halk dilinde, işletme ekonomisinde ve işletme biliminde yatırım farklı şekillerde anlam bulabilmektedir. Genel olarak bakıldığında ise gelecek zamanda yapılacak tüketim için bugünkü tüketimden vazgeçilmesi yatırım şeklinde ifade edilebilmektedir. Halk dilinden bakıldığında zaman yatırım eldeki sermayenin bir başka amaç için kullanılması, makine ve teçhizatlar için yapılan tahsis işleminde gerçekleştirilir. İşletme ekonomisi açısından bakıldığında zaman ise yatırım kavramı, amaç ve hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için sabit ve dönen varlıkları kapsayan toplam maliyeti ifade etmektedir (Aşıkoğlu, 1995: 478).

İnsanlar tarafından çok sayıda araçtan faydalanılarak yatırım yapılabilmektedir. Bunlar;

- Tasarruf hesapları: Tasarruf hesapları, düzenli ve risksiz getiri elde etmek maksadıyla kullanılan yatırım araçlarıdır. İnsanlar bankalarda vadesiz veya vadeli tasarruf hesapları açarak paralarını bu hesaplarda tutabilirler. Vadesiz hesaplar, para akışını istenilen şekilde sağlayabileceğiniz esnek hesaplardır. Vadeli hesaplar ise faiz oranı belirlenerek işlem yapılır ve yatırımcının parası devlet veya banka güvencesi altındadır, dolayısıyla finansal açıdan risk oranı düşüktür.
- Hisse senetleri: Sermaye piyasasındaki en önemli araçlardan biri de hisse senetleridir. Şirketlerin çıkardıkları hisse senetleri sayesinde yatırımcılar şirketlerin kar ve zararlarına ortak olmaktadır. Şirketlerin kazançlarının değişkenlik gösterebilmesi sebebiyle hisse senetleri diğer yatırım araçlarına kıyasla daha fazla finansal risk taşımaktadır.

- Tahviller: Tahviller işletmelerin uzun vadeli yabancı kaynak sağlama hedefleri için kullandıkları araçları ifade etmektedir. Tahvillerin getirisi belli ve sabittir ve belirli tarihlerde anapara ve faiz ödemesi yapılır.
- Hazine bonoları: Hazine bonoları da devlet tarafından çıkarılan ve bir yıldan kısa vadeli olan yatırım araçlarıdır. Bu sebeple finansal açıdan risk düzeyi düşük güvenli bir yatırım aracıdır.
- Yatırım fonları: Halktan elde edilen paraya karşılık olarak hisse senedi, tahvil, özel sektör borçlanma araçları, altın ve buna benzer pek çok kıymetli madenlerden bir portföy oluşturup yönetirler (Balcı, 2022: 26-27).

Bahsi geçen finansal araçlar kişilerin yatırım yapma olanaklarını arttırmıştır. Öte yandan yatırım yapmayı etkileyen farklı faktörler bulunmaktadır. Örneğin kişisel faktörler, kişilerin yaptığı yatırımları şekillendirebilmektedir. Yatırımı etkileyen kişisel faktörler arasında insanların psikolojik durumları, finansal tutumları veya beklentileri yer alabilmektedir. Bunun yanı sıra ekonomik faktörler de kişilerin yatırımlarını şekillendirebilmektedir. Örneğin düşük gelire sahip bireyler daha güvenli yatırım araçlarını seçebilmektedir. Ülkelerin gelişmişlik seviyesi de kişilerin yatırımları üzerinde etkili olmaktadır. Buna göre gelirin üzerinde harcama yapan ülkede insanların yatırım kaynaklarına yönelmesinden veya dış borçlanmaya giderek tüketimini karşılamasından bahsedilebilmektedir (Hamurcu, 2015: 14-16).

3. FİNANSAL EĞİTİM VE FİNANSAL OKURYAZARLIK İLİŞKİSİ

Finansal piyasaların sürdürülebilirliği ve gelişimi bakımından insanların finansal bilgisi ve bu yönde eğitim alması oldukça önemli faktörlerdendir. Söz konusu iki faktör, finansal açıdan var olan riskleri tam anlamıyla yok etmemekle birlikte bu risklerin önemli bir oranda önüne geçebilmektedir. İnsanların finansal eğitim düzeyinin ve bilgi seviyesinin düşük olması durumunda ise yalnızca yatırımcılar para kaybına uğramakla kalmayacaktır. Bunun yanında ulusal tasarrufların erimesi, işsizlik oranlarının artması, büyüme ve istihdam imkânlarının azalması, insanların sermaye piyasalarından uzaklaşması gibi sorunlar da ortaya çıkacaktır (Küçükaslan, 2017: 16).

Finansal okuryazarlık, kişilerin finansal bilgi ve becerilerini geliştirerek finansal kapasitelerini artırmalarını sağlar. Finansal kapasite, kişinin para yönetimi becerilerini, orta ve uzun vadeli finansal planlama yeteneğini, risk ve getiri kavramlarını anlama düzeyini, finansal ürünleri tanıma ve bu ürünlere erişim bilgisini, uygun zamanda ve

doğru finansal kararlar alabilme kabiliyetini, finansal ürünleri etkili ve verimli bir şekilde kullanabilme becerisini ifade etmektedir (Gallo, 2006: 49).

Finansal okuryazarlık, finansal eğitim aracılığıyla kazanılabilecek bir beceridir. Dolayısıyla, finansal eğitim esasında, insanları finansal okuryazar haline getirmeyi hedeflemektedir. Finansal eğitim, yalnızca bireylerin finansal risklerden zarar görme ihtimalini düşürmemekte bunun yanında bireylerin maliyeti daha düşük ve kalitesi daha yüksek finansal ürünler tercih etmesinde yardımcı olmaktadır. Bunun yanında yine finansal eğitim sayesinde finansal okuryazar olan bireyler, finans piyasalarının şeffaf bir şekilde işlev göstermesini, alınan finansal kararlarda isabet oranının yükselmesini sağlamaktadır (Küçükaslan, 2017: 16).

Görüldüğü üzere finansal okuryazarlık ve finansal eğitim birbiri ile yakından ilişkili kavramlardır. Finansal eğitim almak finansal okuryazar olmak isteyen insanlar bir gereksinimdir. Özetlemek gerekirse finansal eğitim kavramı, bireylerin tasarruf yapma eğilimini arttıran ve bu bireyleri doğru yatırımlara teşvik eden, finansal kurumlarla doğru ilişkilerin kurulmasına destek olan ve bireyleri finansal risklere karşı bilinçlendiren bir süreçtir. Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse finansal eğitim, toplum genelinde finansal okuryazarlık oranını yükseltmeyi amaçlayan, bunun yanında insanlarda temel düzeyde finans kültürünün oluşmasına katkı sağlayan, finansal eğitim öğretim faaliyetlerinin bütünü şeklinde tanımlanabilmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GEREÇ VE YÖNTEM

1. ARAŞTIRMANIN AMACI, ÖNEMİ

Bu çalışmanın amacı, ortaöğretimde çalışan (ÇPL ve Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri) çalışan muhasebe ve finansman öğretmenlerinin cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, iş tecrübesi, görevi, gelir düzeyi, ev sahipliği, araba sahipliği, çocuk sayısı, finans eğitimi alma durumu açısından, finansal okuryazarlık tutum ve davranışları için anlamlı farklılıklar olup olmadığını ortaya koymak ve ilgili alanyazında bu konuda gerçekleştirilen araştırmaların kapsamını genişletmektir. Muhasebe ve Finansman öğretmenleri Muhasebe alanlarında liselerde çalışmaktadırlar. Muhasebe alanlarında öğrencilere öğretilmesi gereken dersler arasında finansal okuryazarlık ile ilgili dersler mevcuttur. Öğrencilerine daha faydalı olabilmeleri açısından kendi eksiklerinin olmaması gerekir ya da eksiklikleri varsa bunu eğitimlerle halledebilmelidirler. Bu araştırma ile Muhasebe ve Finansman öğretmenlerinin finansal okuryazarlık durumlarını tespit ederek, bununla ilgili neler yapılabilir bunun cevaplarını aramak bu araştırmanın amaçları arasında yer almaktadır.

Finansal okuryazarlık, bireylerin kıt kaynakları tam ve etkin yönetebilme becerisi kazandıran bir yeterlilik göstergesidir. Öğretmenlerin, bütçeleme yapmayı öğrenmeleri, tasarruf ve yatırım yapma fırsatlarını değerlendirmeleri, gelir-gider dengelerini karşılamaları, borçlanma, finansal hak ve yükümlülüklerini bilmeleri konularında bilgi sahibi olmaları önem taşımaktadır. Ulusal ve uluslararası ölçekte piyasa koşullarından etkilenen bireylerin tüketim ve tasarruf davranışları genel ekonomik durumu da etkilediği için, birey bazında finansal okuryazarlık düzeyinin seviyesinin belirlenmesi gerekli bir şey haline almıştır. Bu bilgi düzeyindeki öğretmenlerin, aynı zamanda eğitim verdikleri öğrencilerinin de bilinç seviyesini arttıracakı öngörülmektedir. Bu nedenle, geleceğimiz olan gençlerimizi eğiten öğretmenlerin, sadece finansal okuryazarlık değil, bir çok konuda bilgi düzeyinin yüksek olması ülke geleceği açısından önemlidir.

2. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Araştırmada geliştirilen hipotezler aşağıdaki gibidir;

H1: Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin finansal okuryazarlık bilgi, tutum ve davranış düzeyleri, cinsiyetlerine göre farklılaşmaktadır.

H2: Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin finansal okuryazarlık bilgi, tutum ve davranış düzeyleri, yaşa göre farklılaşmaktadır.

H3: Muhasebe ve Finansman öğretmenlerinin finansal okuryazarlık bilgi, tutum ve davranış düzeyleri, medeni duruma göre farklılaşmaktadır.

H4: Muhasebe ve Finansman öğretmenlerinin finansal okuryazarlık bilgi, tutum ve davranış düzeyleri, eğitim durumuna göre farklılaşmaktadır.

H5: Muhasebe ve Finansman öğretmenlerinin finansal okuryazarlık bilgi, tutum ve davranış düzeyleri, iş tecrübesine göre farklılaşmaktadır.

H6: Muhasebe ve Finansman öğretmenlerinin finansal okuryazarlık bilgi, tutum ve davranış düzeyleri, görev durumuna göre farklılaşmaktadır.

H7: Muhasebe ve Finansman öğretmenlerinin finansal okuryazarlık bilgi, tutum ve davranış düzeyleri, hane gelir durumuna göre farklılaşmaktadır.

H8: Muhasebe ve Finansman öğretmenlerinin finansal okuryazarlık bilgi, tutum ve davranış düzeyleri, ev sahibi olmasına göre farklılaşmaktadır.

H9: Muhasebe ve Finansman öğretmenlerinin finansal okuryazarlık bilgi, tutum ve davranış düzeyleri, araba sahibi olmasına göre farklılaşmaktadır.

H10: Muhasebe ve Finansman öğretmenlerinin finansal okuryazarlık bilgi, tutum ve davranış düzeyleri, çocuk sayısına göre farklılaşmaktadır.

H11: Muhasebe ve Finansman öğretmenlerinin finansal okuryazarlık bilgi, tutum ve davranış düzeyleri, finans eğitimi alma durumuna göre farklılaşmaktadır.

H12: Muhasebe ve Finansman öğretmenlerinin finansal okuryazarlık için ilgi, algı, tutum ve harcama alt boyut skorları arasında anlamlı ilişki vardır.

3. ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLILIKLARI

Çalışmaya katılan öğretmenlerin ölçekte bulunan sorulara cevap verirken gerçek duygularını ve düşüncelerini ifade ettikleri kabul edilmiştir. Katılımcıların ankete isteyerek yanıt verdikleri ve anketi doğru ve eksiksiz bir şekilde yanıtladıkları kabul edilmiştir. Katılımcıların, sorulara yanıt verirken kelimeleri gerçek manası ile anladıkları kabul edilmiştir. Meydana gelebilecek kavramsal yanılgılar göz ardı edilmiştir.

Anketteki örneklem sayısının artırılmasında birtakım güçlükler meydana gelmiş, öğretmenler farklı nedenlerden katılma konusunda isteksiz davranmıştır. Ankete katılıma olumlu bakmamaları önemli bir kısıt olarak söylenebilir. Ayrıca, belirlenen tarihlerde anketten haberdar olmayan, mailine bakmayan öğretmenler örneklem dışında kalmıştır. Çalışma Ankara ili Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde ortaöğretimde çalışan muhasebe ve finans öğretmenleri ile sınırlı tutulmuştur.

4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

4.1. VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ

Çalışma nicel araştırma yöntemi olan tarama deseni ile gerçekleştirilmiştir. Tarama deseni, bir evrenden alınan örneklemde yapılan faaliyetler ile evrenin tamamındaki temayül, tutum ve fikirlerin nicel olarak tasarlanmasını sağlar. Tarama deseni, seçilen grubun konu hakkındaki fikirlerini belirli sorular yöneltilerek tespit edilmesini sağlar. İlişkisel tarama modelinde, değişkenlerin birlikte değişip değişmediğini; değişme var ise bu değişimin ne şekilde olduğunu tespit etmeye çalışır.

Çalışmada kullanılan ölçekten elde edilen verilerin analizi IBM SPSS 27.0 paket programı kullanılarak yapılmıştır. Birinci aşamada, anketin ilk bölümünü oluşturan demografik ve genel bilgilere ilişkin yüzde ve sıklık dağılımları sunulmaktadır. Ayrıca, ölçeğe yönelik cevapların yüzde ve sıklık dağılımları ile ortalama cevap ve st.sapma değerleri sunulmuştur. Analizlerde kullanılacak yöntemlerin belirlenmesi dağılımın normal olup olmamasına göre değişir. Bu nedenle, ölçek boyutlarına Kolmogorov-Simirnov ve Shapiro-Wilk normallik sınamaları yapılmıştır. Verilerin dağılımları normal dağılıma uymadığı için grup farklılıkları sınamasında her bir ikili grup için Mann-Whitney-U testi ve üçlü ve fazla grup için de Kruskal Wallis testleri yapılmıştır. Gruplar arasındaki farkların kaynağını tespit edebilmek için ortalama sıra (mean rank) değerleri incelenmiştir. Ölçeğin dağılımında normal dağılıma uygunluk sağlanamadığından ilişki analizlerinin sınanmasında Kendall's tau_b korelasyon analizinden faydalanılmıştır.

Çalışmada kullanılan anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların demografik ve genel özelliklerine yönelik çoktan seçmeli sorular yer almaktadır. Öğretmenlere cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, iş tecrübesi, görevi, gelir düzeyi, ev sahipliği, araba sahipliği, çocuk sayısı, finans eğitimi alma

durumu birinci bölümde yöneltmiştir. İkinci bölümde ise, finansal okuryazarlık tutum ve davranış ölçeği yer almıştır.

Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Ölçeği (FOTDÖ) : Ölçek Sarıgül (2015) tarafından geliştirilmiş, geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmıştır. Ölçek, harcama ve tasarruf olmak üzere bireylerin finansal tutum ve davranışlarının belirlenmesinde kullanılabilecek bilgileri ölçmektedir. FOTDÖ, 5’li likert tipi bir ölçek olup 14 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla yapılan faktör analizi sonuçları, varyansın %49,24’nü açıklayan dört faktör olduğunu ortaya koymuştur. Bu faktörler; harcama (4 madde), tutum (4 madde), algı (3 madde) ve ilgi (3 madde) olarak isimlendirilmiştir.

FOTDÖ’nin bütününe ilişkin iç tutarlık katsayısı 0,76 bulunurken, alt ölçekler için ise sırasıyla 0,78, 0,75, 0,78 ve 0,77 olarak hesaplanmıştır. Ölçeği oluşturan test-tekrar test yöntemi ile elde her bir maddenin korelasyon katsayılarının 0,54 ile 0,81 arasında ve faktörlerin korelasyon katsayılarının 0,75 ile 0,97 arasında değiştiği ve her bir ilişkinin anlamlı ve pozitif olduğu belirtilmiştir. Ölçek ortalama cevap puanı ile çalışmaktadır.

4.2. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evreni, Ankara ili Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde ortaöğretimde (ÇPL ve Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri) çalışan kadrolu, sözleşmeli, ücretli muhasebe ve finansman öğretmenleridir. Bu araştırma Ankara ilinde muhasebe eğitiminin verildiği, birbirinden farklı, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde çalışan, muhasebe ve finansman öğretmenlerine yönelik olarak hazırlanmış olan bir anket yardımıyla yapılacaktır. Araştırma alanındaki öğretmenlerin ilçe ve okullara göre dağılımı aşağıdaki listede belirtilmiştir.

Tablo 1. Araştırmanın Örneklem Dağılımı

ANKARA İLİ ANKETİN DÜZENLENECEĞİ OKULLAR			MUH. VE FİN. ÖĞRETMENİ SAYISI
SIRA NO	İLÇE	OKUL İSMİ	
1	AKYURT	AKYURT MTAL	3
2	ALTINDAĞ	AHMET HALUK DURSUN MTAL	10
3	ALTINDAĞ	ANAFARTALAR MTAL	10
4	ALTINDAĞ	ANKARA MTAL	22
5	ALTINDAĞ	SÜLEYMAN ŞAH MTAL	8
6	AYAŞ	NAİME-ALİ KARATAŞ MTAL	2

Tablo 2. (Devam) Araştırmanın Örneklem Dağılımı

7	BALA	FAİK GÜNGÖR ÇPL	1
8	BEYPAZARI	BEYPAZARI EVLİYA ÇELEBİ MTAL	3
9	ÇANKAYA	ANKARA ÇANKAYA AZİZ ALTINPINAR MTAL	3
10	ÇANKAYA	AYRANCI MTAL	13
11	ÇANKAYA	FATMA YAŞAR ÖNEN MTAL	17
12	ÇUBUK	ÇUBUK MTAL	4
13	ELMADAĞ	ELMADAĞ HASANOĞLAN FATİH MTAL	4
14	ETİMESGUT	ETİMESGUT ŞEHİT SALİH HELVACI	24
15	ETİMESGUT	ŞEHİT KARA PİLOT ÜSTEĞMEN TAHSİN BARUTÇU MTAL	4
16	EVREN	EVREN ÇPL	2
17	GÖLBAŞI	NECİP FAZIL KISAKÜREK MTAL	7
18	HAYMANA	YENİCE DİLAVER TEMİZHAN MTAL	4
19	KAHRAMANKAZAN	KAHRAMANKAZAN MTAL	6
20	KALECİK	KALECİK ŞEHİT MEHMET YILDIRIM MTAL	2
21	KEÇİÖREN	AYDINLIKEVLER MTAL	30
22	KEÇİÖREN	KEÇİÖREN YAMANTÜRK MTAL	15
23	MAMAK	KUTLUDÜĞÜN BORSA İSTANBUL ÇPL	3
24	MAMAK	MAMAK YUNUS EMRE MTAL	17
25	MAMAK	SUZAN-MEHMET GÖNÇ MTAL	4
26	NALLIHAN	NALLIHAN ŞEHİT HULKİ BEYDİLİ MTAL	2
27	POLATLI	POLATLI FATİH MTAL	4
28	PURSAKLAR	GÜZİDE ÜLKER MTAL	12
29	SİNCAN	HAYME ANA MTAL	6
30	SİNCAN	SİNCAN AHMET ANDİÇEN MTAL	16
31	SİNCAN	SİNCAN BORSA İSTANBUL MTAL	13
32	SİNCAN	ŞEHİT ERDAL KOÇAK MTAL	6
33	ŞEREFLİKOÇHİSAR	NİZAMÜLMÜLK MTAL	2
34	YENİMAHALLE	AHİ EVRAN MTAL	26
35	YENİMAHALLE	BATIKENT Ş. EVLİYAGİL MTAL	22
TOPLAM			325

Tablodaki bilgiler, Mesleki Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü “<http://mtegm.meb.gov.tr/kurumlar/>” adresinden faydalanılarak tespit edilmiş olup bakanlığın son güncellemesi 03/07/2020 yılındadır. Gerçekçi sayılara ulaşabilmek için Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğüne mail ile başvuru yapılarak genel bir sayı alınıp

karşılaştırılması yapılmış olup anlamlı bir fark olan okulların kendi sitelerine bakılıp aynı zamanda ulaşılabilenlere telefon edilerek gerçekçi sayılara ulaşılmaya çalışılmıştır. Öğretmen sayıları ufak farkla değişiklik gösterebilir.

Evren sayısı olan 325 öğretmen içinden, çalışmaya gönüllü olarak katılan 298 öğretmen araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Belirli anakütleden çekilecek örnek sayısı Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004) tarafından geliştirilen tabloda 0.05 örnekleme hatası için $p=0.50$ ve $q=0.50$ için 217 öğretmen şeklinde saptanmıştır. Araştırmada tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Tablo 3. Örneklem Büyüklükleri Tablosu

Anakütle büyüklüğü	± 0.03 örnekleme hatası (d)			± 0.05 örnekleme hatası (d)			± 0.10 örnekleme hatası (d)		
	$p=0.5$ $q=0.5$	$p=0.8$ $q=0.2$	$p=0.3$ $q=0.7$	$p=0.5$ $q=0.5$	$p=0.8$ $q=0.2$	$p=0.3$ $q=0.7$	$p=0.5$ $q=0.5$	$p=0.8$ $q=0.2$	$p=0.3$ $q=0.7$
100	92	87	90	80	71	77	49	38	45
500	341	289	321	217	165	196	81	55	70
750	441	358	409	254	185	226	85	57	73
1000	516	406	473	278	198	244	88	58	75
2500	748	537	660	333	224	286	93	60	78
5000	880	601	760	357	234	303	94	61	79
10000	964	639	823	370	240	313	95	61	80
25000	1023	665	865	378	244	319	96	61	80
50000	1045	674	881	381	245	321	96	61	81
100000	1056	678	888	383	245	322	96	61	81
1000000	1066	682	896	384	246	323	96	61	81
100 milyon	1067	683	896	384	245	323	96	61	81

Kaynak: (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004)

Belirlenen evrenden örneklem hacmini belirlemek için kullanılan formül aşağıdaki gibidir:

$$n = \frac{N \cdot t^2 \cdot p \cdot q}{d^2 (N-1) + t^2 \cdot p \cdot q}$$

n = Örneklem büyüklüğü

N = Anakütle (evren) (325 kişi)

p =Olayın gerçekleşme olasılığı (0,5)

q = Olayın gerçekleşmeme olasılığı (0,5)

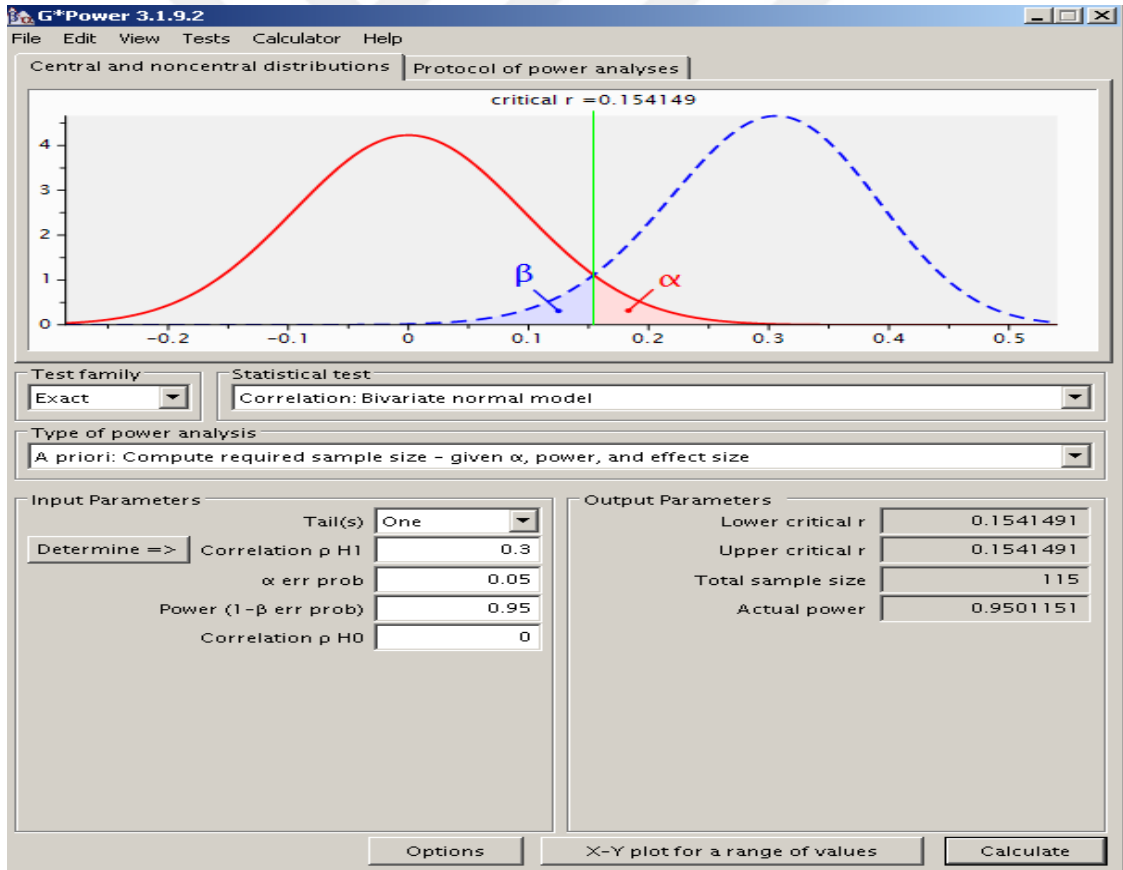
$t = t$ test düzeyi (1,96)

$d =$ Hata payı (%5)

%5 hata payı ile anakütleyi temsil edecek örneklem büyüklüğünün minimum 217 öğretmen olması gerektiği hesaplanmıştır.

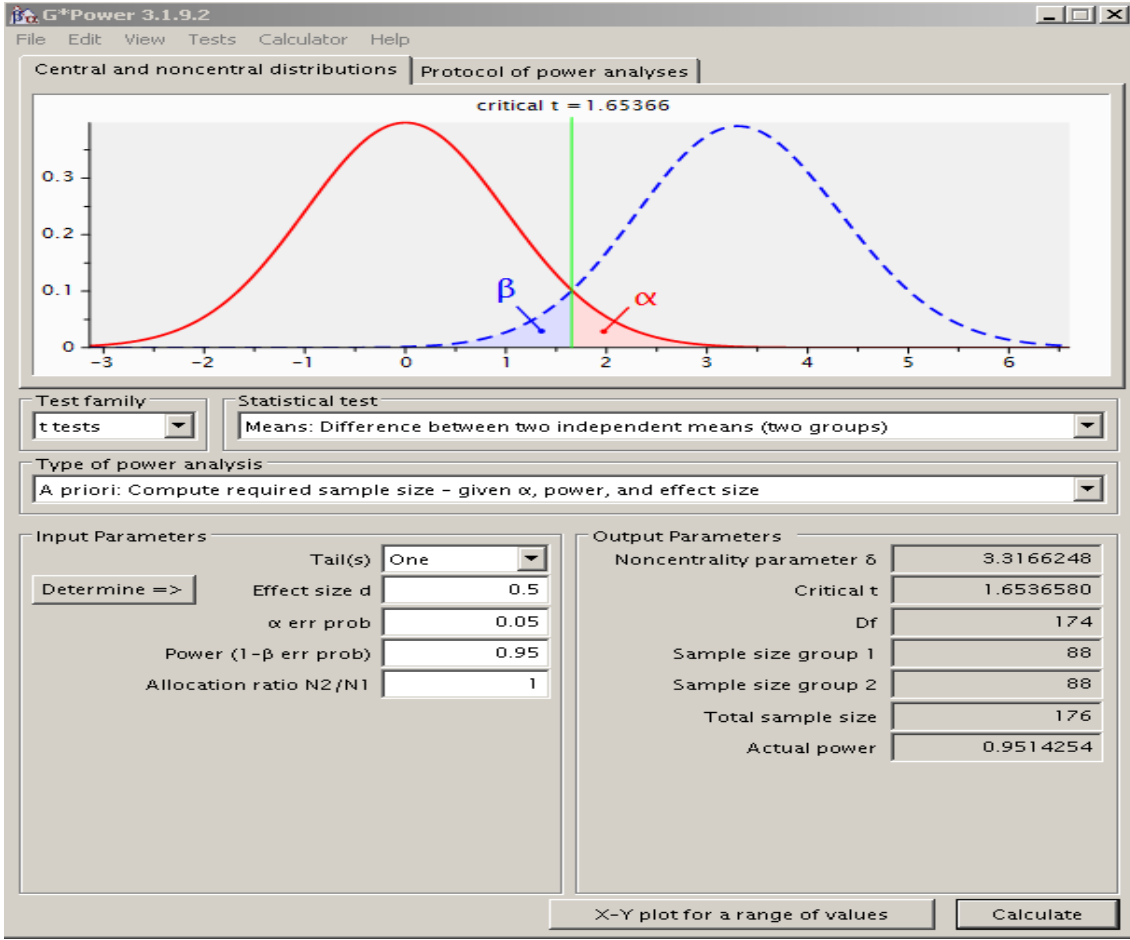
Çalışmada ilişki ve grup farklılıkları analizi yapılacağı için bu iki yönetime yönelik Power Analiz (güç analizi) sonuçları verilerek, en az kaç örneklem gerekeceği belirlenmiştir. Power analiz G*POWER 3.1 sürümü ile yapılmıştır. Çalışmalarda, istatistiksel gücün $1 - \beta = 0.95$ olmasının yeterli olduğunu Cohen (1988) ve Parajapati et al., (2010) çalışmalarında ifade etmiş, korelasyonlar ve grup farklılığı hesaplanacağı belirtilerek sonuçlar elde edilmiştir. İstatistik anlamlılık $\alpha = 0.05$ alınmıştır.

Şekil 1. İlişki Analizi İçin Güç Analizi Sonuçları Ekran Çıktısı

Güç analizi sonucunda ilişki analizi için en az 115 örneklem ile çalışılması durumunda çalışmanın geçerliliği belirlenmiştir. Bu çalışmada 298 kişi ile uygunluk sağlanmıştır.

Şekil 2. Grup Farklılığı Analizi İçin Güç Analizi Sonuçları Ekran Çıktısı

Güç analizi sonucunda grup farklılığı analizlerinde en az 176 örneklem ile çalışılması durumunda çalışmanın geçerliliği belirlenmiştir. Örneklem 298 kişi olduğu için gerekli sayıya ulaşılmıştır.

4.3. VERİ ANALİZ YÖNTEMİ

Anketin güvenilirlik sınaması için kullanılan testler; “Cronbach Alpha (CA), İkiye Bölme (split), Paralel ve Mutlak Kesin Paralel (strict)” şeklindedir. Kullanılan tüm kriterlerden bulunan sonuç %70’i geçtiğinde iç tutarlık ve güvenilirlik sağlanmış olur. Tablo 3’te görüleceği gibi 4 kriter sonuçlarında %70 değeri geçilmiş, güvenilirlik sağlanmıştır. Böylece analiz çıktılarının da güvenilir olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4. Anketin Güvenilirlik Analizleri Sonuçları

Kriterler	Anketin Güvenirlilik Sonuçları
Cronbach_Alpha	0.912
Split	0.910-0.915
Parelel	0.910
Strict	0.912

5. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Çalışmanın bu bölümünde, demografik ve genel bilgilerin yüzde dağılımları, ankete yönelik cevapların yüzde dağılımları, hipotezlerin sınanmasına yönelik grup farklılığı ve ilişki analizleri sonuçlarına yer verilmiştir.

5.1. KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK VE GENEL ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

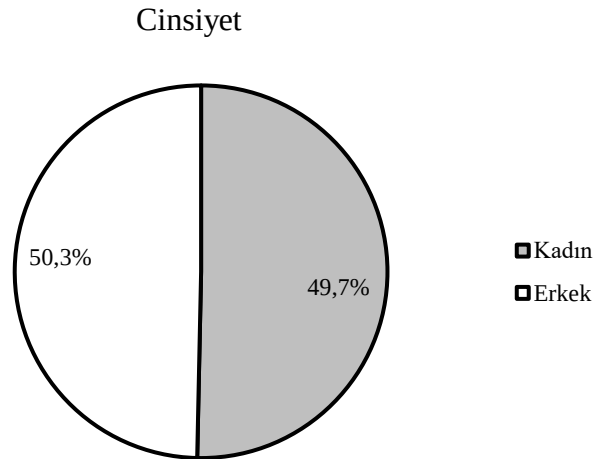
Katılımcıların demografik ve genel özelliklere ilişkin bilgileri sunulmuştur.

Tablo 5. Cinsiyet Değişkenine Yönelik Frekans ve Yüzde Dağılım Değerleri

Cinsiyet	F	%
Kadın	150	50,3
Erkek	148	49,7
Toplam	298	100,0

Katılımcıların %50,3'ü kadınlardan, %49,7'si erkeklerden oluşmaktadır.

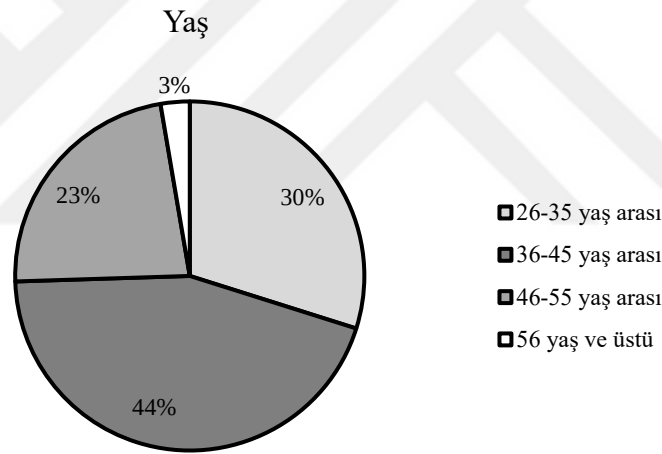
Şekil 3. Cinsiyet Değişkenine Yönelik Sıklık Dağılım Grafiği

Tablo 6. Yaş Değerlerine Yönelik Yüzde Dağılım Değerleri

Yaş	F	%
26-35 yaş arası	89	29,9
36-45 yaş arası	133	44,6
46-55 yaş arası	68	22,8
56 yaş ve üstü	8	2,7
Toplam	298	100,0

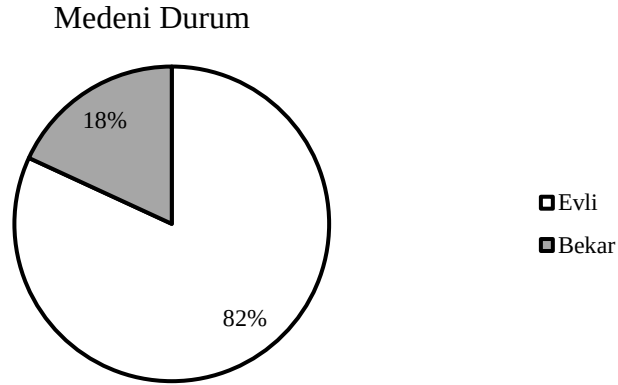
Katılımcıların %29,9'u 26-35 yaş arası, %44,6'sı 36-45 yaş arası, %22,8'i 46-55 yaş arası, %2,7'si 56 yaş ve üzerindedir.

Şekil 4. Yaş Değerlerine Yönelik Sıklık Dağılım Grafiği**Tablo 7. Medeni Durum Değişkenine Yönelik Frekans ve Yüzde Dağılım Değerleri**

Medeni Durum	F	%
Evli	244	81,9
Bekar	54	18,1
Toplam	298	100,0

Katılımcıların %81,9'u evli, %18,1'i bekar.

Şekil 5. Faaliyet Yılı Değişkenine Yönelik Sıklık Dağılım Grafiği

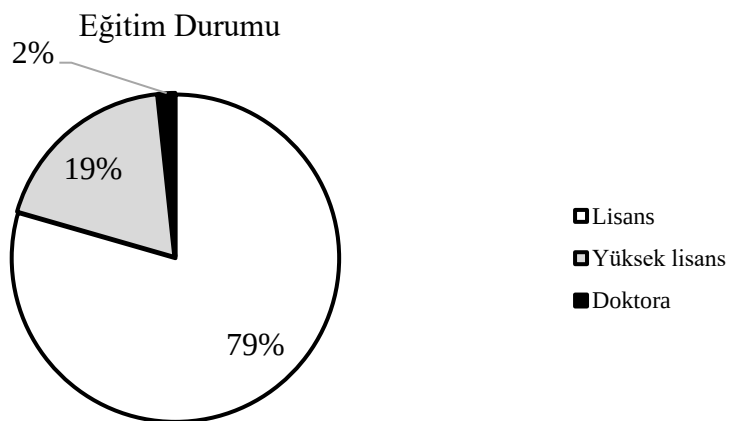

Tablo 8. Eğitim Durumu Değişkenine Yönelik Frekans ve Yüzde Dağılım Değerleri

Eğitim Durumu	F	%
Lisans	237	79,5
Yüksek Lisans	56	18,8
Doktora	5	1,7
Toplam	298	100,0

Katılımcıların %79,5'inin eğitim seviyesi lisans, %18,8'inin eğitim seviyesi yüksek lisans, %1,7'sinin eğitim seviyesi doktora düzeyindedir.

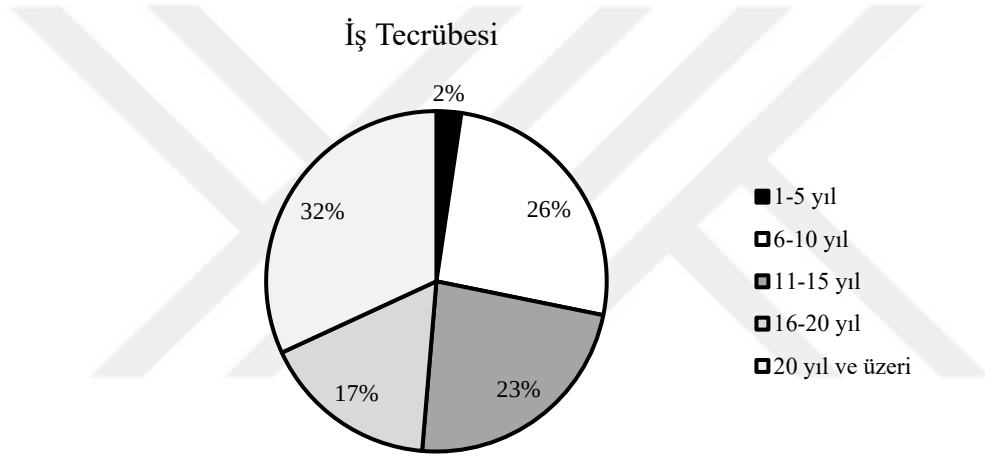
Şekil 6. Eğitim Durumu Değişkenine Yönelik Sıklık Dağılım Grafiği

Tablo 9. İş Tecrübesi Değişkenine Yönelik Frekans ve Yüzde Dağılım Değerleri

İş Tecrübesi	F	%
1-5 yıl	7	2,3
6-10 yıl	77	25,8
11-15 yıl	69	23,2
16-20 yıl	50	16,8
20 yıl ve üzeri	95	31,9
Toplam	298	100,0

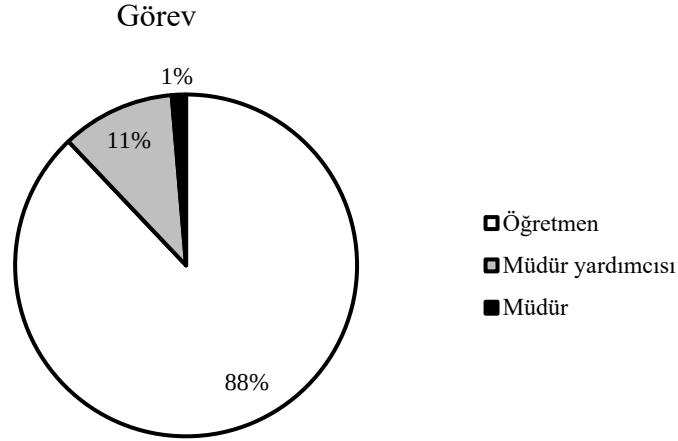
Katılımcıların %2,3'ü 1-5 yıl arası, %25,8'i 6-10 yıl arası, %23,2'si 11-15 yıl arası, %16,8'i 16-20 yıl arası, %31,9'u 20 yıl ve üzeri iş tecrübesine sahiptir.

Şekil 7. İş Tecrübesi Değişkenine Yönelik Sıklık Dağılım Grafiği**Tablo 10. Görev Değişkenine Yönelik Frekans ve Yüzde Dağılım Değerleri**

Görev	F	%
Öğretmen	262	87,9
Müdür yardımcısı	32	10,7
Müdür	4	1,3
Toplam	298	100,0

Katılımcıların %87,9'u öğretmen, %10,7'si müdür yardımcısı, %1,3'ü müdür görevindedir.

Şekil 8. Görev Değişkenine Yönelik Sıklık Dağılım Grafiği

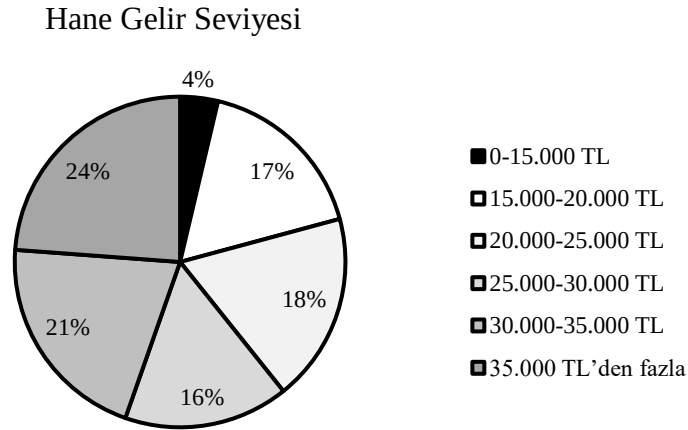

Tablo 11. Hane Gelir Seviyesi Değişkenine Yönelik Frekans ve Yüzde Dağılım Bilgileri

Hane Geliri	F	%
0-15.000 TL	11	3,7
15.000-20.000 TL	51	17,1
20.000-25.000 TL	55	18,5
25.000-30.000 TL	48	16,1
30.000-35.000 TL	62	20,8
35.000 TL'den fazla	71	23,8
Toplam	298	100,0

Katılımcıların %3,7'sinin 0-15.000 TL arası, %17,1'i 15.000-20.000 TL arası, %18,5'i 20.000-25.000 TL, %16,1'i 25.000-30.000 TL, %20,8'i 30.000-35.000 TL, %23,8'i 35.000 TL'den fazla gelir seviyesine sahiptir.

Şekil 9. Hane Gelir Seviyesi Değişkenine Yönelik Sıklık Dağılım Grafiği

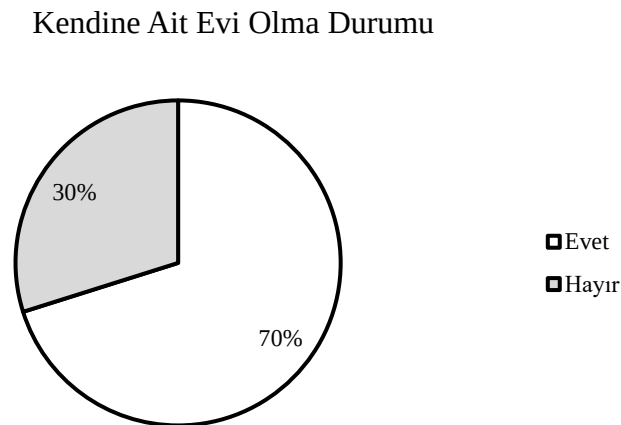

Tablo 12. Katılımcıların Kendilerine Ait Evlerinin Olması Değişkenine Yönelik Frekans ve Yüzde Dağılım Bilgileri

Kendine Ait Eve Sahip Olma Durumu	F	%
Evet	209	70,1
Hayır	89	29,9
Toplam	298	100,0

Katılımcıların %70,1'inin evleri kendine ait iken, %29,9'unun evi kendine ait değildir.

Şekil 10. Katılımcıların Kendilerine Ait Evlerinin Olması Değişkenine Yönelik Sıklık Dağılım Grafiği

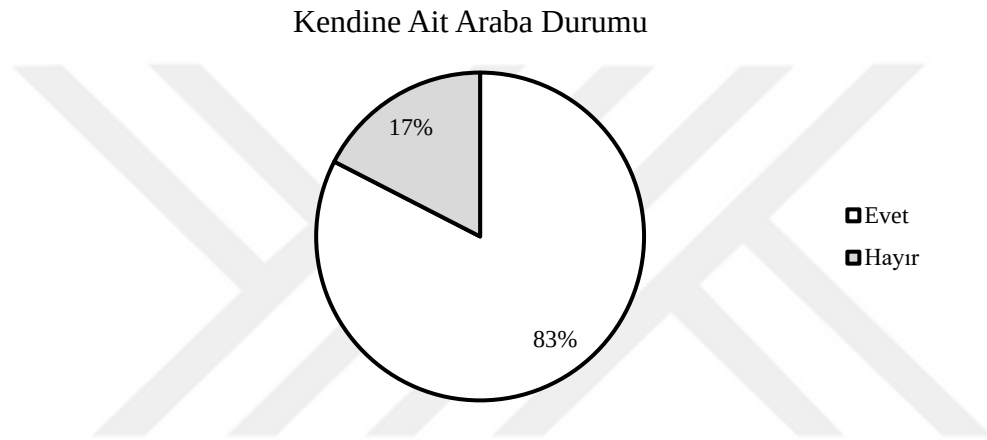

Tablo 13. Katılımcıların Kendilerine Ait Arabalarının Olması Değişkenine Yönelik Frekans ve Yüzde Dağılım Bilgileri

Kendine Ait Arabaya Sahip Olma Durumu	F	%
Evet	246	82,6
Hayır	52	17,4
Toplam	298	100,0

Katılımcıların %82,6'sının kendine ait arabası bulunurken, %17,4'ünün kendi arabası yoktur.

Şekil 11. Kendine Ait Arabaya Sahip Olma Durumuna Yönelik Sıklık Dağılım Grafiği

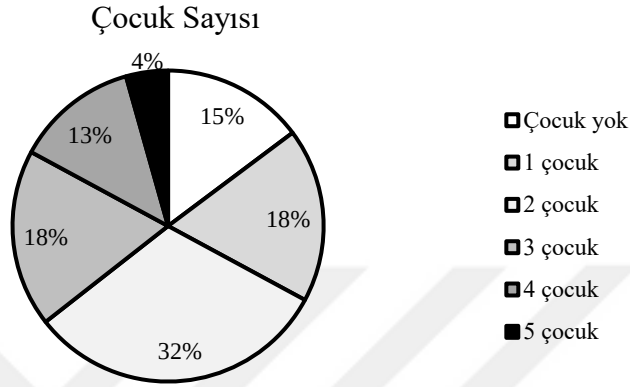

Tablo 14. Bakmakla Yükümlü Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Yönelik Frekans ve Yüzde Dağılım Değerleri

Hane Geliri	F	%
Çocuk yok	44	14,8
1 çocuk	54	18,1
2 çocuk	94	31,5
3 çocuk	55	18,5
4 çocuk	38	12,8
5 çocuk	13	4,4
Toplam	298	100,0

Katılımcıların %14,8'inin bakmakla yükümlü olduğu bir çocuk bulunmazken, %18,1'inin bakmakla yükümlü olduğu 1, %31,5'inin 2, %18,5'inin 3, %12,8'inin 4, %4,4'ünün bakmakla yükümlü olduğu 5 çocuğu bulunmaktadır.

Şekil 12. Bakmakla Yükümlü Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Yönelik Sıklık Dağılım Grafiği

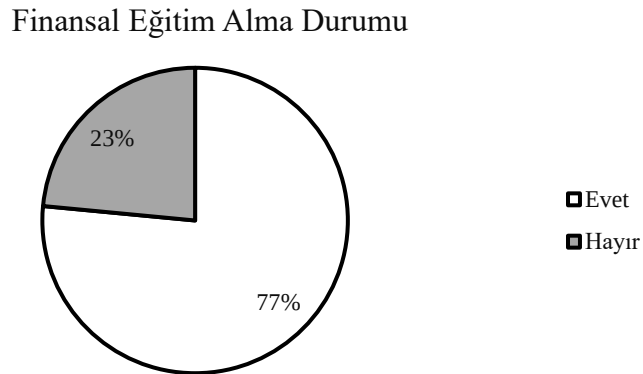

Tablo 15. Daha Önce Finansal Eğitim Almış Olma Durumlarına Yönelik Frekans ve Yüzde Dağılım Değerleri

Daha Önce Finansal Eğitim Alma Durumu	F	%
Evet	228	76,5
Hayır	70	23,5
Toplam	298	100,0

Katılımcıların %76,5'i daha önce finansal eğitim almış, %23,5'i ise daha önceden finansal eğitim almamıştır.

Şekil 13. Finansal Eğitim Almış Olma Durumu Değişkenine Yönelik Sıklık Dağılım Grafiği

5.2. ÖLÇEĞE YÖNELİK YÜZDE DAĞILIM BİLGİLERİ

Çalışmanın bu aşamasında kullanılan finansal okuryazarlık ölçeğine yönelik cevap yüzdeleri ve ortalama cevaplara yer verilmiştir.

Tablo 16. Finansal Okuryazarlık Ölçeğine Yönelik Yüzde Dağılım Bilgileri

Soru no	Finansal Okuryazarlık Ölçeği	1	2	3	4	5	Ort. ± Ss.
		Hiç Katılmıyorum	Çok Az Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Oldukça Fazla Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum	
		%	%	%	%	%	
1	Para ile ilgili konular karmaşıktır.	13,8	16,1	41,6	10,1	18,5	3,03 ± 1,24
2	Planlanmamış harcamalar için köşede para bulundurulmalıdır.	0,3	1,3	5,4	21,8	71,1	4,62 ± 0,68
3	Finansal planlama ve bütçe çok parası olanlar için gereklidir.	57,7	13,1	14,8	4,4	10,1	1,959 ± 1,34
4	Günlük ve haftalık gibi kısa dönemler için harcama planı yapmak gereksizdir.	56,0	16,8	14,4	5,7	7,0	1,90 ± 1,25
5	Ne yaparsam yapayım finansal durumumda bir değişiklik olmaz.	60,7	17,4	12,1	5,0	4,7	1,75 ± 1,13
6	Finans konularında eğitim almak isterim.	10,4	6,4	16,4	19,5	47,3	3,87 ± 1,35
7	Alışveriş yapmak mutluluğum için çok önemlidir.	13,4	16,4	31,5	16,1	22,5	3,17 ± 1,31
8	Para, harcanmak içindir, biriktirmek için değil.	29,5	18,1	34,6	10,4	7,4	2,48 ± 1,22
		Hiçbir Zaman	Çok Nadiren	Ara Sıra	Genellikle	Her Zaman	
		%	%	%	%	%	
9	Harcamalarımı kontrol etmekte zorlanırım.	14,8	40,6	31,9	10,7	2,0	2,45 ± 0,94
10	Haftalık ve aylık harcama planları yaparım.	5,0	16,8	22,1	41,6	14,4	3,44 ± 1,08
11	Paramın nasıl bittiğini anlamam.	25,5	33,9	22,1	13,4	5,0	2,39 ± 1,15
12	Alışveriş yaparken fiyatları kıyaslarım.	1,3	3,7	8,7	37,9	48,3	4,28 ± 0,87
13	Bir şey satın alırken finansal durumumu dikkate alırım.	0,7	1,0	6,0	38,3	54,0	4,44 ± 0,71
14	Gazetelerin ve televizyonların ekonomi ve finans haberlerini izlerim.	3,4	9,4	20,5	35,9	30,9	3,82 ± 1,07
Finansal okuryazarlık Ölçeği genel ortalama		3,12 ± 0,44					

Önerme 1: “Para ile ilgili konular karmaşıktır.” Önermesine katılımcıların %13,8’i “Hiç Katılmıyorum”, %16,1’i “Çok Az Katılıyorum”, %41,6’sı “Kısmen Katılıyorum”, %10,1’i “Oldukça Fazla Katılıyorum”, %18,5’i “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermiştir. Bu önerme için ortalama 3,033 ve standart sapma değeri ise 1,246 olarak bulunmuştur.

Önerme 2: “Planlanmamış harcamalar için köşede para bulundurulmalıdır.” Önermesine katılımcıların %0,3’ü “Hiç Katılmıyorum”, %1,3’ü “Çok Az Katılıyorum”, %5,4’ü “Kısmen Katılıyorum”, %21,8’i “Oldukça Fazla Katılıyorum”, %71,1’i “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermiştir. Bu önerme için ortalama 4,62 ve standart sapma değeri ise 0,682 olarak bulunmuştur.

Önerme 3: “Finansal planlama ve bütçe çok parası olanlar için gereklidir.” Önermesine katılımcıların %57,7’si “Hiç Katılmıyorum”, %13,1’i “Çok Az Katılıyorum”, %14,8’i “Kısmen Katılıyorum”, %4,4’ü “Oldukça Fazla Katılıyorum”, %10,1’i “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermiştir. Bu önerme için ortalama 1,959 ve standart sapma değeri ise 1,34 olarak bulunmuştur.

Önerme 4: “Günlük ve haftalık gibi kısa dönemler için harcama planı yapmak gereksizdir.” Önermesine katılımcıların %56’sı “Hiç Katılmıyorum”, %16,8’i “Çok Az Katılıyorum”, %14,4’ü “Kısmen Katılıyorum”, %5,7’si “Oldukça Fazla Katılıyorum”, %7’si “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermiştir. Bu önerme için ortalama 1,9 ve standart sapma değeri ise 1,25 olarak bulunmuştur.

Önerme 5: “Ne yaparsam yapayım finansal durumumda bir değişiklik olmaz.” Önermesine katılımcıların %60,7’si “Hiç Katılmıyorum”, %17,4’ü “Çok Az Katılıyorum”, %12,1’i “Kısmen Katılıyorum”, %5’i “Oldukça Fazla Katılıyorum”, %4,7’si “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermiştir. Bu önerme için ortalama 1,75 ve standart sapma değeri ise 1,13 olarak bulunmuştur.

Önerme 6: “Finans konularında eğitim almak isterim.” Önermesine katılımcıların %10,4’ü “Hiç Katılmıyorum”, %6,4’ü “Çok Az Katılıyorum”, %16,4’ü “Kısmen Katılıyorum”, %19,5’i “Oldukça Fazla Katılıyorum”, %47,3’ü “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermiştir. Bu önerme için ortalama 3,87 ve standart sapma değeri ise 1,35 olarak bulunmuştur.

Önerme 7: “Alışveriş yapmak mutluluğum için çok önemlidir.” Önermesine katılımcıların %13,4’ü “Hiç Katılmıyorum”, %16,4’ü “Çok Az Katılıyorum”, %31,5’i

“Kısmen Katılıyorum”, %16,1’i “Oldukça Fazla Katılıyorum”, %22,5’i “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermiştir. Bu önerme için ortalama 3,17 ve standart sapma değeri ise 1,31 olarak bulunmuştur.

Önerme 8: “Para, harcanmak içindir, biriktirmek için değil.” Önermesine katılımcıların %29,5’i “Hiç Katılmıyorum”, %18,1’i “Çok Az Katılıyorum”, %34,6’sı “Kısmen Katılıyorum”, %10,4’ü “Oldukça Fazla Katılıyorum”, %7,4’ü “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermiştir. Bu önerme için ortalama 2,48 ve standart sapma değeri ise 1,22 olarak bulunmuştur.

Önerme 9: “Harcamalarımı kontrol etmekte zorlanırım.” Önermesine katılımcıların %14,8’i “Hiçbir Zaman”, %40,6’sı “Çok Nadiren”, %31,9’u “Ara Sıra”, %10,7’si “Genellikle”, %2’si “Her Zaman” yanıtını vermiştir. Bu önerme için ortalama 2,45 ve standart sapma değeri ise 0,94 olarak bulunmuştur.

Önerme 10: “Haftalık ve aylık harcama planı yaparım.” Önermesine katılımcıların %5’i “Hiçbir Zaman”, %16,8’i “Çok Nadiren”, %22,1’i “Ara Sıra”, %41,6’sı “Genellikle”, %14,4’ü “Her Zaman” yanıtını vermiştir. Bu önerme için ortalama 3,44 ve standart sapma değeri ise 1,08 olarak bulunmuştur.

Önerme 11: “Paramın nasıl bittiğini anlamam.” Önermesine katılımcıların %25,5’i “Hiçbir Zaman”, %33,9’u “Çok Nadiren”, %22,1’i “Ara Sıra”, %13,4’ü “Genellikle”, %5’i “Her Zaman” yanıtını vermiştir. Bu önerme için ortalama 2,39 ve standart sapma değeri ise 1,15 olarak bulunmuştur.

Önerme 12: “Alışveriş yaparken fiyatları kıyaslarım.” Önermesine katılımcıların %1,3’ü “Hiçbir Zaman”, %3,7’si “Çok Nadiren”, %8,7’si “Ara Sıra”, %37,9’u “Genellikle”, %48,3’ü “Her Zaman” yanıtını vermiştir. Bu önerme için ortalama 4,28 ve standart sapma değeri ise 0,87 olarak bulunmuştur.

Önerme 13: “Bir şey satın alırken finansal durumumu dikkate alırım.” Önermesine katılımcıların %0,7’si “Hiçbir Zaman”, %1’i “Çok Nadiren”, %6’sı “Ara Sıra”, %38,3’ü “Genellikle”, %54’ü “Her Zaman” yanıtını vermiştir. Bu önerme için ortalama 4,44 ve standart sapma değeri ise 0,71 olarak bulunmuştur.

Önerme 14: “Gazetelerin ve televizyonların ekonomi ve finans haberlerini izlerim.” Önermesine katılımcıların %3,4’ü “Hiçbir Zaman”, %9,4’ü “Çok Nadiren”, %20,5’i “Ara Sıra”, %35,9’u “Genellikle”, %30,9’u “Her Zaman” yanıtını vermiştir. Bu önerme için ortalama 3,82 ve standart sapma değeri ise 1,07 olarak bulunmuştur.

5.3. KORELASYON ANALİZİ

Çalışmada ana boyut ve alt boyut ilişkilerinin belirlenmesi amaçlı korelasyon analizi uygulanmıştır.

Tablo 17. Finansal Okuryazarlık Alt Boyut ve Ana Boyut İlişki Analizi

		İlgi Alt Boyutu	Algı Alt Boyutu	Tutum Alt Boyutu	Harcama Alt boyutu	Finansal Okuryazarlık Genel Skor
İlgi Alt Boyutu	r	1,000	0,147*	0,220*	0,155*	0,611*
	p	.	0,011	0,000	0,007	0,000
Algı Alt Boyutu	r		1,000	-0,195*	0,479*	0,715*
	p		.	0,001	0,000	0,000
Tutum Alt Boyutu	r			1,000	-0,341*	0,161*
	p			.	0,000	0,005
Harcama Alt boyutu	r				1,000	0,698*
	p				.	0,000
Finansal Okuryazarlık Genel Skor	r					1,000
	p					.

*0.05 için anlamlı ilişki

İlgi alt boyutu; algı alt boyutu ile %14,7 ($r=0,147$, $p=0,011$) oranında, tutum alt boyutu ile %22 ($r=0,220$, $p=0,000$) oranında, harcama alt boyutu ile %15,1 ($p=0,155$, $p=0,007$) oranında ve finansal okuryazarlık ölçeği ile %61,1 ($r=0,611$, $p=0,000$) oranında ve pozitif yönde ilişkilidir.

Algı alt boyutu; tutum alt boyutu ile %19,5 ($r=-0,195$, $p=0,001$) oranında ve negatif yönde; harcama alt boyutu ile %47,9 ($r=0,479$, $p=0,000$) oranında, finansal okuryazarlık ölçeği ile %71,5 ($r=0,715$, $p=0,000$) oranında ve pozitif yönde ilişkilidir.

Tutum alt boyutu; harcama alt boyutu ile %34,1 ($r=-0,341$, $p=0,000$) oranında ve negatif yönde; finansal okuryazarlık ölçeği ile %16,1 ($r=0,161$, $p=0,005$) oranında ve pozitif yönde ilişkilidir.

Harcama alt boyutu; finansal okuryazarlık ölçeği ile %69,8 ($r=0,698$, $p=0,000$) oranında ve pozitif yönde ilişkilidir.

5.4. BOYUTLARA YÖNELİK TANIMLAYICI İSTATİSTİK BİLGİLER VE NORMALLİK TEST SONUÇLARI

Yapılacak analizlerin belirlemesinde normallik testi sonuçlarına göre karar verileceği için Tablo 17’de her bir boyut için tanımsal bilgilerin yan sıra normallik test sonuçları da verilmiştir.

Tablo 18. Boyutlara Yönelik Tanımlayıcı İstatistik Bilgiler ve Normallik Test Sonuçları

Boyutlar	Ortalama	St. Sapma	Asimetri	Baskılık	Kolmogorov-Smirnov		Shapiro-Wilk	
					ist	P	ist	p
İlgi Alt Boyutu	3,5727	0,77833	-0,306	-0,548	0,120	0,000	0,967	0,000
Algı Alt Boyutu	1,8746	0,96037	1,250	1,267	0,181	0,000	0,840	0,000
Tutum Alt Boyutu	4,1946	0,53524	-0,920	1,472	0,145	0,000	0,932	0,000
Harcama Alt Boyutu	2,6225	0,81165	0,341	-0,253	0,105	0,000	0,978	0,000
Finansal Okuryazarlık Genel Skor	3,1151	0,43601	0,849	1,503	0,085	0,000	0,954	0,000

*0,05 için anlamlı farklılık

Görüleceği üzere, her iki normallik testi sonucunda $p<0.05$ olduğundan normal dağılımın sağlanmadığını belirten H_1 hipotezi kabul edilir. Bu durumda grup farklılığı analizlerinde non-parametrik yöntemler kullanılacaktır.

5.5. GRUP FARKLILIĞI ANALİZLERİ

Grup farklılıklarının analizinde 2 grup için Mann-Whitney-U testi ile 3 ve üzeri grup için Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Farkın kaynağı için ortalama değerlerine bakılmıştır.

Tablo 19. Cinsiyet Grupları Açısından Mann-Whitney-U Sınaması Sonuçları

Boyutlar	Grup	N	Ortalama Sıra	Cevap Ortalaması	Mann-Whitney U	P
İlgi Alt Boyutu	Kadın	150	143,49	3,5175	10198,500	0,000*
	Erkek	148	155,59	3,6285		
Algı Alt Boyutu	Kadın	150	141,13	1,8045	9844,000	0,000*
	Erkek	148	157,99	1,9456		
Tutum Alt Boyutu	Kadın	150	148,39	4,1817	10933,500	0,000*
	Erkek	148	150,63	4,2078		
Harcama Alt Boyutu	Kadın	150	158,28	2,7050	9783,500	0,000*
	Erkek	148	140,60	2,5389		
Finansal Okuryazarlık Genel Skor	Kadın	150	147,63	3,1079	10819,000	0,000*
	Erkek	148	151,40	3,1224		

*0,05 için anlamlı farklılık

Cinsiyet grupları açısından; ilgi, algı, tutum, harcama alt boyutları ve finansal okuryazarlık genel skor değeri istatistik anlamlı farklılık göstermektedir ($p < 0.05$). İlgi, algı ve tutum alt boyutları için erkekler kadınlara göre anlamlı yüksek skor değerine sahip iken, harcama alt boyutu için kadınlar erkeklere göre anlamlı şekilde yüksek skor değerine sahiptir.

Tablo 20. Yaş Grupları Açısından Kruskal-Wallis Sınaması Sonuçları

Boyutlar	Grup	N	Ortalama Sıra	Cevap Ortalaması	Kruskal-Wallis İst.	P
İlgi Alt Boyutu	26-35 yaş arası	89	155,46	3,6331	6,725	0,000*
	36-45 yaş arası	133	144,32	3,5186		
	46-55 yaş arası	68	157,18	3,6518		
	56 yaş ve üstü	8	104,13	3,1250		
Algı Alt Boyutu	26-35 yaş arası	89	139,22	1,7189	4,486	0,000*
	36-45 yaş arası	133	148,33	1,8445		
	46-55 yaş arası	68	163,74	2,3929		
	56 yaş ve üstü	8	162,25	2,2500		
Tutum Alt Boyutu	26-35 yaş arası	89	149,45	4,1826	5,954	0,000*
	36-45 yaş arası	133	145,56	4,1917		
	46-55 yaş arası	68	164,07	4,2757		
	56 yaş ve üstü	8	91,81	3,6875		
Harcama Alt Boyutu	26-35 yaş arası	89	150,33	2,6067	5,291	0,000*
	36-45 yaş arası	133	145,41	2,5940		
	46-55 yaş arası	68	153,10	2,6654		
	56 yaş ve üstü	8	177,63	2,9063		

Tablo 21. (Devam) Yaş Grupları Açısından Kruskal-Wallis Sınaması Sonuçları

	26-35 yaş arası	89	151,19	3,0865		
Finansal	36-45 yaş arası	133	144,28	3,0880		
Okuryazarlık genel	46-55 yaş arası	68	160,36	3,2147	4,247	0,000
Skor	56 yaş ve üstü	8	125,19	3,0363		

*0,05 için anlamlı farklılık

Yaş grupları açısından ilgi, algı, tutum, harcama alt boyutları ve finansal okuryazarlık genel skor değeri istatistik anlamlı farklılık göstermektedir ($p < 0.05$). İlgi, algı ve tutum alt boyutları için 46-55 yaş grubu diğer yaş gruplarına göre anlamlı yüksek skor değerine sahip iken, harcama alt boyutu için 56 yaş ve üzeri diğer gruplara göre anlamlı şekilde yüksek skor değerine sahiptir.

Tablo 22. Medeni Durum Grupları Açısından Mann-Whitney-U Sınaması Sonuçları

Boyutlar	Grup	n	Ortalama Sıra	Cevap Ortalaması	Mann-Whitney U	P
İlgi Alt Boyutu	Evli	244	147,89	3,5518		
	Bekar	54	156,80	3,6667	6194,000	0,000*
Algı Alt Boyutu	Evli	244	149,17	1,8523		
	Bekar	54	150,99	1,9752	6507,500	0,000*
Tutum Alt Boyutu	Evli	244	152,67	4,2111		
	Bekar	54	135,16	4,1204	5813,500	0,000*
Harcama Alt Boyutu	Evli	244	148,05	2,6096		
	Bekar	54	156,05	2,6806	6234,500	0,000*
Finansal Okuryazarlık Genel Skor	Evli	244	147,94	3,1068		
	Bekar	54	156,56	3,1524	6206,500	0,000*

*0,05 için anlamlı farklılık

Medeni durum grupları açısından ilgi, algı, tutum, harcama alt boyutları ve finansal okuryazarlık genel skor değeri istatistik anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0.05$). İlgi, algı, harcama ve finansal okuryazarlık genel skoru alt boyutları için “bekar” olan grup evli gruba göre anlamlı yüksek skor değerine sahip iken, tutum alt boyutu için “evli” olan grup bekar gruba göre anlamlı şekilde yüksek skor değerine sahiptir.

Tablo 23. Eğitim Durumu Grupları Açısından Kruskal-Wallis Sınaması Sonuçları

Boyutlar	Grup	N	Ortalama Sıra	Cevap Ortalaması	Kruskall-Wallis İst.	P
İlgi Alt Boyutu	Lisans	237	145,10	3,5358	7,653	0,000*
	Yüksek Lisans	56	164,12	3,6964		
	Doktora	5	194,50	3,9320		
Algı Alt Boyutu	Lisans	237	153,79	1,9239	6,101	0,000*
	Yüksek Lisans	56	161,87	1,9782		
	Doktora	5	143,70	1,7340		
Tutum Alt Boyutu	Lisans	237	149,55	4,1909	6,003	0,000*
	Yüksek Lisans	56	150,70	4,2130		
	Doktora	5	142,90	4,1732		
Harcama Alt Boyutu	Lisans	237	167,67	2,7992	5,190	0,000*
	Yüksek Lisans	56	163,71	2,7813		
	Doktora	5	77,30	1,9500		
Finansal Okuryazarlık Genel Skor	Lisans	237	147,32	3,1099	7,814	0,000*
	Yüksek Lisans	56	158,85	3,1420		
	Doktora	5	147,90	3,0580		

*0,05 için anlamlı farklılık

Eğitim durumu grupları açısından ilgi, algı, tutum, harcama alt boyutları ve finansal okuryazarlık genel skor değeri istatistik anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0.05$). İlgi alt boyutu için doktora mezunu katılımcılar anlamlı şekilde yüksek skor değerine sahip iken, harcama alt boyutu için lisans mezunu katılımcılar anlamlı şekilde yüksek ve algı, tutum ve finansal okuryazarlık genel skoru için yüksek lisans mezunu katılımcılar anlamlı şekilde yüksek skor değeri almıştır.

Tablo 24. İş Tecrübesi Açısından Kruskal-Wallis Sınaması Sonuçları

Boyutlar	Grup	n	Ortalama Sıra	Cevap Ortalaması	Kruskall-Wallis İst.	P
İlgi Alt Boyutu	1-5 yıl	7	145,21	3,5629	7,165	0,000*
	6-10 yıl	77	152,43	3,5975		
	11-15 yıl	69	144,28	3,5217		
	16-20 yıl	50	137,37	3,4592		
	20 yıl ve üzeri	95	156,14	3,6352		
Algı Alt Boyutu	1-5 yıl	7	205,71	2,5714	6,939	0,000*
	6-10 yıl	77	140,67	1,7009		
	11-15 yıl	69	137,09	1,7103		
	16-20 yıl	50	161,56	2,0330		
	20 yıl ve üzeri	95	155,18	1,9999		
Tutum Alt Boyutu	1-5 yıl	7	160,36	4,2571	7,877	0,000*
	6-10 yıl	77	151,74	4,1883		
	11-15 yıl	69	148,33	4,2138		
	16-20 yıl	50	136,60	4,1400		
	20 yıl ve üzeri	95	173,79	4,2926		
Harcama Alt Boyutu	1-5 yıl	7	224,64	3,3571	6,669	0,000*
	6-10 yıl	77	147,05	2,5812		
	11-15 yıl	69	139,23	2,5145		
	16-20 yıl	50	148,78	2,6250		
	20 yıl ve üzeri	95	153,79	2,6789		
Finansal Okuryazarlık Genel Skor	1-5 yıl	7	238,29	3,5600	8,610	0,000*
	6-10 yıl	77	145,47	3,0694		
	11-15 yıl	69	141,25	3,0441		
	16-20 yıl	50	145,99	3,1094		
	20 yıl ve üzeri	95	254,06	3,5739		

*0,05 için anlamlı farklılık

İş tecrübesi grupları açısından; ilgi, algı, tutum, harcama alt boyutları ve finansal okuryazarlık genel skor değeri istatistik anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0.05$). İlgi, tutum ve finansal okuryazarlık genel skor değeri için 20 yıl ve üzeri çalışanların skor değeri anlamlı şekilde yüksek iken, algı ve harcama alt boyutu için 1-5 yıl iş tecrübesi olan grup anlamlı şekilde yüksek skor değerine sahiptir.

Tablo 25. Görev Grupları Açısından Kruskal-Wallis Sınaması Sonuçları

Boyutlar	Grup	N	Ortalama Sıra	Cevap Ortalaması	Kruskall-Wallis İst.	P
İlgi Alt Boyutu	Öğretmen	262	149,46	3,5986	8,437	0,000*
	Müdür Yardımcısı	32	146,44	3,5731		
	Müdür	4	136,38	3,4350		
Algı Alt Boyutu	Öğretmen	262	167,73	1,9612	7,230	0,000*
	Müdür Yardımcısı	32	156,75	1,9059		
	Müdür	4	147,13	1,7842		
Tutum Alt Boyutu	Öğretmen	262	167,49	4,3794	7,213	0,000*
	Müdür Yardımcısı	32	164,56	4,3125		
	Müdür	4	160,38	4,1500		
Harcama Alt Boyutu	Öğretmen	262	151,06	2,6403	8,503	0,000*
	Müdür Yardımcısı	32	133,66	2,4453		
	Müdür	4	173,88	2,8750		
Finansal Okuryazarlık Genel Skor	Öğretmen	262	198,30	3,3119	7,279	0,000*
	Müdür Yardımcısı	32	151,31	3,1056		
	Müdür	4	163,50	3,1950		

*0,05 için anlamlı farklılık

Görev grupları açısından; ilgi, algı, tutum, harcama alt boyutları ve finansal okuryazarlık genel skor değeri istatistik anlamlı farklılık göstermektedir ($p < 0.05$). İlgi, algı, tutum ve finansal okuryazarlık genel skor değeri için öğretmeln olan grubun skor değeri anlamlı şekilde yüksek iken, harcama alt boyutu için müdür olan grup anlamlı şekilde yüksek skor değerine sahiptir.

Tablo 26. Hane Gelir Düzeyi Grupları Açısından Kruskal-Wallis Sınaması Sonuçları

Boyutlar	Grup	N	Ortalama Sıra	Cevap Ortalaması	Kruskall-Wallis İst.	P
İlgi Alt Boyutu	0-15.000 TL	11	169,09	3,7891	8,069	0,000*
	15.000- 20.000 TL	51	160,29	3,6931		
	20.000- 25.000 TL	55	157,51	3,6362		
	25.000- 30.000 TL	48	140,47	3,4790		
	30.000- 35.000 TL	62	142,04	3,4948		
	35.000 TL'den fazla	71	145,13	3,5346		

Tablo 27. (Devam) Hane Gelir Düzeyi Grupları Açısından Kruskal-Wallis Sınaması Sonuçları

Algı Alt Boyutu	0-15.000 TL	11	185,82	2,4545	8,839	0,000*
	15.000- 20.000 TL	51	146,65	1,8365		
	20.000- 25.000 TL	55	163,65	2,0122		
	25.000- 30.000 TL	48	137,56	1,7846		
	30.000- 35.000 TL	62	161,63	1,9997		
	35.000 TL'den fazla	71	132,44	1,6570		
Tutum Alt Boyutu	0-15.000 TL	11	124,41	4,0682	6,845	0,000*
	15.000- 20.000 TL	51	153,75	4,2206		
	20.000- 25.000 TL	55	152,31	4,2091		
	25.000- 30.000 TL	48	154,10	4,2040		
	30.000- 35.000 TL	62	137,59	4,1331		
	35.000 TL'den fazla	71	155,45	4,2183		
Harcama Alt Boyutu	0-15.000 TL	11	197,27	3,0682	7,733	0,000*
	15.000- 20.000 TL	51	146,46	2,5980		
	20.000- 25.000 TL	55	151,44	2,6545		
	25.000- 30.000 TL	48	147,89	2,6302		
	30.000- 35.000 TL	62	148,21	2,5927		
	35.000 TL'den fazla	71	145,00	2,5669		
Finansal Okuryazarlık Genel Skor	0-15.000 TL	11	189,91	3,3773	6,083	0,000*
	15.000- 20.000 TL	51	152,55	3,1329		
	20.000- 25.000 TL	55	161,45	3,1718		
	25.000- 30.000 TL	48	144,27	3,0863		
	30.000- 35.000 TL	62	146,49	3,0990		
	35.000 TL'den fazla	71	137,96	3,0511		

*0,05 için anlamlı farklılık

Hane gelir düzeyi grupları açısından; ilgi, algı, tutum, harcama alt boyutları ve finansal okuryazarlık genel skor değeri istatistik anlamlı farklılık göstermektedir ($p < 0.05$). İlgi, algı, harcama ve finansal okuryazarlık genel skor değeri için 0-15.000 TL geliri olan grubun skor değeri anlamlı şekilde yüksek iken, tutum alt boyutu için 15.000-20.000 TL geliri olan grup anlamlı şekilde yüksek skor değerine sahiptir.

Tablo 28. Kendine Ait Eve Sahip Olma Durumu Açısından Mann-Whitney-U Sınaması Sonuçları

Boyutlar	Grup	N	Ortalama Sıra	Cevap Ortalaması	Mann-Whitney U	P
İlgi Alt Boyutu	Evet	209	152,29	3,5962	8717,000	0,387
	Hayır	89	142,94	3,5174		
Algı Alt Boyutu	Evet	209	148,29	1,8739	9048,500	0,705
	Hayır	89	152,33	1,8762		

Tablo 29. (Devam) Kendine Ait Eve Sahip Olma Durumu Açısından Mann-Whitney-U Sınaması Sonuçları

Tutum Alt Boyutu	Evet	209	152,38	4,2189	8699,500	0,371
	Hayır	89	142,75	4,1376		
Harcama Alt Boyutu	Evet	209	147,08	2,6029	8795,000	0,456
	Hayır	89	155,18	2,6685		
Finansal Okuryazarlık Genel Skor	Evet	209	150,01	3,1214	9194,000	0,875
	Hayır	89	148,30	3,1001		

Kendine ait eve sahip olma durumu açısından; ilgi, algı, tutum, harcama alt boyutları ve finansal okuryazarlık genel skor değeri istatistik anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$). Kendine ait evi olan ve olmayanlar finansal okuryazarlık açısından aynı görüşe sahiptir.

Tablo 30. Kendine Ait Arabaya Sahip Olma Durumu Açısından Mann-Whitney-U Sınaması Sonuçları

Boyutlar	Grup	N	Ortalama Sıra	Cevap Ortalaması	Mann-Whitney U	p
İlgi Alt Boyutu	Evet	246	148,04	3,5526	6037,000	0,521
	Hayır	52	156,40	3,6675		
Algı Alt Boyutu	Evet	246	145,59	1,8183	5433,000	0,081
	Hayır	52	168,02	2,1410		
Tutum Alt Boyutu	Evet	246	150,03	4,2033	6266,500	0,816
	Hayır	52	147,01	4,1538		
Harcama Alt Boyutu	Evet	246	147,34	2,5976	5864,500	0,344
	Hayır	52	159,72	2,7404		
Finansal Okuryazarlık Genel Skor	Evet	246	146,39	3,0942	5631,500	0,175
	Hayır	52	164,21	3,2137		

*0,05 için anlamlı farklılık

Kendine ait arabaya sahip olma durumu grupları açısından ilgi, algı, tutum, harcama alt boyutları ve finansal okuryazarlık genel skor değeri istatistik anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$). Kendine ait arabası olan ve olmayanlar finansal okuryazarlık açısından aynı görüşe sahiptir.

Tablo 31. Bakmakla Yükümlü Olunan Çocuk Sayısı Grupları Açısından Kruskal-Wallis Sınaması Sonuçları

Boyutlar	Grup	N	Ortalama Sıra	Cevap Ortalaması	Kruskall-Wallis İst.	P
İlgi Alt Boyutu	Çocuk yok	44	153,00	3,6211	7,549	0,000*
	1 çocuk	54	150,09	3,5807		
	2 çocuk	94	143,19	3,5138		
	3 çocuk	55	162,79	3,6971		
	4 çocuk	38	147,28	3,5261		
	5 çocuk	13	131,08	3,4100		
Algı Alt Boyutu	Çocuk yok	44	157,91	1,8407	6,593	0,000*
	1 çocuk	54	142,70	1,7839		
	2 çocuk	94	154,21	1,9716		
	3 çocuk	55	168,65	1,9635		
	4 çocuk	38	164,63	1,9555		
	5 çocuk	13	162,38	1,8977		
Tutum Alt Boyutu	Çocuk yok	44	135,84	4,0909	7,278	0,000*
	1 çocuk	54	157,50	4,2130		
	2 çocuk	94	140,91	4,1569		
	3 çocuk	55	164,52	4,3045		
	4 çocuk	38	145,70	4,1645		
	5 çocuk	13	172,15	4,3654		
Harcama Alt Boyutu	Çocuk yok	44	185,10	2,7648	8,625	0,000*
	1 çocuk	54	153,76	2,6574		
	2 çocuk	94	146,52	2,6197		
	3 çocuk	55	141,17	2,5182		
	4 çocuk	38	163,20	2,7432		
	5 çocuk	13	129,58	2,3846		
Finansal Okuryazarlık Genel Skor	Çocuk yok	44	150,91	3,1009	8,245	0,000*
	1 çocuk	54	151,03	3,1119		
	2 çocuk	94	143,45	3,1118		
	3 çocuk	55	159,19	3,1996		
	4 çocuk	38	15,92	3,1542		
	5 çocuk	13	138,96	3,0662		

*0,05 için anlamlı farklılık

Bakmakla yükümlü olunan çocuk sayısı grupları açısından; ilgi, algı, tutum, harcama alt boyutları ve finansal okuryazarlık genel skor değeri istatistik anlamlı farklılık göstermektedir ($p < 0.05$). İlgi, algı ve finansal okuryazarlık genel skor değeri için 3 çocuğu olan grubun skor değeri anlamlı şekilde yüksek iken, tutum alt boyutu için

5 çocuğu olan grup anlamlı şekilde yüksek ve harcama boyutu için çocuğu olmayanlar anlamlı şekilde yüksek skor değerine sahiptir.

Tablo 32. Finansal Eğitime Sahip Olma Grupları Açısından Mann-Whitney-U Sınaması Sonuçları

Boyutlar	Grup	N	Ortalama Sıra	Cevap Ortalaması	Mann-Whitney U	p
İlgi Alt Boyutu	Evet	228	152,99	3,6023	7184,500	0,000*
	Hayır	70	138,14	3,4761		
Algı Alt Boyutu	Evet	228	166,47	1,9950	7289,000	0,000*
	Hayır	70	159,37	1,9010		
Tutum Alt Boyutu	Evet	228	155,73	4,2336	6558,500	0,022*
	Hayır	70	129,19	4,0679		
Harcama Alt Boyutu	Evet	228	147,19	2,6042	7454,000	0,000*
	Hayır	70	157,01	2,6821		
Finansal Okuryazarlık Genel Skor	Evet	228	152,03	3,1210	7403,000	0,000*
	Hayır	70	141,26	3,0957		

*0,05 için anlamlı farklılık

Finansal eğitime sahip olma grupları açısından; ilgi, algı, tutum, harcama alt boyutları ve finansal okuryazarlık genel skor değeri istatistik anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0.05$). İlgi, algı, tutum ve finansal okuryazarlık genel skor değeri için finansal okuryazarlık eğitimi alan grubun skor değeri anlamlı şekilde yüksek iken, harcama alt boyutu için finansal okuryazarlık eğitimi almayanlar anlamlı şekilde yüksek skor değerine sahiptir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüzde teknolojinin hızlı ilerlemesi, finansal piyasalarda rekabet ve serbestliğin artması, ülkeler arasındaki etkileşim düzeyinin artması ve bilgiye erişimin hızlı olması gibi durumlar sonucunda finansal sistem içinde aktif olarak yer almak durumunda kalan kişilerin sayısı giderek çoğalmaktadır. Buna karşın, finansal ürünlerin ve hizmetlerin çeşitliliğinin gün geçtikçe artması, beraberinde çeşitli finansal riskleri de getirmektedir. Çeşitliliğin ve karmaşanın çoğaldığı günümüz finansal piyasalarında yer alan insanların büyük kısmının ise finansal konular hakkındaki bilgisi yeterli düzeyde değildir. Bu durum bireylerin finansal kararlarını alırken zorlanmalarına ve büyük risklerle karşılaşmalarına ve dolayısıyla refah seviyelerinin düşmesine yol açabilir. Finansal okuryazarlık bu noktada, doğru finansal tercihler yaparak kişilerin refah

seviyelerini artırmada büyük bir rol oynamaktadır. Finansal okuryazarlık sayesinde bireyler bütçe planlamalarını başarılı bir şekilde yapabilmekte, yatırım ve tasarruflarını bilinçli bir şekilde yönetebilmektedir. Yine finansal okuryazarlık sayesinde bireyler finansal risklerin de farkında olarak kendilerini finansal kriz anlarında koruyabilmekte ve finansal risklerden kaçabilmektedir.

Bu çalışma, ortaöğretimde çalışan (ÇPL ve Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri) çalışan muhasebe ve finansman öğretmenlerinin cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, iş tecrübesi, görevi, gelir düzeyi, ev sahipliği, araba sahipliği, çocuk sayısı, finans eğitimi alma durumu açısından, finansal okuryazarlık tutum ve davranışları için anlamlı farklılıklar olup olmadığını ortaya koymak ve ilgili alanyazında bu konuda gerçekleştirilen araştırmaların kapsamını genişletmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda Ankara ili Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde ortaöğretimde çalışan (ÇPL ve Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri) çalışan kadrolu, sözleşmeli, ücretli muhasebe ve finansman öğretmenleri arasından katılımcı olmaya gönüllü olan 298 öğretmenle anket çalışması FOTDÖ ile gerçekleştirilmiştir. FOTDÖ 5’li likert tipi bir ölçek olup 14 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla yapılan faktör analizi sonuçları, varyansın $\%.49,24$ ’ünü açıklayan dört faktör olduğunu ortaya koymuştur. Bu faktörler; harcama (4 madde), tutum (4 madde), algı (3 madde) ve ilgi (3 madde) olarak isimlendirilmiştir. Anketin güvenilirlik sınaması için kullanılan testler; “Cronbach Alpha (CA), İkiye Bölme (split), Paralel ve Mutlak Kesin Paralel (strict)” şeklindedir. Kullanılan tüm kriterlerden bulunan sonuç $\%70$ ’i geçtiğinde iç tutarlık ve güvenilirlik sağlanmış olur. 4 kriter sonuçlarında $\%70$ değeri geçilmiş, güvenilirlik sağlanmıştır. Böylece analiz çıktılarının da güvenilir olduğu belirlenmiştir.

Tez çalışmasının anketlerinin 2023 Mayıs ayında yapılmıştır. Anket verilerinden çıkan sonuçlar o dönemin ekonomik durumu ile paraleldir. Nitekim 2023 yılında seçim harcamaları ve Kahramanmaraş merkezli depremin etkisiyle artan faiz oranları, bütçe finansmanını artırmış ve bütçe giderlerinde yüksek bir artışa neden olmuştur. Bu doğrultuda toplumun ekonomik hassasiyetleri de artmış ve finansal değişimleri daha sıkı takip etmeye başlamıştır.

Araştırmada gerçekleştirilen analiz verilerinin bulgularından elde edilen sonuçlar şöyledir:

İlgi alt boyutu; algı alt boyutu ile %14,7 oranında, tutum alt boyutu ile %22 oranında, harcama alt boyutu ile %15,1 oranında ve finansal okuryazarlık ölçeği ile %61,1 oranında ve pozitif yönde ilişkilidir.

Algı alt boyutu; tutum alt boyutu ile %19,5 oranında ve negatif yönde; harcama alt boyutu ile %47,9 oranında, finansal okuryazarlık ölçeği ile %71,5($r=0,715$, $p=0,000$) oranında ve pozitif yönde ilişkilidir.

Tutum alt boyutu; harcama alt boyutu ile %34,1 oranında ve negatif yönde; finansal okuryazarlık ölçeği ile %16,1 oranında ve pozitif yönde ilişkilidir.

Harcama alt boyutu; finansal okuryazarlık ölçeği ile %69,8 oranında ve pozitif yönde ilişkilidir.

Cinsiyet grupları açısından; ilgi, algı, tutum, harcama alt boyutları ve finansal okuryazarlık genel skor değeri istatistik anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0.05$) sonucuna ulaşılmıştır. İlgi, algı ve tutum alt boyutları için erkekler kadınlara göre anlamlı yüksek skor değerine sahip iken, harcama alt boyutu için kadınların erkeklere göre anlamlı şekilde yüksek skor değerine sahip olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın cinsiyet değişkenine göre çıkan sonuçları Hayhoe ve diğerlerinin 2000’de, Adeleke’in 2013’te, Agarwalla ve diğerlerinin 2013’te, ve Walstad ve Rebeck’ın 2017’de yaptıkları araştırmalarında çıkan sonuçlarıyla örtüşmemektedir. Buna karşılık araştırma sonuçları; Chen ve Volpe’nin 2002’de, Robb ve Woodyard’ın 2011’de, Lusardi ve Mitchell’in 2011’de, Fletschner ve Mesbah’ın 2011’de, Mottola’nın 2013’te, Cameron vd’nin 2013’te, Ergün vd’nin 2014’te, Sarıgül’ün 2014’te, Şantaş ve Demirgil’in 2015’te, Kılıç vd’nin 2015’te ve Erkılıç’ın 2019’da yaptıkları araştırmalarında cinsiyet değişkenine göre ulaştıkları sonuçlarla örtüşmektedir.

Yaş grupları açısından ilgi, algı, tutum, harcama alt boyutları ve finansal okuryazarlık genel skor değeri istatistik anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0.05$) sonucuna ulaşılmıştır. İlgi, algı ve tutum alt boyutları için 46-55 yaş grubunun diğer yaş gruplarına göre anlamlı yüksek skor değerine sahip iken, harcama alt boyutu için 56 yaş ve üzerinin diğer gruplara göre anlamlı şekilde yüksek skor değerine sahip olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın yaş değişkenine göre çıkan sonuçları; Danes ve Hira’nın 1987’de, Lusardi’nin 2008’de, Kutlu’nun 2019’da, Bediroğlu’nun 2019’da, Gültekin’in 2020’de yaptıkları araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Araştırma verilerinden elde

edilen bulgulara göre finansal okuryazarlık-yaş değişkeni arasında doğru orantı olduğu görülmüştür.

Medeni durum grupları açısından ilgi, algı, tutum, harcama alt boyutları ve finansal okuryazarlık genel skor değeri istatistik anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0.05$) sonucuna ulaşılmıştır. İlgi, algı, harcama ve finansal okuryazarlık genel skoru alt boyutları için “bekar” olan grup evli gruba göre anlamlı yüksek skor değerine sahip iken, tutum alt boyutu için “evli” olan grubun bekar gruba göre anlamlı şekilde yüksek skor değerine sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, aile bilincinin gelişmesi ve evli bireylerin ailenin geçimine ilişkin sorumluluklarının artmasıyla ilişkilendirilmektedir.

Eğitim durumu grupları açısından ilgi, algı, tutum, harcama alt boyutları ve finansal okuryazarlık genel skor değeri istatistik anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0.05$) sonucuna ulaşılmıştır. İlgi alt boyutu için doktora mezunu katılımcılar anlamlı şekilde yüksek skor değerine sahip iken, harcama alt boyutu için lisans mezunu katılımcılar anlamlı şekilde yüksek ve algı, tutum ve finansal okuryazarlık genel skoru için yüksek lisans mezunu katılımcıların anlamlı şekilde yüksek skor değerine sahip olduğu tespit edilmiştir. Eğitim faktörünün incelenmesi bağlamında, literatürdeki çeşitli araştırmacılar benzer bulgulara işaret etmişlerdir. Hogart’ın 2002’de, Al Tamimi’nin 2009’da, Amfa’nın 2009’da, Şaroğlu’nun 2018’de, Köksal’ın 2019’da ve Münyas’ın 2021’de yaptığı araştırmaların sonucunda bu araştırmada olduğu gibi yazarlar, eğitim seviyesinin finansal okuryazarlık üzerinde belirgin bir etkisi olduğu sonucuna varmışlardır. Buna karşın, Tektaş (2019: 83) tarafından yürütülen bir çalışma, eğitim durumunun finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yaratmadığına dair bulgular ortaya koymuştur. Bu durum, eğitim ve finansal okuryazarlık arasındaki ilişkinin karmaşık doğasını ve bu alandaki akademik tartışmanın devam ettiğini göstermektedir.

İş tecrübesi grupları açısından; ilgi, algı, tutum, harcama alt boyutları ve finansal okuryazarlık genel skor değeri istatistik anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0.05$) sonucuna ulaşılmıştır. İlgi, tutum ve finansal okuryazarlık genel skor değeri için 20 yıl ve üzeri çalışanların skor değeri anlamlı şekilde yüksek iken, algı ve harcama alt boyutu için 1-5 yıl iş tecrübesi olan grubun anlamlı şekilde yüksek skor değerine sahip olduğu tespit edilmiştir.

Görev grupları açısından; ilgi, algı, tutum, harcama alt boyutları ve finansal okuryazarlık genel skor değeri anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0.05$) sonucuna ulaşılmıştır. İlgi, algı, tutum ve finansal okuryazarlık genel skor değeri için öğretmeln

olan grubun skor değeri anlamlı şekilde yüksek iken, harcama alt boyutu için müdür olan grubun anlamlı şekilde yüksek skor değerine sahip olduğu tespit edilmiştir.

Hane gelir düzeyi grupları açısından; ilgi, algı, tutum, harcama alt boyutları ve finansal okuryazarlık genel skor değeri anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0.05$) sonucuna ulaşılmıştır. İlgi, algı, harcama ve finansal okuryazarlık genel skor değeri için 0-15.000 TL geliri olan grubun skor değeri anlamlı şekilde yüksek iken, tutum alt boyutu için 15.000-20.000 TL geliri olan grup anlamlı şekilde yüksek skor değerine sahip olduğu tespit edilmiştir. Akademik literatürde, yüksek hane gelirinin bireylerin finansal okuryazarlık düzeyleri üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğunu belirten çalışmalar bulunmaktadır. Bunlardan bazıları Tuna ve Ulu'nun 2016'da, Güneş'in 2019'da; Sönmez ve Kılıç'ın, 2020'de yaptıkları çalışmalardır. Bu araştırmaların bulguları göz önünde bulundurulduğunda, gelir düzeyinin, finansal bilgi ve becerilerin edinilmesinde önemli bir faktör olduğu anlaşılmaktadır. Yüksek hane gelirine sahip ailelerin, finansal konularda daha bilinçli davranışlar sergileme olasılığı daha yüksektir. Bu, çeşitli finansal deneyimler edinmelerine ve dolayısıyla bilgi birikimlerini artırmalarına olanak tanır. Ayrıca, finansal açıdan refah içinde olan bireyler, ekonomik güvence hissi nedeniyle ani ve potansiyel olarak riskli finansal kararlardan kaçınma eğilimindedirler. Bu durumlar, finansal okuryazarlık düzeylerinin yükselmesinin altında yatan diğer faktörler olarak değerlendirilebilir.

Kendine ait eve ve arabaya sahip olma durumu açısından; ilgi, algı, tutum, harcama alt boyutları ve finansal okuryazarlık genel skor değeri anlamlı farklılık göstermediği ($p<0.05$) sonucuna ulaşılmıştır. Kendine ait evi/arabası olan ve olmayanların finansal okuryazarlık açısından aynı görüşe sahip olduğu tespit edilmiştir.

Bakmakla yükümlü olunan çocuk sayısı grupları açısından; ilgi, algı, tutum, harcama alt boyutları ve finansal okuryazarlık genel skor değeri anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0.05$) sonucuna ulaşılmıştır. İlgi, algı ve finansal okuryazarlık genel skor değeri için 3 çocuğu olan grubun skor değeri anlamlı şekilde yüksek iken, tutum alt boyutu için 5 çocuğu olan grubun anlamlı şekilde yüksek; harcama boyutu için çocuğu olmayanların anlamlı şekilde yüksek skor değerine sahip olduğu tespit edilmiştir. Literatüre göre de çocuk sahibi bireylerin finansal okuryazarlık seviyelerinin daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir (Retirement Commission, 2006). Bireylerin çocuk sayısı arttıkça, sorumlulukları da artmaktadır; bu da gelir düzeyi değişmeden giderlerin artması anlamına gelir. Bu durum, bireylerin finansal kararlarını daha özenli bir şekilde

yönetmelerine yol açabilir. Bu bağlamda, aile büyüklüğünün tutum ve harcama üzerinde dolaylı bir etkisi olduğu düşünülebilir.

Finansal eğitime sahip olma grupları açısından; ilgi, algı, tutum, harcama alt boyutları ve finansal okuryazarlık genel skor değeri istatistik anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0.05$). İlgi, algı, tutum ve finansal okuryazarlık genel skor değeri için finansal okuryazarlık eğitimi alan grubun skor değeri anlamlı şekilde yüksek iken, harcama alt boyutu için finansal okuryazarlık eğitimi almayanların anlamlı şekilde yüksek skor değerine sahip olduğu tespit edilmiştir. Eğitim programlarının tasarımı ile ilgili literatür taraması, finansal okuryazarlık düzeylerinin iyileştirilmesinde bu programların etkisiz olduğunu öne süren izole çalışmalar bulunduğunu göstermektedir. Bu çalışmalardan birisi Mandell ve Klein'in 2009'da gerçekleştirdiği çalışmadır. Bu çalışmada eğitim programlarının tasarımının finansal okuryazarlık düzeylerinin iyileştirilmesinde etkisiz olduğu sonucu ortaya konmuştur. Bununla birlikte, eğitim müdahalelerinin finansal okuryazarlığı artırdığı yönünde geniş bir kanıt yelpazesi mevcuttur. Bu çalışmalardan bazıları Hasting ve diğerlerinin 2013'te, Çelikten'in 2020'de, Arıkan'ın 2021'de, Ünlüer'in 2021'de Türkiye bağlamında meseleye bakıldığında, finansal eğitimlere her öğrencinin erişemediği açıktır. Mevcut eğitim programlarının bir kısmında finansal okuryazarlık becerileri dikkate alınmakla birlikte, bu becerilere yönelik özelleşmiş bir eğitim programının bulunmadığı Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından 2018 yılında belirtilmiştir. Yine de yapılan araştırmaların sonuçlarına göre, ilkokul öğrencileri arasında finansal okuryazarlık tutum ve davranışlarının oldukça gelişmiş olduğu gözlemlenmiştir. Amagir ve diğerleri (2018) tarafından yapılan çalışmada, gerçek yaşam senaryolarını içeren öğrenme süreçlerinin daha etkili ve kalıcı sonuçlar doğurduğu tespit edilmiştir.

Finansal okuryazarlık, bir ülkenin stratejisi ve politikaları üzerinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Dünya Bankası ve OECD gibi uluslararası kuruluşlar tarafından yapılan araştırmalar, finansal okuryazarlığın devlet politikası haline gelmesi gerektiğini gözler önüne sermektedir. Türkiye, bu araştırmaları göz önünde bulundurarak finansal okuryazarlığı eğitim sisteminin bir parçası durumuna getirmelidir. Finansal eğitim, yalnızca üniversite veya ortaöğretim düzeyinde değil, ilkokul döneminden başlayarak her seviyede zorunlu ders olarak okutulmalıdır.

Finansal okuryazarlığın, çeşitli yöntemler kullanılarak geliştirilmesi gerekmektedir. Bu noktada yalnızca eğitim kurumlarının finansal okuryazarlığı

geliştirmek için uygulama yapması yeterli olmamaktadır. Diğeri bir deyişle internet ve medya gibi kitle iletişim araçlarından da finansal eğitim vermek için faydalanılmalıdır. İnsanlar finansal okuryazarlığın ne olduğu, faydalarının ne olduğu gibi konularda bilinçlendirilmelidir. Bireylere finansal okuryazarlık sayesinde, borçlanma, birikim yapma, emeklilik planlama ve piyasa dolandırıcılarına karşı kendilerini koruma gibi beceriler elde edebilecekleri anlatılmalı ve finansal okuryazarlığın önemi konusunda bireyler ikna edilmelidir.

Halkın tasarruf yapması da ekonomik sistemin gelişmesinde ve büyümesinde önemli bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla, devlet ve finansal kuruluşlar bireyleri tasarruf yapmaya özendirmelidir. Tasarrufların finansal sisteme dâhil edilmesi için uygun tedbirler alınarak finansal piyasalara güven duygusu kazandırılmalı ve yastık altındaki birikimler ekonomiye kazandırılmalıdır. Bu sayede, bireyler ve işletmeler fon ihtiyaçlarının bir kısmını karşılayabilirken, tasarruf sahipleri de yastık altındaki birikimlerini kârlı bir şekilde değerlendirebilirler.

KAYNAKÇA

- Akalın, U. S. (2003). *Makro Ekonomik Modeller ve İktisat Politikaları*, İstanbul: Set Yayınevi.
- Akarçay, Ö. A. Tektaş, D. (2021). Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Tespit Edilmesine Yönelik Bir Araştırma. *IdaAcademia Muhasebe ve Maliye Dergisi*, 4(2), 49-70
<https://doi.org/10.52059/idaacmmd.939852>.
- Aksoy, A. ve Tanrıöven, C. (2007). *Sermaye Piyasası Yatırım Araçları ve Analizi*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Altıntaş, K. M. (2008). *Bireysel Yatırımcılar Açısından Finansal Eğitimin Önemi*. Ankara: Sigorta Araştırma ve İnceme Yayınları.
- Aşıkoğlu, R. (1995). *Yatırım ve Proje Değerlendirme*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Aydın, N. Şen, M. Berk, N. (2014). *Finansal Yönetim*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Aydoğan, E. (2020). *Türkiye'de Finansal Okuryazarlık Oranlarının İncelenmesi ve Finansal Okuryazarlığın Bütçeleme Davranışı Üzerine Etkileri: İstanbul İli Uygulaması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bağcı, H., Kahraman, Y. E. (2019). The Effect Of Gender On Financial Literacy. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(4), 492– 503.
- Bakan, A. Z. (2020). *Finansal Okuryazarlık, Yaşam Tatmini ve Liderlik Arasındaki İlişki: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Alan Araştırması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Balcı, S. (2022). *Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi ve Sosyoekonomik Önemi: Bilecik İli Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilecik.
- Barmaki, N. (2019). *Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Örneği.
- Bayazıt Hayta, A. (2011). *Aile Finans Sistemi İlişkileri*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Bayram, S. (2010). *Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi Davranışları: Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Uygulama*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Beal, Diana J. Delpachitra & Sarath B. (2003). “Financial Literacy among Australian University Students”. *Economic Papers: a Journal of Applied Economics and Policy*. 22(1): 65-78
- Beres, D. & Andhuzdık, K. (2012). “Financial Literacy and Macro-Economics”, *Public Finance Quarterly*, 57(3): 298.
- Bihari, S. C. & Shukla, S. (2012). Financial Literacy: Mutual Funds. *SCMS Journal of Indian Management*. 9 (2).
- Borodich, S., Deplazes, S., Kardash, N., & Novzik, A. (2010). Comparative analysis of the levels of financial literacy among students in the US, Belarus and Japan. *Journal of Economics and Economic Education Research*, 11(3), 71-86.
- Capuano, A. & Ramsay I. (2011). What causes sub optimal financial behavior? An exploration of financial literacy, social influences and behavioral economics, financial literacy project. Research Report, The University of Melbourne.
- Çelik, Z. (2009). Adana İlinde Hane Halkı Gelir ve Tasarruf Eğilimlerinin İncelenmesi. (M.S. thesis). Cukurova University.

- Çolak, H. (2017). *Mühendislerde Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi Becerileri: Bandırma İlçesi Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Dağdelen, T. (2017). *Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi ve Aydın İlindeki Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Üzerine Bir Uygulama*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Devlet Planlama Teşkilatı (2001), *Gelir Dağılımını İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı [Erişim: 14.12.2020, 08_GelirDagilimi.pdf]
- Durmuş, M. E. Yardımcıoğlu, F. (2018). İlahiyat Öğrencileri Ne Kadar İslami Finans Okuryazarı? *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 167-183.
- Erdem, Metin (2012). *Devlet Borçları*, Bursa: Ekin Yayınevi.
- Ergün, B., A. Şahin, A. Ergin, E., (2014). Finansal Okuryazarlık: İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(34), 847-864.
- Eskici, Y. (2014). Seçilmiş Ülke Örnekleriyle Finansal Okuryazarlığın Önemi ve Tasarruflar Üzerindeki Etkileri. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Gallo, E. (2006). "Credit, Collegeand Competency", *Journal of Financial Planning*, Vol. 19 Issue 4.
- Garcia, I. Balbas, P. (2008). Spanish Confederation of Savings Banks. Financial Education: The Role of Financial Institutions an Approach from the Spanish Savings. Microfinance Europe EMN'sBi-Annual Magazine, 4, 9-11.
- Gerek, S. Kurt, A. A. (2011). Ekonomi Okuryazarlığı Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, XXX(1), 59-73.
- Gökmen, H. (2012). *Finansal Okuryazarlık* (1. Baskı). Ankara: Hiperlink Yayınevi.
- Güler, E. (2015). *Hane Halkının Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma Sakarya İli Örneği (M.S. thesis)*. Sakarya University.
- Güvenç, H. (2016). Lise Öğrencileri İçin Finansal Okuryazarlık Ölçeği Geliştirme Çalışması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(3), 847- 863.
- Hamurcu, Ç. (2015). *Yatırım Kararlarının Davranışsal Finans Açısından İncelenmesi: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Sektörü Çalışanları Üzerine Bir İnceleme*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Hayta, A. (2011). *Aile Finans Sistemi İlişkileri*. Ankara: Gazi Kitapevi S:264 – 265 – 263 – 267
- Hilgert, M. A. Hogarth, J. M. & Beverly, S. G. (2003). Household Financial Management: The Connection Between Knowledge and Behavior. Federal Reserve Bulletin, 89(7), 309-322.
- Hogart, J. M. & Hilgert, M. A. (2002). Financial knowledge, experience and learning preferences: Preliminary results from a new survey on financial literacy. Consumer Interest Annual. 48, 1-7.
- İşık, İ. (2011). *Dünyada ve Türkiye’de Finansal Hizmetlere Erişim ve Finansal Eğitim*. Ankara: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Yayınları.
- İlter, Ergün (2001), *Yatırım Projelerinin Hazırlanması Değerlendirilmesi ve İzlenmesi*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Jazayeri, A. (2012), From Financial Literacyto Financial Capability: An Important Shift for Poverty Reduction.

- http://www.ruralfinanceandinvestment.org/sites/default/files/From_financial_literacy_pdf.pdf (Erişim Tarihi: 07.08.2019).
- Kaderli, Y. (2016). Seçilmiş ülke Örnekleriyle Finansal Okuryazarlığın Önemi ve Tasarruflar Üzerindeki Etkileri. *Leges Hukuk Dergisi*, 7, 92-125.
- Kandemir, S. (2018). *Finansal Tüketicilerin Finansal Okuryazarlık Durumlarının Belirlenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Karaağaç, A. (2015). *Finansallaşma Sürecinde Finansal Okuryazarlık*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karataş, Ç. (2017). Finansal Okuryazarlığın Geliştirilmesinde Merkez Bankalarının Rolü ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İçin Bir Değerlendirme. (Yayınlanmamış Uzmanlık Yeterlilik Tezi), Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, 2017.
- Kaya, H. (2019). *Finansal Okuryazarlık ve İİBF’de Verilen Muhasebe Finansman Derslerinin Finansal Okuryazarlık Üzerine Etkileri: Cumhuriyet Üniversitesi İİBF Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Kılıç, Y., Ata, H. A. ve Seyrek, İ. H. (2015). Finansal Okuryazarlık: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 66, 129-150.
- Koroğlu, H. (2021). *Ortaokul Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Kuyumcu, O. (2018). *Finansal Okuryazarlığın Makro Ekonomik Önemi ve Ülkemizde Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi: Bursa İli Uygulaması* (Master'sthesis, Bursa Uludağ Üniversitesi).
- Küçükaslan, A. (2017). *Finansal Okuryazarlık: Kayseri İli Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirleri Üzerine Bir Araştırma*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gümüşhane Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gümüşhane.
- Lusardi, A. & Mitchell, O.S. (2008). Planning and Financial Literacy: How Do Woman Fare?, NBER Working Paper Series, Working Paper 13750.
- Mason, C.L.J. & Wilson, R.M.S. (2000). Conceptualising Financial Literacy. Loughborough: Business Schooll. Loughborough: Loughborough University.
- Miller, M., N. Godfrey, B. Levesque & E. Stark, (2009). The Case for Financial Literacy in Developing Countries: Promoting Access to Finance by Empowering Consumers. World Bank, DFID, OECD, and CGAP jointnote, Washington, DC: World Bank.
- OECD. (2005). Improving financial literacy analysis of issues and policies. OECD Publishing.
- Oktay, M., (2019). Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Bireylerin Tasarruf Eğilimi Üzerindeki Etkisi: Kırıkkale Üniversitesi Akademik ve İdari Personeli Üzerine Bir Araştırma, *İşletme Akademisi Dergisi*, (1).
- Ören Bayındırlı, M. (2020). *Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık, Finansal Tutum ve Davranış Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma Karabük Üniversitesi Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karabük Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük.
- Öztürk, E. (2014). *Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi: Süleyman Demirel Üniversitesi Akademik Personel Üzerine Bir Uygulama*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. Süleyman Demirel Üniversitesi.

- Öztürk, E. Demir, Y. (2015). Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi: Süleyman Demirel Üniversitesi Akademik Personel Üzerine Bir Uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (68), 113-134.
- PISA, (2015). PISA 2015 Results Students' Financial Literacy Volume IV. https://www.oecd-ilibrary.org/education/pisa-2015-results-volume-iv_9789264270282-en (Erişim Tarihi: 20.05.2020).
- Satoğlu, S. (2014). *Bireysel Yatırımcıları Koruma Aracı Olarak Finansal Okuryazarlık ve Türkiye Uygulaması*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi.
- SPK, (2012). Erişim: 05/02/2022
<http://www.spk.gov.tr/indexcont.aspx?action=showpage&menuid=3&pid=0&submenuheader=-1>
- SPK. (2014). *Finansal Erişim, Finansal Eğitim, Finansal Tüketicinin Korunması Stratejisi ve Eylem Planları*. 28.04.2019 tarihinde
<http://www.spk.gov.tr/Sayfa/Dosya/1076> adresinden erişilmiştir.
- Şarlak, Z. (2011), “*Finansal Okuryazarlık*”, *Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı*, Ankara: Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Şenol, Z. (2019). Finansal Gelişim ile İnsani Gelişim Arasındaki İlişki: Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler Örneği. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 15(2), 341-358
- TCMB. (2011). *Dünyada ve Türkiye’de Finansal Hizmetlere Erişim ve Finansal Eğitim*. Ankara: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Yayınları.
- Tektaş, D. (2019). *Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi ve Mesleki, Teknik Anadolu Liselerinde Görev Yapan Muhasebe ve Finansman Öğretmenleri Üzerine Bir Araştırma*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Temizel, F. (2010). Mavi Yakalılarda Finansal Okuryazarlık, Beta Yayınları, İstanbul.
- Temizel, F. (2015). Finansal Okuryazarlık Nasıl Ölçülür. *Kurumsal Yatırımcı Dergisi*, 30, 18-25.
- Temizel, F. Bayram, F. (2011). Finansal Okuryazarlık: Anadolu Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12(1), 73-86.
- Tosun, A.E. (2016). *Lise Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeyi Üzerine Bir Alan Araştırması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tosun, S. (2022). *Finansal Okuryazarlık Düzeyi İle Tasarruf Davranışlarının İncelenmesi-Bartın İli Kamu ve Özel Sektör Çalışanları Uygulaması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bartın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bartın.
- Türkiye Ekonomi Bankası: (2017), www.teb.com.tr/teb-aile-akademisi-nedir
- Williams, A. A. & Kehiaian, S. E. (2012). Financial literacy characteristics of chapter 13 debtors. *International Journal Of Business, Accounting and Finance*, 6 (1), 142-155.
- Yalman, N.(2022). *Alan Dışı Mesleklerde Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma: Afyonkarahisar İli Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Yeminoğlu, D. (2018). *Finansal Okuryazarlığın Mobil Alışveriş Yapma Eğilimi Üzerine Etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

- Yıldırım, M. (2020). *Finansal Okuryazarlıkta Kadınların Durumu: Kocaeli Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Yılmaz, Y. M. Tuncel, T. (2017). Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi: Dicle Üniversitesi İİBF Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(14), 301-312.
- Yücel, S. (2017). *Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlıklarının Kredi Kartı Kullanım Alışkanlıkları Üzerine Etkisinin İncelenmesi: Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi-Hacettepe Üniversitesi Örneği*. (Master'sthesis). Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yüksel, B. (2022). *Finansal Okuryazarlık ve Finansal Risk Algısı Analizi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Altınbaş Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

EKLER

Ek 1: Araştırmada Kullanılan Anket Formu

Bu anket çalışması, Muhasebe ve Finansman öğretmenlerinin finansal okuryazarlık düzeyleri üzerine tutum ve davranışlarını tespit etmek amacıyla hazırlanmıştır. Sonuçlar tamamen bilimsel amaçla kullanılacaktır. Bu çalışma sonucunda elde edilecek bilgilerin geçerliliği ve araştırmanın başarılı olabilmesi açısından sorulara verdiğiniz cevapların tam ve doğru olması çok önemlidir. Çok değerli vaktinizi ayırdığınız ve sağladığınız katkı için çok teşekkür ederim.

A. DEMOGRAFİK BİLGİLER

1) Yaşınız?

- ☐ 18-25 Yaş arası
- ☐ 26-35 yaş arası
- ☐ 36-45- yaş arası
- ☐ 46-55 yaş arası
- ☐ 56 yaş ve üstü

2) Cinsiyetiniz

- ☐ Kadın
- ☐ Erkek

3) Medeni Durumunuz

- ☐ Bekar
- ☐ Evli

4) Eğitim Durumunuz?

- ☐ Lisans
- ☐ Yüksek Lisans
- ☐ Doktora

5) İş Tecrübesi

- ☐ 1-5 yıl
☐ 6-10 yıl
☐ 11-15 yıl
☐ 16-20 yıl
☐ 20 yıl ve üzeri

6) Göreviniz

- ☐ Müdür
☐ Müdür Yardımcısı
☐ Öğretmen

7) Hane halkının ortalama geliri

- ☐ 0-10000
☐ 10000-15000
☐ 15000-20000
☐ 20000-25000
☐ 25000-30000
☐ 30000'den fazla

8) Kendinize ait eviniz var mı?

- ☐ Evet ☐ Hayır

9) Kendinize ait arabanız var mı?

- ☐ Evet ☐ Hayır

10) Bakmakla yükümlü olduğunuz kişi sayısı?

- ☐ -0
☐ -1
☐ -2

- ☐ -3
- ☐ -4
- ☐ -5 veya üstü

11) Daha önce finansal eğitim aldınız mı?

- ☐ Evet ☐ Hayır

B. FİNANSAL TUTUMLARI BELİRLEMeye YÖNELİK SORULAR

Aşağıdaki ifadelere ne ölçüde katıldığınızı belirtiniz.

SORULAR	Tamamen Katılıyorum	Oldukça fazla katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Çok az katılıyorum	Hiç Katılmıyorum
Para ile ilgili konular karmaşıktır.					
Planlanmamış harcamalar için köşede para bulundurulmalıdır.					
Finansal planlama ve bütçe çok parası olanlar için gereklidir.					
Günlük ve haftalık gibi kısa dönemler için harcama planı yapmak gereksizdir.					
Ne yaparsam yapayım finansal durumumda bir değişiklik olmaz.					
Finans konularında eğitim almak isterim.					
Alışveriş yapmak mutluluğum için çok önemlidir.					
Para, harcanmak içindir, biriktirmek için değil.					

C. FİNANSAL DAVRANIŞLARI BELİRLEMeye YÖNELİK SORULAR

Aşağıdaki eylemleri ne sıklıkla gerçekleştirdiğinizi belirtiniz.

SORULAR	Her zaman	Genellikle	Arasıra	Çok nadiren	Hiçbir zaman
Harcamalarımı kontrol etmekte zorlanırım.					
Haftalık ve aylık harcama planları yaparım.					
Paramın nasıl bittiğini anlamam.					
Alışveriş yaparken fiyatları kıyaslarım.					
Bir şey satın alırken finansal durumumu dikkate alırım.					
Gazetelerin ve televizyonların ekonomi ve finans haberlerini izlerim.					